

ᐃᓄᐃᑦ ᑕᐱᓃᑦ ᑲᓄᑕᑦ
INUIT TAPIRIIT KANATAMI

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti

Inuit Tapiriit Kanatami Miksaanut

Inuit Tapiriit Kanatami (ITK) Kanatami kiggaqtuqtiujut katujjiqatigiingulluti 65,000-nut Inungnut Kanatami, unurniqsat Inuit Nunanganirmiutaulluti, Inuit nunaqutinga 51-nik nunaliquitiqaqtuq taivani Inuvialuit Nunangani (Nunatsiarmi), Nunavummi, Nunavimmi (Kuapak Uangnangani), ammalu Nunatsiavut (Laapatua Uangnangani). Inuit Nunangat atausirmik pingasuninngaaq-tunik (1/3) nunagijaujuq Kanataup nunalimaangani ammalu 50-pusantimi sijaqutinginni. Inuit Tapiriit Kanatami kiggaqtuivuuq pijunnautigijaujuni amma piliriarjaujumajuni Inungnut Kanatami quttingniqaqtuni gavamaujukktu kiggaqtuilluni tamainnik Inuit aviktuqsimajut nunaqutinginni. Inuit Tapiriit Kanatami ikajuqsuisuuq atuagarnut, piliriangujunut, ammalu pijittirautinut kamagijaqarnimut inuusirmuungajuni, iliqqusirmuungajuni, gavamalirinirmuungajuni, ammalu avatilirinirmuungajuni isumaalutaujunik inuquttinnut.

Inuit Tapiriit Kanatami Katimajingit taakkuangujut:

- Iksivautaq amma Aulattijimmarik, Inuvialuit Kuapuriisakktut
- Angajuqqaq, Makivik Kuapuriisan
- Angajuqqaq, Nunavut Tunngavikkunni
- Angajuqqaq, Nunatsiavut Gavamangani

Taakkua niruarunnaqtut katimajit ilaqarmijut, taakkuninga niruarunnangititaujunit Ilisimainnarniaqtuni Ilaunirmut Kiggaqtuijini Katimajiuqataungmijut:

- Angajuqqaq, Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami
- Angajuqqaq, Pauktuutit Inuit Arnait Kanatami
- Angajuqqaq, Kanatami Inuit Makkuktunut Katimajini

Tauturruugaq

Kanatami Inuqutigijaujut makimaliqtut katujjiqatigiinikktut amma nangminiq piliriaqarumanikktut

Turaagaksat

Inuit Tapiriit Kanatami nipiqutigijaujuq Kanatami sapujjinirmut amma alluriatittinirmut pijunnautigijaujuni amma piliriarjaujumajuni Inungnut Kanatami

Ijjuaqtaujariaqanngittuq © Inuit Tapiriit Kanatami, 2019

Tunijaujut titiqqatigut amma qarisaugatigut (atuinnaujut Qallunaatitut, Inuktut, amma Uiviititut)

Nunarjuarmi Uqalimaagarmut Naasauti: 978-1-989179-35-2

Ilulingit

1. Titiqqaq Inuit Tapiriit Kanatami Angajuqqaanganni	2
2. Aulattijikkut Nailligiasimajukkut Unikkaalianga	4
3. Pigiarnarninga: Inuit pilirianga silalirinirmut qanuiliuriarnirmut	5
4. Ilanga I: Tauturruuganga, pijjutinga ammalu sivumuaqpallianirmut tunngavigijaujut	8
4.1 Summa Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti pitaqariaqarmangaaq	10
5. Ilanga II: Sivullitijauqujaujut, Atuqtaujumajut turaagaksait amma Qanuiliuriarutit	19
Sivullijjaujarialik 1: Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauingit ammalu qaujimanianirmut aturunnarmi silalirinirmut isumaliurinnirmut	21
Sivullijjaujarialik 2: Piusivaalliqtitaulluni Inuit ammalu avatilirinnirmut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinngittiarnirmut aniguqtaujunut katujjiqatigiinnikkut aanniaqarnanngittulirinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmut atuagarnik ammalu piliriangujunit	22
Sivullijjaujarialik 3: Miklgiagtaulluni silamut aktuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut	23
Sivullijjaujarialik 4: Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijanngittuni nutaanit sanaluti, aqqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immi asijjiqpallianingit nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit	24
Sivullijjaujarialik 5: Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqquitiqarnirmut aqqigiarutiksait turaangalirluti Inuit nangmini uummaqquitiqalirluti	25
6. Isua	27
Ilaliujjausimajut	28
Ilaliujjausimajut A: Piliriqatigiittiarniqsauniq: Katujjiqatiqarnirmik Inungnik Silalirinirmut Qanuiliuriarutini Inuit Nunangani – Aqqiktausimaningit Gavamaujunut ammalu Gavamaunngittunut Timiqutigijaujunut	28
Ilaliujjausimajut B: Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti Tamainni Takulugu	34
Ilaliujjausimajut C: Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Atuliqtittinirmut Parnauti	37
Qaujimaajarialit	43
UUKTUUTIIT INUNGNUT KAMAGIAUJUNUT SILALIRINIRMUT PIGIARUTIKSAT	
Uuktuuti 1. Niiqainnariaqarniq Takuqasiutitilugu silaup asijjiqpallianinga: nunalingni tunngaviquaqłuti kiujaunirmut	5
Uuktuuti 2. Imappivut piliriangujuq: “Ilisaqsinirmut Laapatua Inungit kasuumaninginnik, qaujimaninginnik ammalu pijunnautinginnik tariurjuaqutittinnut”	6
Uuktuuti 3. Makkuktunik sivuliqtiqarluti qaujisarnirmut ammalu ajurunniiqtittinirmut nauttiqsurnirmut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunik imaup piuningani ammalu inuit aanniaqatqailimaninginnik	6
Uuktuuti 4. Qaujisarnirmut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut Iqalungnut tariurmiutanut	9
Uuktuuti 5. Allait Inuillu tuktuvangnik ammalu nattirnik qaujimaajunuk tauqsiiqattautinirmik	9
Uuktuuti 6. <i>Pikialasuqsuaq Katimajingit: Ikajuqsunirmut Inungnik sivuliqtiqarluti piuqsuarnirmut pimmariumi tariurmit uumaniqarviujunit</i>	15
Uuktuuti 7. Aqqigiasinirmut uummaqquiti atunnginniqsaunirmut asianingaaqtumik uquusautinut	16
Uuktuuti 8. Taqquti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan: Inungnik sivuliqtiutittinirmut nunamingaaqtunut uummaqquitiutitinnirmut Nunavingmi	17
Uuktuuti 9. Uummaqquitiqattinriq Inuialuit Nunangani: Gaasituinnarmi piliriangujunnarninganut qaujisarniq	18
AJJINGUAT NALUNAIQSIMAJUT	
Ajjiinguaq 1. Inungnut piliriangujunit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut sapujjisimanirmut inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta	7
Ajjiinguaq 2. Inuusirmut amma Kiinaujjanirmut Ajjiigitaunnginniujuq Inuit Nunangani	11
Ajjiinguaq 3. <i>Turaangallarittut ammalu turaangallarinnngittut aktuiniujut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinngittiarnirmut</i>	12
Ajjiinguaq 4. Niriugijaujut asijjiirniujut nunarjuarmi ammalu Ukiuqtaqtuup niglasungninganut uunarninganullu	13
Ajjiinguaq 5. Aktuiniujut sikuup asijjiqpallianinganut ammalu turaangaqasiutitijut iqaluit ammalu uumajut Ukiuqtaqturmiutaujunut inungnut	14
Ajjiinguaq 6. Kasuumaqatigiiktut Inungnut Silalirinirmut Sivullitijauqujaujut	20

1. Titiqqaq Inuit Tapiriit Kanatami Angajuqqaanganni

Inuulluta, kasuumaniqput avatimut atuutiqaqtummariuvuq. Aaqkiksuisuungummat kinaunit-tinni, ukpirijattinni ammalu silarjuatinni tautuktattinni. Silaup asijjiqpallianinga asijjisimalirriqtuq inuusirijattinni ammalu uumajunut ammalu uumaniqarviujunut atuqpattattinnik. Pivagijjaqsima-giaqaqtugut qanuiliuriarjuarnimut sungiutinirmut ammalu aniguijunnainnarnimit. Nunaqutip-put niglinaqtiinnarlutigit uvattinnu pimmarivuvuq inuulluta. Nunarjuarmi nunalinga maannauliq-tuq tukisiumaliqtuq, piluanguaqtumi, qanuq pimmaritigimmangaq Inuit Nunangat nigli-naqtitanginnarluni utiqtigaksaungittunit asijjiittailimanirmut Nunarjuap silalirijusilimaangani.

Upigusuttunga pisukkama kingunittinni ammalu maannaujuq Inuit sivuliqtini aksuruinnaujaq-tuni saqqiinirmut pimmariningani aputi, nilak ammalu nunaup quanguninga aunngiinnaqtuq uvattinni tukitaaqtittijjutaujut. Uvattinnu, siku angijurjuangulluni ilinniarnirmut, iqqaumattinirmut, qaujimanirmut ammalu silatunirmut. Nunarjuarmit Katujjiqatigiit sivuutatittijut inulimaat piliriaqanngippata arraagunut qulinut aksualuk ammalu sukkalijumi sukkaittinnimit maannaujuq nunarjuarmit anirmiqranaqtuq ajulitittijut uunarnimit pujurlungnit aniatittinngin-niqsaunirmut, qiturngavut qimanniaqtavut aksurjuaraaluk piliririjauniaqtut silaup asijjiqpallianinganut, piluanguaqtumit uvagut nunangani.

Silarjuaq kajusiinnaruni anirmiqranaqtuq ajulitittijut uunarnimit aniatittinirmut maannaujuq sukkalitigijangagut, niriugijauvuq Inuit ukiukkut silangit uquuniquksaulilaaqtuq 10 °C ungataanurjuaq turaarutaulirluni isumanannguungittumit sila asijjisimar-jualirluni uvanga qiturnganginnut sivuniksamilu irngutaksannut. Uvanga inuusingani, Inuit Nunangat uunaqsivallianinga pingasuaqtikluni sukkaligiasimajuq takuqasiutilugu uunagajunninga nunarjuarmi. Qaujisarniit takuksautittijut unuqtut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit aktuqtausimaniaqtut marnguqpalliajumut nunaup quanguninga aunngiinnaqtuq tikillugu 2050. Silaup qanuirqurningit, suurlu piqsiqsuurniq ammalu sigjaqpaasiit surattiqpallianingit asiujittitngimijut ammalu suraing-mijut naammangiluaqtunit igluqtittinni ammalu nunalitta nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit. Akingit inangiqsinirmut uvvaluunniit aaqqigiasinirmut surattiqsimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ilaannikullu nuttiqtittinirmut nunaliil-imaanit kamanarniaqtuq, taakkua akitujuvaluutilugittau aanniaqarnanngittuliriniq ammalu attanajjaqsimaniq inuqtittinnut.

Asiujisimalirriqtugut 40 pusantipalungnik tariup sikungani, ammalu usikattarniq taikuuna Sullualuk Ualinirmut Qikiqtaalungmut Tariukkut Aqqutingagut takuksautittijut atuqtausimaniaqtut marnguqpallianingani arraagunut qulinut. Niriugijauvuq 30-nik arraagunit imaquutil-imaapalukput sikusimaqattajjaanngittut taqqilimaamut aujautillugu, ammalu sikutuqait Quttiktumit ingirraqattalaaqtut sikuqanngittunut ammalu imaani ingirranirmut ulurianarutaulirluti. Maannaruluulauqtuq qaujisarniq Ukiuqtaqtumi Katimajinut ujjisququjjut kajusiinnarutta maannaujuq pujurlungnut aqputigijattinnik nuqqangaliqtittijunnajaanngittugut Akiuqtaqtuup sikuivallianingani ammalu quanguinnaqtuq nunaup marnguqpallianinga arraagut quliit iluani.

Taakkua niriugijaujut takuksautillugit, Inuit Tapiriit Kanatamikkut Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Katimajiralaan-git (NICCC) piliriaqalauqtut arraagulimaaq ungataanut pivalliatittinirmut Parnautimik nalunaiqsijumit Inungnut saqqitauvaktunit silalirinirmut sivullitijauqujaujunit nunaqutilimaattinni, Inuit Nunangani. Isumagijaujariaqalluataqtut aaqkiksuinirmut Parnau-tiup tuttarvingata atulititauninga Inuit pijunnautinginnut ammalu gavamalinirmut aaqkiksusimajuni tukitaarutausimajunit nunataanirmut angirutittinni. Taanna Parnauti ikajurniaqtuq saqqijaaqtunut ammalu sivuniksami katujjiqatigijaulaaqtunit, ilagijauulluti gavamait ammalu katujjiqatigiingujut, qanuq uvattinni piliriqatigarunnarmangaat tikiunanirmut silalirinirmut sivullitijauqujaujunit. Kajusiniqattiaqtut iqqanaijaqtut piliriqatigiinnijut tamainnut tukisiumaniqariarniaqtut Inuit qanuq kiggaqtuqtaingmangaatta ammalu piliriaqarmangaatta silalirinirmuungajunit pijunnautitigit tunngaviqarluti piliriaqanirmut. Ilaliutisimajuq katujjiqatigiinnikkut aaqkitausimaningit (Ilaliujjausimajuq A) nalunairivuuq gavamalirijusittinni ammalu qanuq piliriqatigituinnariaqatavut ammalu maanna piliriqatigijavut uvattinni piliriqatigarunnarnarmangaat tikiunanirmut silalirinirmut sivullitijauqujaujunit.

Taanna Parnauti aaqqiksuqsimangmijuuq ikajuqsunirmut kajusiinnaqtumi pivalliatitauningit Inuit aviktuqsimajuni silalirinirmut parnautini, ammalu kajusiinnaqtumi piqataunirijattinni ammalu ilaunirijattinni nunarjuarmi silalirinirmuungajuni atuagaliurnirmik ammalu uqaqatiqarnirmi. Ilisarijavut ilaunirijangit nunaliqput piliriaqarnirmut tikiunanirmut Parnautiup sivullitijauqujanginnik pilluataujuq. Ilaunirijangit sivumuarutauniaqtuq aviktuqsimajuni pivalliatittinirmut piliriniujunik kasumatittinirmik taassuminga kanatami parnautiujumi, ammalu inigijattinni nunarjuarmi quttingniujumi, nunalingni sivullitijauqujaujunit. Pimmariungmijuuq tukisigiarutiksats aniguqtausimajunut kanatami ammalu nunarjuarmi uqausiuvalliajut tikiutigiaqarmijut nunalittinnut.

Turaagarjavut takugiakkannigajuqattarlugu parnautiujuuq qaujimmattiarinirmi sivumuarutaugaluarmangaaq asijijunnarluni, atuutiqaqtumi ammalu aaqqiksuqsimattiaqtumi atuagalirinirmuungajunik Inuit katujjiqatigiinginnut sukkalijumi asijjiqpalliajumi silalirinirmut atuagarmik avatiujumi. Kigliqaqtilauqtavut pigiarnganingani atuliqtitaniarningani parnautiujuuq arraagunut pingasunuungatitaulluni turaangattiarialuarmangaaq ammalu piliriaqattiarutauniarualuarmangaaq silalirinirmut ammalu atuagalirinirmut asijjirutauvalliajunit sivuniksami, turaanasuinnaqluta atuqtaunginnarunnaqtunik ungasiktumuungajunik aniguqtaujuunik.

Quaqsarnaqtukkut, qaujisarniujut ilangit nalunairisimajut 5-pusantimik inuit tikiumanasunninginnik Paaris Angirutingani turaagaksarijaujunit uunaqsiluaqtailimatittinirmut 2 °C-sialsiasmi tikillugu arraagu 2100 isunginni. Kiujuutigilugu, sukkalijumit innuppallianingit nunaliujut, nunalipaujait, nunalirjualimaalluunniit silarjuarmi silalirinirmut tuavirnaqtumiinirailiqtut. Akiliitunnarunnaqtugut qanuiliuriarutinit mikilligiaqtittinirmut anirniqarnaqtuq ajuliqtitittijut uunarnirmut pujurlunik ammalu sungiutittiarluti maannaujuq ammalu saqqiittumaaqtunit silalirinirmut ulurianarniujunik. Ajjunngittummariulluta, inulimaat nunarjuarmut atuinnaujaqtuq avatimi ammalu isumaaluutaulluni sivuniksami qiturngatinnut. Inuulluta, nanisisimajugut sannginirmut aniguijunnainnarnirmut asijjiqtuqarjuaqtillugu inuusittinnut nunalinnguqtitaunittinnut. Angiqsimavugut taakuningassainnaq aturluta ikajurumalluta sivuliqtiunirmut makimatitaugunnaqtuni ammalu asijjirniujunut qiturngavut uumattiarinniamata maannaujuq ammalu sivuniksami silalirinirmut ulurianarniujunit. Silaup asijjiqpallianinga quaqsarnaqtumiittuq qanuiliuriarutaugiaqatuq unuqtunut. Tamanna tuavirnaqtuq atulauqsimanngittattinni, tamarmilimaat sannginingit ammalu silatuningit atuqtaujarialit.

Atiituuq taanna titiqqaq ilingni aktuiniqattiarniaqpuq uvattinni piliriqatiqarniaravit nunalivut kisuqauttiarniamata asijjiqataunirmut ammalu makimattiarinirmut pirjuanit asijjirutaujunit atuliqattinni.

Nakurmiik,

Natan Obed

2. Aulattijkkut Nailligiasimajukkut Unikkaalianga

Silaup asijjiqpallianinga nunaqutittinni tukisiumajavut, sivuliqtivut piliriaqaqpallialluti.

Inuit Nunangat ilisarjaujuq nunarjuarmi silanga asijjiqpalliajumariuninganut, Kanatami ammalu nunarjuarmi isumaaluutaulluni. Uqaqattainnaqsimavugut kinatuinnaq Inungnik ujjisunniqsauungilaq uvvaluunniit isumaaluu-tiqangninniqsavut asijjirutauvalliajunit nunaqutittinni ammalu qanuujjutauvalliajuni, taimaak saqqijaaqtitangma nipittinnut ammalu atuutiqaqtukkut nipiqutigijaunittinni nunarjuarmi qanuiliuriarutaujunik silaup asijjiqpallianinganut arraagunut 30-nut atusaaqtunit. Tukisiumaniqaqtugut silaup asijjiqpallianinga qanuq aktuiniqarman-gaaq avatumi, ammalu uumajunit ammalu uumaniqarvuijunit atuqpattattinni. Isumaaluutiqammariktugut pijariatu-junit aktuiniujunit silaup asijjiqpallianinganut inuusittinnut, iliqqusittinnut ammalu kiinaujjaksautittinnut, ammalu aanniaqaqtailimanirijattinnut ammalu qanuinnngittiaririjattinnut.

Tauturruugarjavut ammalu sivullitjariaqaqtavut ikajurniqarialik silalirinirmut qanuiliuriarnirmut aktuiniqaqtunit Inuit Nunangani

Aaqqiksuqsimajukkut, atuutiqaqtukkut qanuiliuriarnirmut mikfirinirmut ammalu asijjiqataunirmut aktuiniujunit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut pimmarijuuq. Piliriqataujumallariktugut aaqqiksuiqataunirmut silalirinirmuungajunik atuagarnik ammalu qanuiliuriarutinit ilautitsittianirmata ammalu atuutiqaqtarluti Inungnut, piusivaallirutaulutit inuusittinnut turaangaqasiutinningaarluti inuusirmut—kiinaujjanirmut ajjigiititaunnginnirmut atuqaqtattinnik. Uqagiallakpugu pimmarijujuni piliriaqariaqaqtugut silalirinirmuungajut atuagat ammalu isumaliurijaujut pijunnautini tigumiaqtiulluta ammalu qaujimanirmut tigumiaqtiulluta sivulliqpaami ammalu piluannguaqtumi. Uqausirijavut taakkua silalirinirmut qanuiliuriarutit atuutiqaqtariialit, turaangattariialit, naammaktariialit, ammalu makimagutaut-tariialit Inuit Nunanganut, turaangaqasiutiluti Inuit tauturruuganganut saqqiinirmut makimattiarunnarnirmi, kajusiniqaqtarunnarnirmi ammalu qanuinnngittiaririjanginnik nunalittinni sila asijjiqpalliatillugu. Tauturruugarjavuuq ammalu ilulingit nalunaiqsimattiaqtut Ilangani I Parnautimi.

Tallimat sivullijjaujarialit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut

Parnauti nalunaiqsijuuq katujjiqatigiinikkut piliriangujunnallariktunit qanuiliuriarutaujarialingnik tallimaujuni sivullijjaujarialingni aviktuqsimajuni ilaliujjausimajuni pilirijjusijuni ammalu aaqqiksuqsimajuni qanuiliuriarutinit pitaqariaqarninganut tikiunanirmut aksuruutigijattinni asijjiqasiutitilluta, miklgiaqtirinirmut ammalu aniguitittijun-naqsittinnirmut pijaujarialingnik: 1) qaujimaniqarnirmi ammalu ajurunniiqtittinirmi; 2) aanniaqarnangittuliriniq, qanuinnngittiariniq, ammalu avatilirinirmut; 3) niqilirinii; 4) nunalit atuqpaktangit aulajunnaqullugit; ammalu 5) uummaqqutiliriniq. Naigligiasimajuuq qanuiliuriarutilluatarnut arraagunut tisamanut turaangaqasiutitijut sivullitijauqujattinni nalunaiqsimajut Parnautimi ammalu saqqijaaqtitauttiaqtut nalunaiqsimattiaqtut Ilangani II Parnautimi.

Piliriqatigiinnijut

Piliriqatigiinnijunit qiniqtugu Kanatami ammalu nunarjuarmi tikiunanirmut atuqtaujumajunit turaagaksanit nalunaiqtausimajuni tagvani Parnautimi tunngaviqarluta pijunnautigijattinni nangminiq piliriaqarumanikkut, ammalu niriugijaujuq Kanatami ammalu nunarjuarmi silalirinirmut qanuiliuriarutit kamagijaujut Kanatamut kajusititauluti taassumunga pijunnautiujumut. Piliriqatigarinnikkut kisiani Inungnik silalirinirmut qanuiliuriarutit aktuiniqaqtut nunaqutittinni atuutiqarunnaqtut ammalu makimatitaugunnaqtut ungasiktumuungajumi. Ikaquqsuqtumi katujjiqatigiinnikkut aaqqiktausimaningit (Ilaliujjausimajuuq A) atuinnautittijuuq ikajurniqarnirmut qanuq maanna piliriqatigijavut ammalu piliriqatigituinnariaqaqtavut atuutiqaqtut uvattini katujjiqatigarunnarmangaat gavamalirinirmut atuqpattattinni, sapujjisimanirmut inuusirijattinni ammalu ikajuqsunirmut makitatitassauninga nunalititinnit silaup asijjiqpallianinga atullariliqtillugu.

3. Pigiarngarininga: Inuit pilirianga silalirinirmut qanuiliuriarnirmut

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti nalunaiqsijuq katujjiqatigiinikkut qanuiliuriarutaujarialingnik tallimaujuni sivulliujuarjarialingni aviktuqsimajuni tikiuaniarnirmut asijjiqasiutitilluta, miklgiagaqtirinirmut ammalu aniguitittijunnaqsitittinirmut pijaujarialingnik sila asijjiqpalliajumariutillugu, ammalu sukkalijumi asijjiqtaqtumi silalirinirmut atuagarmik avatimi. Parnauti aaqiksuijuq tikitaugaksaujunit atuqtaujumajunit turaagaksanit sivumuarutiqarnimit Inungnut piliriangujunit silalirinirmut qanuiliuriarnirmut, ammalu ikajurniqarnimit qanuq piliriqatigijaujunnarmangaatta sapujjisimanirmut inuusirijattinni ammalu ikajuqsunirmut makitatitassauninga nunaliquitittinni silaup asijjiqpallianinga atullariliqtillugu.

Qaujisaqtaunikuujut saqqijaaqtittijut qanuittuni Inungnik sivuliqtiqarluti piliriangujunit ammalu piliriqatigiinnuujunit qinittattinni saqqijaaqtitaattiaqtut Parnautimi (uuktuutiit takugiarlugit).

Uuktuuti 1. Niqiqainnariaqarniq takuqasiutilugu silaup asijjiqpallianinga: Nunalingni tunngaviqaqluti kiujaunirmut

Inuialuit

Silaup asijjiqpallianinga aktuiniirjangit uumajut inigivaktanginnik nigaviqattautijut inuksiutinit niqinit pigumaniqaq-pallianiuujunit ammalu niuviaksauqattaqtut niqit akittuqpallianinginnik aktuiniqarnirmut niqiqainnariaqarnimit Inuialuit Nunangani. Taimainninganut, Inuialuit piliriaqaqtut tamainniingajumik, nunalingmi tunngaviqaqlutik piliriaqarnimit. Silaup niglasungningata asijjiqpallianinganut atuqtaujutuqat, nunamiittut quaqautiit atugaksaujunniiqtut ammalu attar-naqluti, taakkua Inuialuit Kuapuriisakkut (IRC) iliurajut angijuutinit nunalingnut quaqautinit atuni Inuialuit nunalinginnik. Kiinaujarnik utiqitiviusimajumi atuqlutik taikangga Ukiuqtaqtumi Uummaqquutilirinirmut Pilirivviup Nunalingnut Nunaminngaaqtunut Uummaqquutinut Piliriaksamit, 2.5 kiluatnik tunngaqsutijumi siqinirmingaaqtumi uummaqquutiliurutimi ilisilauqtut Inuialuit Nunalingata Quaqautingani Inuvingmi. Siqinirmi uummaksautitaavaktunit iliurajut nunaliup quaqautinginnik asinginnik Inuialuit nunalinginni ammalu saqqiirmit nunaminngaaqtunik uummaqquutinut ajurunniiqtittinirmut ammalu siqinirmingaaqtunik iliuraisinirmut ilinniarnirmut piviqatittijut.

Saqqijaaqtittinirmut niqinit tunniqsainirmut nunaliujut quaqautingitigut atuliqtitaujuq pivalliatittinikkut inuksiutinit niqilirivvingnit unuqtunit nunaliujunit, pigiarutiksarluni niuviaksaqarnirmi inuksiutinit niqinit.

Inuialuit Nunalingmi Pivalliajulirijikkut Katujjiqatigiit (ICEDO) kiinaujaqaqtittisimajut saqqiirmit paippaaqtaarnaqtumi Inuksiutinit Niqilirinirmut Pilirijjusiuujunit ilinniarutiksamit ammalu inuksiutinut niqilirivvingmut ilinniarviugajaqtumit piliriaqarajaqtuq ikajuqsunirmut atuqtaujuq piruqpaallirningani. Taanna pigiarutaujuq turaangajuq naammaktumi kiinaujattinirmut pivaallirutaugajaqtunit taikannat ammalu atuinnauninginnik inuksiutit niqittiatavut Inuialuit Nunangani — taimaittumaarilluni, niqiqainnatittijunarluni — ujjisuliqtittinikkut, ajurunniiqsatittinikkut, ammalu niqilirinirmut pivalliatittinikkut. Pigiartaujuq kajusittiarunnaruni ammalu atuutiqaqtuaruni aaqqigiarutiksanut niqiqatittiinnanirmut Inuialuit nunalinginnut, saqqitauninga mikinniqsami naammagijaujunit niqilirivvingni turaangaqasiutiluti nunaliit quaqautinginnut atuni Inuialuit nunalinginni kajusititaugajaqtuq.

Inuit ilauqatauttialiait gavamanut piliriqatigijauluti aaqiksuinirmut silalirinirmuungajuni atuagarnik. Uqausiqarngautilauqsimajugut nunarjuarmut takujalauqsimanngittuni silaup asijjiqpallianirjangani nunaqtittinni taakkua sivuningani Nunarjuarmi Katimajit Aaqqiktausimaningit Katimanirjuaq Silaup Asijjiqpallianinganut (UNFCCC) atuliqtitaulauqtut 25 arraaguit ungataani. Ajainnaarisimagaqtavut nunarjuarmi sivuliqtiujut qanuiliuriaqullarikkut taimanngani, ilagijauluti sivuliqtiujut 197-nik nunalirjuanit ilauqataujunit taakkununga Nunarjuarmi Katimajit Aaqqiktausimaningit Katimanirjuaq Silaup Asijjiqpallianinganut. Tamarmikasat atiliuqsimaliqtut taassuminga 2015 Paaris Angirutingani,¹ angiqsimanirmut nunarjuaq uqquuniqsauliqtailimatitauluni 2 °C-sialsias tungaani, turaagaqaqlutik kigliqaqtitaunasugluni 1.5 °C-sialsias ungataanut sanaviit pitaqalaunngitillugit uunarniujujut.

Inuit Nunangat ilisarijaujuq nunarjuarmi silanga asijjiqpalliajumariuninganut niriugijauulluniluni taimainginnarniarniganik sivuniksattinni.² Pijurluluaqtuqanngittumit tautunnguarluni inuk anirniqarnaqtuq ajuliqittijut uunarnirmut pujurluttijumit irngiinnaq ammalu mikilligiatgaualuqpat, arraagut qulit qaangiqsimagalaaliqpat, arraagutamaat uunagajungninga nunattinni niriugijauvuq tikimalaaqtuq 2 °C. Inungnut pijutaujut pujurluit quvvasikkanniinnaqpat maannaujuq sukkalitigijumit, makkusilisaagtut qiturngavut tikippata 70-nginni qitiunut, arraagutamaat uunagajungninga nunattinni quvvariarnaqtuq qanigijangani 8 °C (takulugu Kanataup Silanga Asijjiqpallianinganut Unikkaalianga, www.ChangingClimate.ca/CCCR2019). Taakkia silalirinirmut aktuiniujut qaujivalliajavut asijjirniungangittut avatittinni ammalu uumajunit ammalu uumaniqarviujunit atuqpattattinni. Inuusittinuuungajut, iliqqusittinuuungajut ammalu kiinaujaksautivut aktuqtaujut ammalu tamainni aanni-aqaqtailimanirjavut ammalu qanuinnngittiarnirjavut.

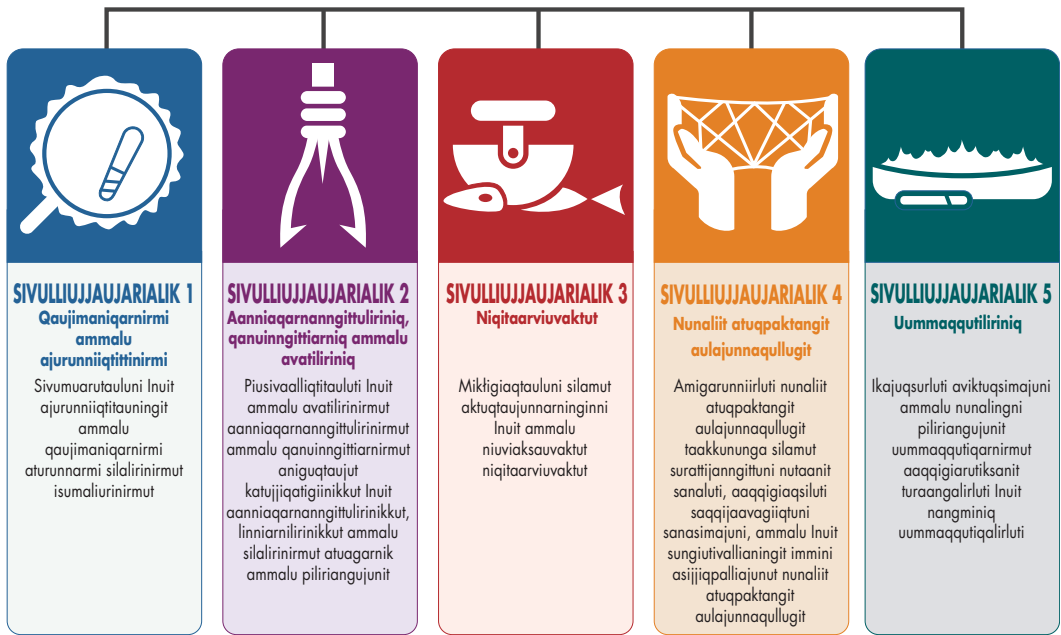

Ilanga I Parnautimi atuinnautittijug isumagijauulluatarialingnik aaqiksuijgtaujunit Parnautimut, ammalu ilulingit qanuiliuriarutaniaqtnut saqqittattinnik. Atuinnautittimmijugut naigligiaqsijumut tauturruugarijattinni makitatitassauninginnik nunaliqtittinnut sukkaaljumi sila asijjiqpalliatillugu, pijjutunga tauturruugarijattinnut, tunngaviujut aksururnirijattinnut, ammalu katujjiqatigijumanivut Inuuqativut, silataaningaaqtunillu piliriaqatigijumajavut Kanatami nunarjuamillu.

Ilanga II nalunairivug turaagaksaujunit ammalu qanuiliuriarutinit turaangajunit tallimanut kasumaqatigiiktunut sivullitjauqujaujunit: 1) Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinimut isumaliurinimut; 2) Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinimut aanniaqarnangittulirinimut ammalu qanuinnngittiarnimut aniguqtaujut katujjiqatigiinnik kikkutuinnarnut aanniaqarnangittulirinik, ilinniarnilirinik ammalu silalirinimut atuagarnik ammalu piliriangujunit; 3) Mikligiaqtauluni silamut aktuqtaujunnaringinni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut; 4) Amigarunniirluti nunaliit atuqaktangit aulajunnaqullugit taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aaqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immi asijjiqpalliajunut nunaliit atuqaktangit aulajunnaqullugit; ammalu 5) lkajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnimut aaqigiarutiksani turaangalirluti inuit nangminiq uummaqqutiqalirluti (takulugu **Ajjinnguaq 1: Inungnut piliriangujunit silalirinimut qanuiliuriarnimut sapujjismanimit inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta**).

Ajjinnguaq 1: Inungnut piliriangujunit silalirinimut qanuiliuriarnimut sapujjismanimit inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta

Tallimat sivulliujujariialit

4. Ilanga I: Tauturruuganga, pijjutinga ammalu sivumuaqpallianirmut tunngavigijaujut

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti aaqqiksuiuvuq Inuit Nunalimaangani silalirinirmut sivullitjauqujaujunut ammalu turaagaksanit nalunaiqsimajattinni tunngavilluataullutik sapujjinirmut iliqqusittinnik, uqausittinnik ammalu inuusirijattinnik sila asijjiqpallialiqtillugu.

Parnautiujuq saqqitaulauqtuq taassuminga tauturruugaqaqlutik, marruilingajumi pijjutiqaqluni, ammalu sivumuaqpallianirmut tunngavigijaujunut isumagijaqaqlutik:

Tauturruugaq

- Makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalingit aaqqiksusimajut kasuumaninginnut iliqqusiqput, inuusiqput ammalu avativut katujjiqatigiinngit sila asijjiqpallialiqtillugu anigunirmi ajjigiititaunnginnirmit, kajusittinirmit ungasiktumuungajumi kajusittinirjavut, ammalu sannginiqsaulitinnirmit aanniaqaqtailmanittinni ammalu qanuinnngittiasuarnittinni.

Pijjutinga

- Aaqqiksuiunirmut nunalingni, aviktuqsimajunit, Kanatami, ammalu nunarjuarmi silalirinirmut atuagarnik.
- Sivumuarutiqarnirmut Inungnut piliriangujunut silalirinirmut qaujisarnirmit, atuagaliunirmit ammalu qanuiliurirutit piliriqatigiinniujukkut tikiumajumit ajjiunngittumit, irngiinnaq, piruqpalliajumi ammalu unuqtunit pigiaqaqtattinni.

Sivumuaqpallianirmut Tunngavigijaujut

- pijjunnautiit ammalu nangminiq piliriaqarumanikkut
- sivuliqtuniq ammalu aniguijunaqsiniq
- ungasiktumuungajut ammalu iluittuulingajut

Tautunnguaqpugut sivuniksami nunalivut nangminiq pilirittiarunnarluti ajjigijaujuniirluta asinginnut kanatamiutanut tamakku-nunga inuusirmuungajunut, kiinaujaksautinut, ammalu aanniaqarnanngittulirinirmut ajjigiititaunnginnirmit asingit Kanatamiutat tautuqasiutilugit. Taututtavut ajjigiinngittut aviktuqsimajut nunait piliriqatigiilluti nalunaiqsinirmut ammalu aulattittiarnirmut ulurianarutaujunit nunalittinnut inuusirijattinnut silaup asijjiqpallialirninganut. Nangminiq nalunaiqsinirmut gavamalirinirmut uuktuutitit ikajuqsumiaqtut silalirinirmut pigiarutiksaujunit tikiumaluni pijaujarialingnik makkuktunut ammalu sukkalijumi innukpalliarnirijattinnik³ ammalu uvattinnik piviqaqtittiluni pivaallirutiqarluta siup asijjiqpallianinganut piviqarnaqtunut — atuliqtittinirmillu nutaami ammalu saqqippalliajuni salumaniqsanit nutaannguqpalliajut atuqtausimajunnaqtunut — sapujjisinnaat niqiqainnariaqarnittinnik, imattinnik, ammalu uummaqqutiqainnariaqarnittinnik. Kajusiinnaqtumi sivuliqtunivut ammalu ilaunirjavut nunarjuarmi katimaqatiqarnirmit ajunngijjutauniaqtuq inuit kajusuunnarniarninginnik ikajuutiqarnirmut aaqqigiarutiksanut nunarjuarmi uqaqatigiinniujunut ammalu qanuiliurirutinginnut.

Uuktuuti 4: Qaujisarnimit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut Iqalungnut tariurmiutanut

Nunavik

Nunavingmi Qaujisarvik (NRC) saqqitaulauqtuq Makivik Kuapuriisankunnu Kuujjuarmi 1978-mi. Arraagunut 40-nut atusaagtunit, piliriaqaqsimajut qaujisaqtulirinimut qaujisarnimit avatimi ammalu uumajunit, ilaqaqluni aulattinimut inuksiutinit niqini nauttiqsurnimut piliriangujunit piliriaqallariktumit pijaujarialingnik Inungnut Nunaviup nunalinginnik qanigijanganiittuniglu Inuit nunaqutinginnik. Iqqanaijaqtiaqatutik 9-nik, ilaqaqlutik 7-nik pilirijimmaringnik, Nunavingmi Qaujisarvinga piliriaqasuuq unuqtunik katujjiqatigiinikkut qaujisarnimut piliriangujunit, nauttiqsuqat-taqtut uumajuniittunit aannianit, ammalu pilirivvingani avatilirinirmuungajunik qaujisaqattaqtut ammalu surunnaq-tunik qaujisaqattaqtut ullumisiutiujumi atuqlutik qaujinasunnimut savirajalingnik qaujisarvingmi.

Taanna Nunavingmi qaujisarvingmut akunialuk Inungnut pigiarutausimajuq ammalu Inungnik sivuliqtiqaqlutik qau-jisarnimit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit Iqalungnik tariurmiutanik Nipiji Kuungani, Kuujjuap qanigijangani. Piliriangujuq aulataujuq Nunavingmi Qaujisarvingmut katujjiqatigaqatutik taakkununga Najurmivik Nunami igumi-aqtiit Kuapuriisangani. Taanna nauttiqsurnimut piliriangujuq kajusititauusimajuq avatikasangnut arraagunut, saqqi-isimalluni katiqsuqsimajuni ungasiktumuungajuni tunngavigijaujunit iqaluit tariurmiutat qassiuninginnut titiraqsi-majuni qaujisaqtaunikuni atuqtaujunnaqtunik nalauttaanimut ammalu sulinirainimut Iqaluit tariurmiutat qanuulin-galiriaksanginnik silaup asijjiqpallianinganut.

Ikajuqsuivugut silalirinimut atuagarnut nunaliujuni, aviktuqsimajuni, Kanatami, ammalu nunarjuarmi qanuilinganiujunut turaangalutit qaujisaraksaujukkut piusivaallirutaujunnarluni inuusirijattinnut ammalu sapujjisimaluni ajiunngittumit iliqqusit-tinnut ammalu inuusittinnut pijarialittinnik. Kajusiinnarluta piliriaqattianginnarniaqtugut qaujisarnikkut ammalu atuagarnikkut pivalliatittinimut ammalu kajusittinimut silalirinimut piliriangujunit ammalu pijittiraunitit ikajuutiqaqatausijunik aanniaqar-nanngittumit ammalu uumaniaqattaqtumik Inuit inuusinginnik.

Uuktuuti 5: Allait Inuillu tuktuvangnik ammalu nattirnik qaujijajaujunik tauqsiiqattautinirmik

Nunatsiavut

Tuktuvait uangnakpasingmuaqpalliajut Laapatuamit silaup asijjiqpallialirninganut, takujaugajuliqlutigli inigijaujuni takujauqattalaunngikkaluaqluti. Uumajuit asingit nirijauvaktut atuinnauluaqattarunniirninginnut, suurlu tuktuit, taimainninganut tuktuvat pimmarigijaujut niqiksarijaulluti Laapatua Inunginnut. Qaujimaniiqaqullugit angunasung-nimut ammalu aaktuinimut tuktuvangnik Nunatsiavummit, taakkua Nunatsiavut Gavamakkungit nunaqaqqaqsi-majunut qaujimatittinimut tauqsiiqatigiinimut piliriaqaqtittijut Allanit angunasuktinit Nunatsiarminngaaqtunik. Allait angunasuktiit Nunatsiavungmuulaaqtut ajurunniiqtittinimut ammalu ilinniaqtittinimut Laapatua Inunginnut tuktuvrasuarnirmuungajunit ammalu aaktuinimut. Tauqsiiqatiqarnikkut, Laapatua Inungit ajunngitamini ilinniaqtit-tilaaqtut angunasunnimut ammalu pilangnirmut nattirnik.

4.1 Summa Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti pitaqariaqarmangaaq

- saqqiirni mut takujaulauqsimanngittuni nunaqqatiuqatigiinnngittunik piliriqatigiinniuunit asijjiqsirni mut qanuiliuriarnikkut atautikkut kamagijaqaqsinnaat silaup asijjiqpallianirijangani ammala ajjigiititaunnginnirni mut Inuit atuqpaktanginnik,
- piviqatitinnirni mut ilinniaqatigiinnirni mut silalirinirni mut aaqqigiarutiksanut ikajuqsuqtunit aniguijunaqtunik ammala makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalinginnik, ammala
- aaqqisuinirni mut Kanatami silalirinirni mut atuagarnik ilisaqsijunit ajjigijaunnginninginnik silaup qanuillarinningani takujauvaktunit Inuit Nunangani.

Silalirinirni mut uvattinnut ulurianarutauj ut aktuiniqaqtut inuusirni mut ammala kiinaujjanirni mut ajjigiititaunnginnirni mut arraagu-gasaalungnut atuqsimaliqtattinnik. Inuujuvivut attiniqsammariulujuq suli tamarmikasaujunit Kanatamiutaujunit. Ajuqsarnirni mut inugiarningit Inuit Nunangani tallimaisukasaktumi ajuqsarniqsuvut Kanatalimaami, quttingniqsammariuluk iglumiqatigiiktut ammala kiinaujjarniujuq isumagijauqasiutitillugit.⁴ Piliriqataujumallariktugut aaqqiksuiqataunirni mut silalirinirni mutungajunik atuagarnik ammala qanuiliuriarutini ilautsittianiarmata ammala atuutiqaqtarluti Inungnut, piusivaallirutautilit inuusittinnut turaangaqasiutinngingaarluti inuusirni mut–kiinaujjanirni mut ajjigiititaunnginnirni mut unuqtunut Inungnut atuqtauqattatumi (takulugu **Ajjiinguaq 2: Inuusirni mut amma Kiinaujjanirni mut Ajjigiititaunnginniujuq Inuit Nunangani**).

Silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut Inungnut

Iliqqusittiavaalukput, ukpirijavut, ammala uqausiqput makimainnaqtut suuqaimma kasuumaqatigiiksimagatta nunamit, tariurmit ammala sikumit angirrarijattinni. Unuqtut Inuit innatuqait ullumiujut uumajut inuunikuujut nunainnarmi ammala ukpirijangit ammala qaujimaningit aaqqisuqtauvaluqtut niriunnaqtunut asijjiirniujunut avatimut. Kisiani, tariup sikuqanngin-niqsaurjuarninga aujakkut ammala ukiaksaakkut taimaisimaliqtuq arraagunut 50-nut aturataaqtunit Inuit Nunangani inangiq-tauvallianingalu sikutuqarnut tariup sikuqarninga saanniqsamut arraagu iluani sikuukainnasuumut. Maanna, qaujimaniquarniq-paangujulluunniit angunasuktivut sikukkut kataqattaliqtut, ammala aqquituqait atuqtaujutuqait Inungnut attarnaliqtut uvvaluunniit asijjiqtauvarialit sungiutinirni mut sukkalijumit asijjiirniujunut qanuilinganiujunut.

Angunasuktivut aksuruqpalliajut ulurianarutauvalliajuni ammala attanajjaiqsimanirni mut isumaaluutinut. Sila nalauttaanasuklugu ajurnaluktuq angunasulimattiaqtunulluunniit, sikuup qanuilinganingit asijjiqpalliajummarivut ammala nalauttaarnarunniiq-palliatuinnatut, uumajuillu ingirraningit ammala namiinningit ajjigiippangittut qaujimaajunit inigijaujunit. Maliksaqattau-tijunit aktuiniqauqpuq inuusittinnik, nunalitta kiinaujjarutinginnik ammala makkuktut ilinniarninginnik pivallianinginniglu niqini tunniqsaiqattarnivut ammala ajunnginnivut asinnut tunisinirni mut ammala ilinniaqtittinirni mut nunalirinirni mutungajunik, ajurunniqsautinik, pimmarigijattinnik ammala uqausittinnik aksurunaqtillugit. Taakua qanuiliurutiit tunngavigijavut iliqqusit-tinnut kinaunittinnik. Qaujimanirivaktavut, niqitaarviuvaktut ammala atuqatigiikpangnivut pimmaruqataujut niqiqainna-riaqarnittinni, aanniaqaqtailimanittinnut ammala qanuinnngittiarnirijattinnut.⁵ (takulugu **Ajjiinguaq 3: Turaangallarittut ammala turaangallarinnngittut aktuiniujut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnannngittulirinirni mut ammala qanuinnngittiarnirni mut**). Saqqijaarviuniqsauvaliqtutalu niqiminngaaqtunik, imirminngaaqtunik ammala qupirruningaaqtunik ammaltuq nirjutimin-gaaqtunik inungnut siangmasuunut aannianit.⁶ Nalunaiqsijjutini pitaqaqtuq ajjirutauvalliajut silattinni asijjiqasiujjuq qassini surunnaqtuni tikittuqasuungummangaq Inuit Nunanganut qanurlu tamaungasuungummangaat.⁷ Isumaaluutiqaqtuinnaujugut anivallianirijanginnik silamut uqquusivalliannaqtut pullat ammala surunnaqtut marnguqpalliajumik quanguinnaqtumi nunami.⁸

Inuusirmut amma Kiinaujjanirmut Amisigaluarningit Inuit Nunangani

Inugiaktut inuit inuusirmut amma kiinaujjanirmut ajjiigittitaunngittat asuilaak aktuiniqaliqtuni
aanniaqarnanngittulirinirmut amma qanuvingittiarinirmut

Inuit Nunangat

52 pusanti inuujut Inuit Nunangani
inugialuaqtuni angirraqaqtut*¹

34 pusanti Inuit ukiuliit 25-nik 64-nut Inuit
Nunangani ilinniarvialungmi isulittijusiaqsimaqtut[†]

70 pusanti Inuit angirranginni
Nunavuumi nirijsaqanngiluqaqtut[‡]

\$23,485 Qitianiittumi
taaksiiailaunnginninginni kiinaujjarutaujuq
inungnut Inuit Nunangani[†]

30 Luuktaat qassiuningit atuni
100,000-nut inugiaktunut Nunavuumi⁴

47.5 pusanti inuujut Inuit Nunangani
iqqanaijaaqaqtut[†]

72.4 arraaguit

Nirugijaujuq inuunianirmut qanuq
akuniutigijumi Inungnut Kanatami[†]⁵

12.3 Piarait inuujunniqattarningit atuni
1000-nut Inungnut piararnut Kanatami⁶

Piarait
Inuujunniqattarningit

Kanatamiulimaat

9 pusanti Kanatamiulimaani
inugialuaqtuni angirraqaqtut*¹

86 pusanti Kanatamiulimaani ukiuliit 25-nik
64-nut ilinniarvialungmi isulittijusiaqsimaqtut[†]

8 pusanti iglumiuaqtigiit Kanatami
nirijsaqanngiluqaqtut[‡]

\$92,011 Qitianiittumi
taaksiiailaunnginninginni kiinaujjarutaujuq
nunaqaqqaqsimanngittunut Inuit Nunangani[†]

119 Luuktaat qassiuningit atuni
100,000-nut inugiaktunut Qallunaat Nunangani
Aanniaqarnanngittulirinirmut⁴

60.2 pusanti Kanatamiulimaani
iqqanaijaaqaqtut[†]

82.9 arraaguit

Nirugijaujuq inuunianirmut qanuq akuniutigijumi
nunaqaqqaqsimanngittunut Kanatami⁵

4.4 Nunaqaqqaqsimanngittunut piarait
inuujunniqattarningit atuni 1000-nut Kanatami⁶

* Takujauullangittut inugialuarninginnut titiraqsimaqtuni qaujsaqtaunikuni arraaguni atuqsimagiiqtuni. Tunngavigilugu tukitaarigunnaqtangani (iglu naammaktuni iglurusiqaraluaqtaunngit inugiarninganut kikkunnginnullu iglumiuaqtigiingujut). Kinguningani naasauti tunngaviqalauqtuq inuit qassiunnginningni atuni iglurusirmut tukinganut.
† Takujauullangittut kinguningani inuunianirmut nirugijaujuq titiraqsimaqtuni qaujsaqtaunikuni. Naasautinga kanatamiamaunngajuq 2017-mi nirugijaujuq inuunianirmut nirugijaujuq Inungnut. Kinguningani naasautiit turaangalauqtut 2004-2008 inulimaanut Inuit Nunangani, Inuungittunullu.

1 Kiglisiniaqtikkut Kanatami, 2016 Naasaqtauningit. (inugialuaqtut angirrat: 98-400-X2016163; ilinniarvialungmi isulittijusiaq 98-400-X2016265; kiinaujjarniq: saqqitausimanngittut titiraqsimaqtuni atuinnautitaujuq Inuit Tapiriit Kanatakkunnu; iqqanaijarniq: 98-400-x2016266)
2 Grace M. Egeland, *Inuit aanniaqarnanngittulirinirmut qaujsaqtauningit 2007-2008*: Nunavut (Ste-Anne-de-Bellevue, Kuapak: Piliirivvik Nunaqaqqaqsimaqtunut Niqittiavaliqinirmutamma Avatilirinirmut, Mai 2010), 12.
3 Shirin Roshanafshar amma Emma Hawkins. *Aanniaqarnanngittuliriniq Takulugu: Niqiksaqattianginniq Kanatami* (Aatuaa, Aantiuriju: Kiglisiniaqtikkut Kanatami, Maatsi 25, 2015).
4 Kanatami Piliirivvik Aanniaqarnanngittulirinirmut Tukisigiarutinut, Atuinnauttinirmut, *Aviktuinirmut amma Aullaqattarningit luuktaangujut Kanatami*, 2014 (Aatuaa, Aantiuriju: KanatamiPiliirivvik Aanniaqarnanngittulirinirmut Tukisigiarutinut, Sitipiri 2015).
5 Titiraqsimaqtuni tunngaviqatqut Kiglisiniaqtikkut Kanatami *Nirugijangit Nunaqaqqaqsimaqtut Inugiarninginnut Iglumiuaqtigiinullu Kanatami*, 2011-mit 2036-mut.
6 Sheppard et al 2017. "Irnirijaujut qanuilinganingit Allanut, Inungnut amma Allangajunut inugiaktunut." Aanniaqarnanngittulirinirmut Unikkaat Titiraqsimaqtut 28. Naasautaa 11.

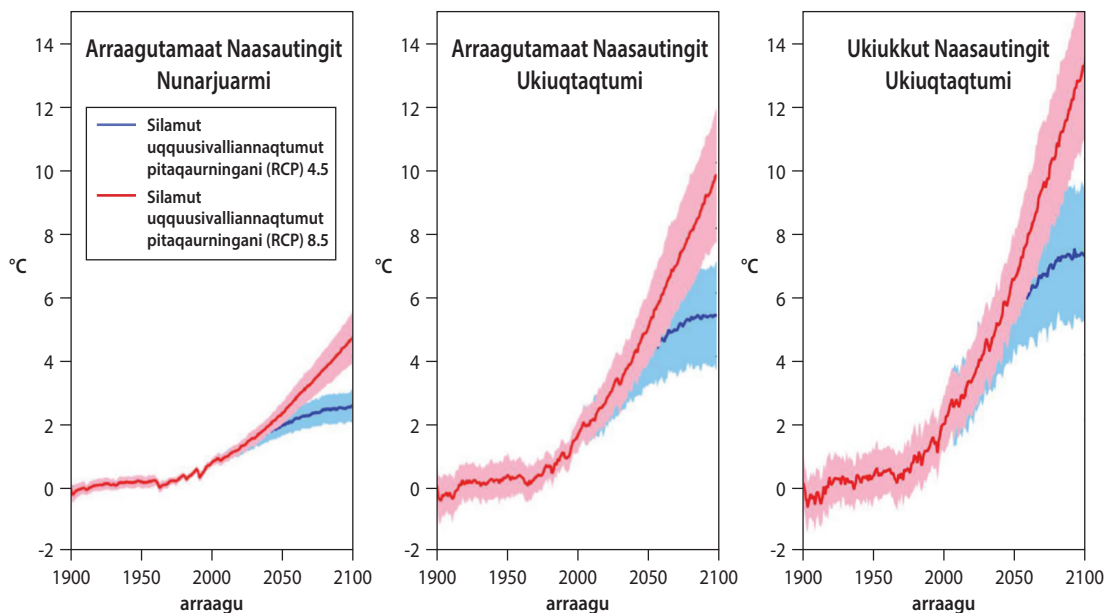
Ajinnuqaq 3: Turaangallarittut ammalu turaangallarinnittut aktuiniujut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut

(Atuliqtitauijuq taikangat Watts et al. 2015. Health and climate change: policy responses to protect public health. (Aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu silaup asijjiqpallianinga: Atuagarnut piliriarijaujut sapujjinirmut inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut). The Lancet 386(10006): 1861-1914, [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(15\)60854-6/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(15)60854-6/fulltext))

Ukiuqtaqtuup Katimajingita Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi Qaujisarnirmut (SWIPA) – utaangnuqtitausimajuq titirauqtaugiarngarutaujumik 2005-mi Ukiuqtaqtuup Silangata Aktuinirijanginnik Qaujisarnirmut – takuksautittijjuq uunagajungninga uqquusivaalliqsimajuq Ukiuqtaqtulimaami qaangiutisimajariiqtuq 2.2 °C-sialsiasmi 1951-mit 1990-mut akunniqsulauqtumut, marruiqsuqsimajuq nunarjuap akunniqsuqtangani (takulugu **Ajinnuqaq 4:** *Niriugijaujut asijjirniujut nunarjuarmi ammalu Ukiuqtaqtuup niglasungninganut uunarninganullu*). Tamainni takujauvaliqitut ilaqaliqtut ingir-raniqsaujumi tariup sikungani ammalu turaangaqasiutijunit tariup sikunganut turaangajunut ulurianarutavalliatuinsaqtunut, apisimannginniqaaulirninga ammalu qilammiuniqsami apisimaqattarningani, uqquusivalliajuni quanguinnaqtumi nunami, ammalu nunaminngaqtunik sikutaqannginniqaaulirningani. Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami ukiuqtaqtumi qaujisarnirmut 2017 nalunaiqsingmijuq nunarjuap uunagajungninga asijjiqtarunniqtitauagni Paarig Angirutiuq turaagaksarijangani 2 °C-sialsiasmi tikillugu 2100, Ukiuqtaqtuq aktuqtausimaniaqtuq kingunittinni ammalu maannaujuq pujurlungnut arraagunut 30-nut. Inuit Nunangat qaujiqattarniaqtut asijjirutaavalliajunit, ilaannikkut sukkaliniqsaujumi, nunarjuarmi pujurluit aniatitavalliannginniqaugaluqaqata qilammiulaakkut.⁹ Tamanna tukiaqpuq piaraq inuujuq Inuit Nunangani ullumiujjuq ajiunngittummarialungmi silami qaujijumaaqtuq innauliruni. Sivumuarutigijariaqtaqvut isumanirmut qanuiliurarinutit mikfigiaqtirininirmut aktuqtausarainnaqtunit ammalu aniguijunnaqsinirmut nunalittinnik kinguvaarijauniaq-tunut,¹⁰ sungiutivalliaqitilluta asijjirniujunut maanna atuliqtattinnik.

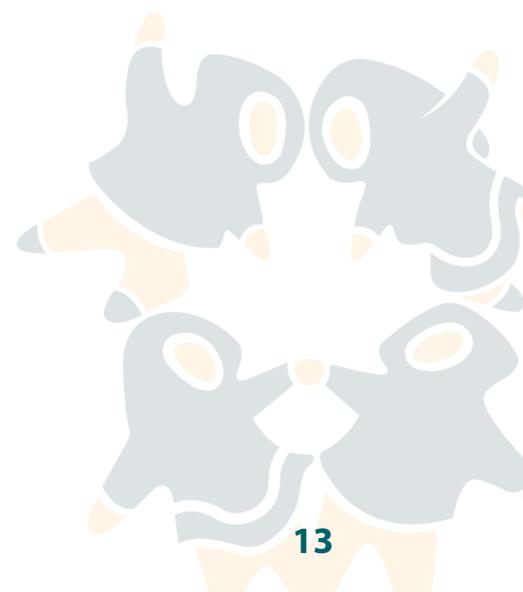
Ajinnuaq 4: Niriugijaujut asijirniujut nunarjuarmi ammalu Ukiuqtaqtuup niglasungninganut uunarninganullu

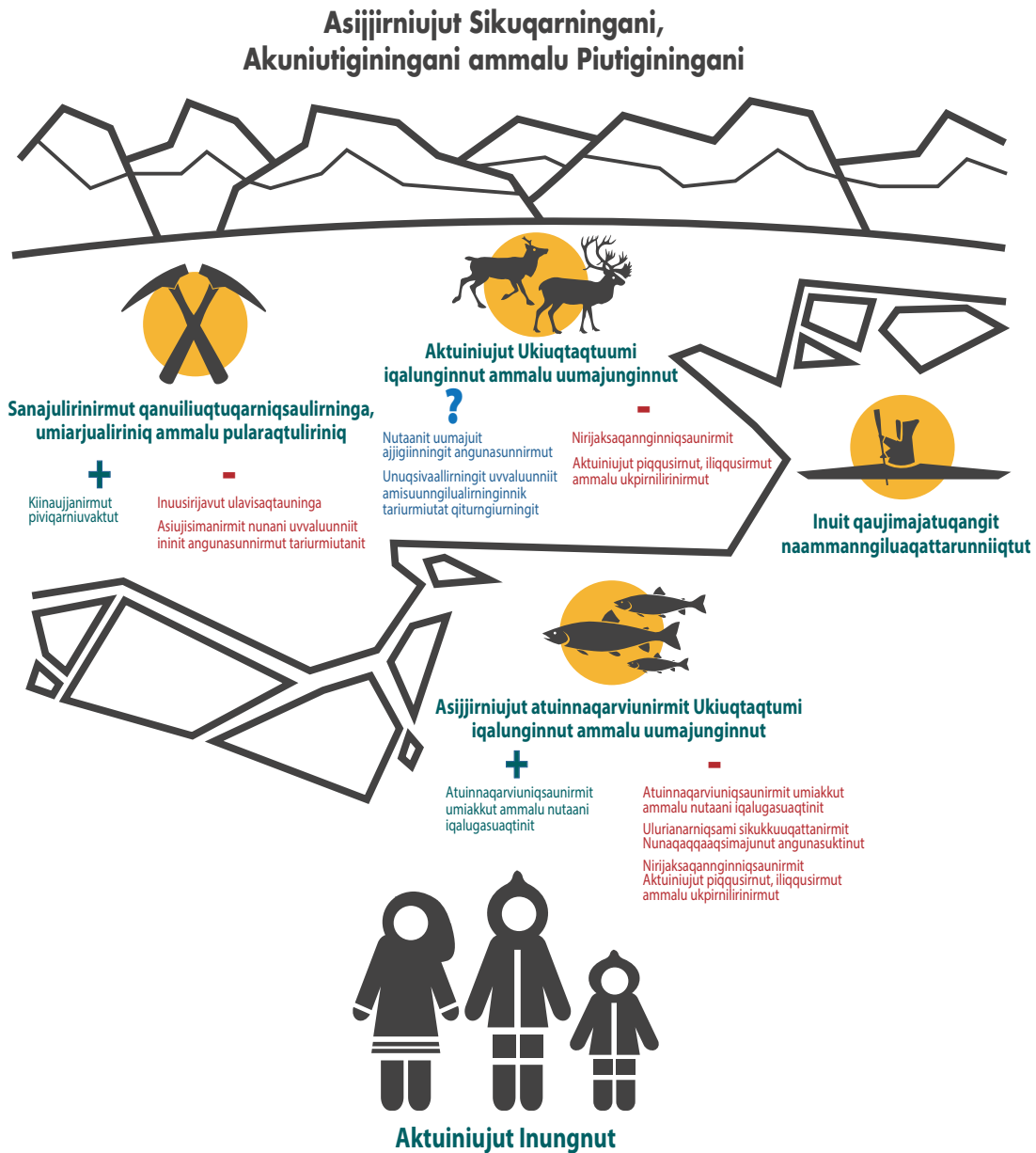
(Takugiaqtaujunnarninga quvvasiktumi pujuualungnik aniatittinirmut "taimaatuinnaq kajusittinirmut" uukturautiulluni (silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqurningani 8.5) takuqasiutitlugu akunnigsuqtuq uukturautiulluni silamut uqquusivalliannaqtut pullait anirniqaqtumiittut naammaktumiliqtitauluni tikillugu 2100 (silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqurningani [RCP] 4.5); taikannagat Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi Qaujisarnirmut 2017, Sulijut Titiraqsimajut #2)

Uvattinnut, sikuup asijjiqpallianinga turaangalirutauvuq asijirniujunut pimmaruijunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit. Piliriangata ungataanut atuinnauttinirmut ingirravigivattattinnik ammalu niqiqainnariaqarnirmut, tariup sikunga atuutiqaqmariktuq kajusittinirmut tamainni aanniaqaqtailimanirmut ammalu qanuinnngittinirmut (takulugu **Ajinnuaq 5: Aktuiniujut sikuup asijjiqpallianinganut ammalu turaangaqasiutijut iqaluit ammalu uumajut Ukiuqtaqturmiutaujunut inungnut**).¹¹ Nigiani, "uumajarmi ijaruvaqarnirmut" atuqtauvalliatuunnaqtuq qaujimattiarinirmut silalirinirmuungajut atuagat ammalu kiinaujaqaqtuniit piviqaqtittigaluarmangaatta uumajunik, immini saqqijaaqaktunit nunalingni aniguitittijunnaqsinirmut. Tukisinaqtukkut, "sikumut ijaruvaqarnirmut" atuqasiutigialik silalirinirmut atuagarnut, kiinaujaqaqtitauniujunut ammalu isumaliurinnirmut Inuit Nunangani ajiunngittumi sungiutigiaqarnirmut aturiaqaqtilluta sikuup qanuinningit asijjiqpalliatillugit.

Tunnngaviujut sivumuarutaujuq Parnautiup pilirianguningani kasuumaqatigiiktut ammalu tamainni ilungit qanuiliurarinut ammalu piliriqatigiinnuijunut tikiumajumajattinnik silalirinirmut sivullitijauqujattinnik. Taakkua tunnngaviujut taimailingainnariaqtut sivuniksami asijjiqtuqaralaruni Parnautiujumi, ammalu ilaqlarluni ilisaqsinirmut pijunnautigijattinni aqqiumatit-tinirmut silalirinirmut qanuiliurarinut uvattinnut naammanniqsaujuni.

Ajjiinguaq 5: Aktuiniujut sikuup asijjiqpallianinganut ammalu turaangaqasiutijut Iqaluit ammalu uumajut Ukiuqtaqturmiutajunut inungnut

(Atuliqtitaujuq taikannat: Eamer et al. 2013. Life Linked to Ice: A guide to sea-ice-associated biodiversity in this time of rapid change. CAFF Assessment Series (Inuusiq kasuumaninga sikumut: ikajuutiksaq tariup sikunganut turaangaqasiutijunik uumaniqarnirmut maannaajuq sukkalijumi asijjiqtuqaligtillugu. Piuqsuarnirmut Ukiuqtaqtumi Piruqtunit Nunamiglu Qaujisarnirmut) naasautaa 10, mappiqtuqaq 64)

Pijunnautitigut tunngaviqarnikkut piliriaqarnirmi silalirinirmut qanuiliuriarnirmut

Inuit tigumiaqtijut pijunnautinit ammalu qanuittutuinnait silalirinirmut qanuiliuriarutaujut turaangaqasiutigialiit pijunnautitigut tunngaviqarluti piliriqatigiinnujukkt kiggaqtuijujuni Inungnut ammalu gavamanut. Inuit gavamaririjusinga aaqqksimajuq nunataanirmut angirutinit atuinnautittijuni tunngaviksaniit nangminiq nalunapiqsinirmut silalirinirmut isumaliurinnirmut Inuit sivuliqtuluti ammalu aaqqksuiluti piliriqatigiinnujunit aniguqtaujunit kamagijaqaqtunit Inuit sivulliutijauqujanginnik. Inuit piliriaqatigijauttialiait pivalliatittinirmut silaup asijjiqpallianinganut atuagarnut uvattinni aktuiniqaqtunit. Ilisaqsinirmut pijunnautigijaujunik Inungnut nangminiq piliriaqarumanikkut nalunaijaqsimmattiaqtut maligaqtigut sapujjausimajunik nunataarutit angirutinginnik, ammalu Nunarjuarmi Katimajiit Nalunaiqtauningit Pijunnautit Nunaqaaqaaqsimajunut, sivulliqaami piliriangujarialik pivalliatittijumatillugit silalirinirmuungajunik atuagarnik.

Uuktuuti 6. Pikialasusuaq Katimajingit: Ikajuqsunirmit Inungnik sivuliqtiqarluti piuqsuarnirmit pimmariumi tariurmit uumanigarviujunit

Nunarjuarmi — Kanata ammalu Kalaañiup Nunaanni

Pikialasusuaq tukiqaqtuq “sarvarjuaq” ammalu Kalaañisut taiguusiujuq Ukiuqtaqtuq Imangani sikusuittumut inigijaujumi akunninganiittuq Kalaañiup Nunaanni ammalu Kanataup Umingmat Qikiqtangani. Sikusuittut tariurjuarmi inigijaujut sikusuittuulluti ukiukkut uumaniqammariktut ammalu uumatsiarinnaqtut timimut ikajurniqaqtunik. Pikialasusuaq pimmariumi inigivaktangit unuqtunut tikippaktunut aullaqpaktunullu uumajunut ajjigiqatigiiktunut, ammalu uumanigarviuniqaangujuq uangnangani Ukiuqtaqtuup Kigliliuqtausimannguarningani. Iliqqusinga, aanniaqarnangittuliriniq, nunalingni kiinaujjaksautiit, nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu uumattiarinningit Inuit nunalingit Pikialasusuaq qanigijangani tunngaviquaqtut qanuilinganirijangani.

Taakkua Pikialasusuaq Katimajingit – pingasuulluti katimajiuut ilaqaqluti Inungnik kiggaqtuijujunit Kanatami ammalu Kalaañiup Nunaanni – pigiarngaqtaulauqtut taakkununga Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiinginnut atuinautittinirmit Inungnik sivuliqtiqarluti aqqigiarutiksaniit ulurianaqummarijunut taassumunga Pikialasusuaq, ilaqaqluti silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit.

Katimajit aqqiksuiilauqtut pingasuullatarnik atuliqujaujunit tunngaviquaqtut aniguqtaujunik nunalingni katimaqatigalauqtillugit:

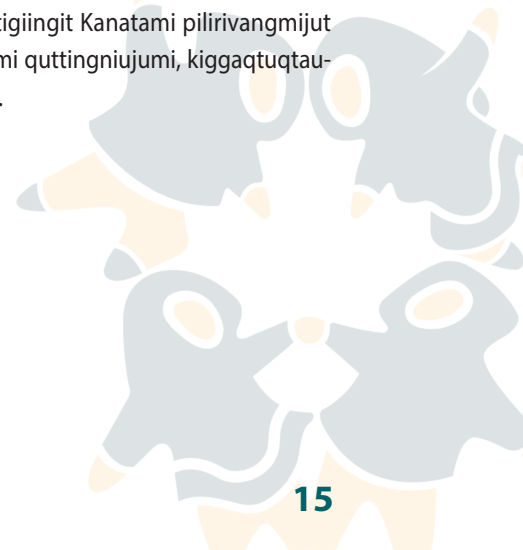
1. Aqqiksuiinirmit Inungnit Aulattinirmit Pijunnarniqaqtuijunit ilaqarluti kiggaqtuijujunit nunaliujunit Pikialasusuaq inigijanganingaaqtunik.
2. Aqqiksuiinirmit Inungnit aulattinirmit kigliujumit ilaqattiarluni iliqqusirmuungajuni ammalu tamainni uumajut aanniaqaqtailimaninginnik.
3. Aqqiksuiinirmit isumaqsurnaqtumi aullarunnarnirmit kigliujumit kamagijaarnirmit aksuruutauvalliatuinnaqtunut kigliliangusimajunit aullarunnarnirmit nunaliujunit tavani Pikialasusuaq.

Mai 2018-mi, nunarjuarmiqaqtigiit ullunut pingasunut katimaniqalauqtut uqausiqarnirmit maannaujuq gavaliriniujuq taassumunga Pikialasusuaq, saqqijaaqtuni nauttiqsurnirmit ammalu qaujisarnirmit piliriangujunit, ammalu atuliqittinirmit parnautimi Katimajit atuliqujanginnut.

Katimajit pilirianingit saqqijaaqtittijuuq nunarjuarmi uuktuutimi Nunaqaqqaqsimajunut Sapujjausimajunit Inigijaujuni sakijaaqtittinirmit nangmini q piliriarqarumanirmit. Katimajit piliriasimajangit, kingulliqpaami unikkaangalu, atuinnaujut uvani www.pikialasorsuaq.org.

Piliriarqarumallariqtugut aqqiumattinirmit silalirinirmit pigiarutiksaniit ikajuqsuqtunit ikajuqtauluti Inungnit innammaringnut, arnanut, makkuktunut, surusirnut ammalu inungnut timimigut ajurutuqaqtunut¹² tukisiumanirmit silalirinirmit aktuiniujunik, ajauqtauluni Inungnit piliriangujunit silalirinirmit sungiutinirmit, ammalu pitaqanninniqsauluni silamat uqquusivalliannaqtut pujurluit qaujimmattiarisinaat Inuit aanniaqaqtailimaninginnik ammalu qanuinnigittiarninginnik.

Nutaannguqtitausimajukkut Inuillu Kanataup gavamakkungillu piliriatigiinnginnut, aksuruqpalliajugut Inuit Nunangat ilisarijauqullugu Inungnut turaangajunut atuagarnik, Kanataup gavamakkungit piliriatiqarluti Inuit pijunnautinginnik tigumiaqtuijunit, ammalu Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganillu piliriatigijaujunik, qaujimmattiarinirmit pijunnautivut nangmini q piliriarqarumanirmit ikpigijauttiarluni unuqtunut silalirinirmit piliriksaujunut, atuagarnut ammalu pijittirautinut kajusititaujunik atuni nunataarutiit ininginnik. Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami pilirivangmijut siammattinirmit taakkununga pijaujarialingni Kanataup gavamangani ammalu nunarjuarmi quttingniujumi, kiggaqtuqtaujariingikkuni aktuqtausimajumut Inungnut pijunnautini tigumiaqtuijunut katujjiqatigiimut.

Uuktuuti 7: Aaqqigiaqsinirmit uummaqutini atunnginniqaunirmit asianingaaqtumik uqquusautinut

Nunavut

Qullikkut Uummaqutilirijingitta Timiqutaa nangminirijaujuq Nunavut Gavamakkunnut uummaqutiliuqtuungulluti ammalu uummaqutiqaqtittijituangulluti Nunavummi. Maannaujuq, uummaqutilimaat Nunavuup nunalinginnik kajusititaujut aulattinikkut ilaakkuungajunut uqsualungmut uummaqutiqarvingnik uumajuvirinriinngaaqsimajut uqsuksanit atuqłuti.

Atunnginniqaunirmit igasiutini uqsualungmit ammalu paungmit pujurluktailimatittinirmit, Qullikkut Uummaqutilirijingitta Timiqutaa piliriaqatiqaqsimajut ilanginnik Nunavummi nunaliujunit ilirainirmit asianingaaqtumik uqquusautinik (DHS). Asianingaaqtumik uqquusautiit atuqattaqtut uqquusautiup amiakkunginnik igasiutimut aulautiqarviujunik ammalu tunijausuungulluni uummaqutiqaqtijunut sullukutaakkut. Taanna piliriniujuq atuqasiutivuq saqqijaaqtunit nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqulugit paungmit pujurluktailimatittinirmit ammalu atunnginniqaunirmit uumajuvirinriinngaaqsimajut uqsuksanit; pitaqanngikkuni asianingaaqtumik uqquusautinik, ungataanut 3 milijannik qaakkanniagut uqquusautinut uqsurmi pitaariaqarajaqtut Nunavummi arraagutamaat inigijaujunik uqquusainirmit. Asianingaaqtumik uqquusautiit maannaujuq atuinnaujut angijuutaujunut Iqalungni, Kangiqłinirmi, Arviani, ammalu Qurluqtuumi, angigligiaqtauninga qaujisaqtaungmijuj Sanikiluarmi, Sanirajangmi, ammalu Talurjuani.

Jaannuali 2018-mi, Kanataup gavamakkunginnik kiinaujarnik tunisilauqtut Qullikkut Uummaqutilirijingitta Timiqutaanut ammalu Iqaluit Nunalipaujanganut angigligiaqtirinirmit asianingaaqtumik uqquusautimik Puijjiararviup ininganut ammalu imirmi uunaqsiitittinirmit. Taanna piliriangujuq atunnginniqaunirmit aqtuq 150,000 liitanit uumajuvirinriinngaaqsimajut uqsuksanit arraagutamaat, taimailingatittilluni arraagutamaat silamut uqquusivalliannaqtut pullat pitaqannginniqaulluti 466 tansinik aniavaktunik (CO₂).

Nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigarijaujut Inuit Nunangani matujaujarialit

Pirjuangujunik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigaksiluarmijugut ilaqaqluni quligasangnut arraagunut iglukiksaluarnirmit. Tukisiumaniqaarjungnirmit pirjuanguningani nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksaujunik atuqtattinnik isumagijauluni 40 pusingininniittut Inuit inugialuaqtunik iglumiuqatiqaqtut, takuqasiutilugu 2 pusingininniittut Kanatamiut, 20 pusantiujut igluqtivut najuqtaukainnasuut marruungnut angirraqaqngittunut pulaaqtinut ammalu 25 pusanti ungataaniittut aaqqigiarutaugiaqallariktut ammalu inugiaksivalliummariulluta.¹³ Tamanna aksururnaqtumiigutaujuq asingnut aktuiniqaqasiutijug ilagijauulluni inugiammarialut puvaglunnaqtuqarninginnik asingillu inuusirmit ammalu aanniaqarnanngittulirinirmit ajjigiititaunnginniujunut.¹⁴

Uuktuuti 8. Taqquiti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan: Inungnik sivuliqtiutittinirmit nunaminngaaqtunut uummaqquutinut pivalliatittinirmi Nunavingmi

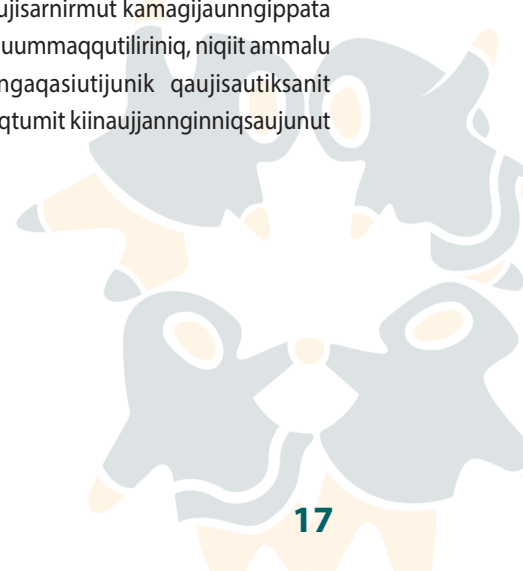
Nunavik

Taqquiti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan katujjiqatigiinniujuq marrulluatarnut pivalliatittinirmit katujjiqatigiingujunik Nunavingmi – Makivik Kuapuriisan ammalu Ilagiisakkut (la Fédération des Coopératives du Nouveau Québec, FCNQ). 100-pusantimi Inungnut nangminirijaujuq kampaniujuq saqqitaulauqtuq Viivvuali 2017-mi. Maannaujuq, 100-pusanti uummaqquutiliuqtaujuq Nunavingmi uqsualungmuuqtunut aulautininnгааqtut. Taqquiti Uummaqquutilirijikkut Kuapuriisan pivalliatittilaagtut nunaminngaaqtuni uummaqquutini piliriangujunut ikajurniqalaaqtunit nunavingmiutanut inungnut ikajurniqaqtillugit miklġiaqtiriniirmi Kanatami silamut uqquusivalliannaqtumut pujurlungnut, kisiani qaujimattiararluti inuit aulattiluti ungasiktumuungajumi pivalliatittinirmit atuliqtaqtunik Nunavingmi.

Unuqsavallianingit inuit qaujimanirjuangit nunaminngaaqtunut uummaqquutinut pilluatauvuq atuqtaujumajut turaagaksanit Taqqutimi, Inungnillu iqqanaijaqtittinirmit, ikajuutiqaqpuq nunalingni kiinaujjanirmit pivalliatittinirmit atiqtiiviunikkut, ammalu qaujimattiararnirmit nunaliit ilautitalulit nunaminngaaqtunut uummaqquutinut piliriangujunut. Taimannngani saqqitaujungma, Taqqutikkut niuviqsimajut tallimani silasiutini nappangajuni – pingasut 60-uuktuutiit ammalu marruuk 34-uuktuutiit. Ikpingniarutini aturluti aaqqsimaurluti ajjġiingittuni puqtuniqatunit, nappangajut nuattilaagtut avatilirinirmuungajuni titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni arraagulimaamut qaujisarnirmit anurimut ammalu siqinirmit uummaqquutiliurunarajarmangat atuni iniujuumit.

Piliriaqatigalaunngitillugit taakkuninga Ilagiisakkunut saqqiirmit Taqqutimi, Makivik Kuapuriisan qaujinasulauqtut nunaminngaaqtunut uummaqquutinut atuqtaugunnaqtunik Nunavingmi arraagut tallimat ungataanut. Sitipiri 2017-mi, Makivikkut ilisilauqtut siqinirmi uummaksautitaavaktunit tuttarvingata titirarvingata iglualungani Kuujuarmi ammalu Nunavingmi Qaujisarvingani (NRC), marruungnik piliriaqasuungulluti uummaqquutiliurnirmit ammalu nuattinirmit arraagu iluani sila qanuiliiraangami ammalu silaup qanuninganut titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni (aputi ammalu nilak) aktuiniujunik uummaqquutiliurnirmit. Taimannngani iliuraqtaujummata Sitipiri 2017-mi, uummaksautitaavaktut tuttarvingata titirarvingata iglualungani ammalu nunavingmi qaujisarvinga uummaqquutiliuqsimajuq 12-nik ammalu 15-nik miagauat ikarramut (MWh), atunnginniqsaulluti akunnginnik 8,000-nik ammalu 9,000-nik liitanit igasiutimit uqsualungmi. Juuni 2018-mi immikkut, taanna 20 kiluuaat (kW) siqinirmi uummaksautitaavaktuq uummaqquutiliulauqtuq ungataanuungajumik 3,200 kiluuaatnik ikarramut (kWh) atunnginniqsaulluni ungataanut 1,000 liitanit igasiutimit.

Tamarmikasauulluta ilaakkuungajuniikkatta nunalingnik inuunasuarnirmit akinga marruiqsurlugu uvvaluunniit pingasuiqsurlugu quttiniqsaujuq Kanataup nigiani.¹⁵ Tamainnikasaq nunalivut Nuas Amialikaup aqquktutaanganiiqtaunngittut ammalu Nuas Amialikaup uummaqquutitaarvinganni. Surujattut sunakkutaat nunalittinnut naksiujjausuut qangatasuukkut arraagulimaami. Surujannngittut tikititaugunnaqtut akikinniqsakkut umiarjuakkut, aujakkut kisiani taimaiviksaujuq sikuiqsimatillugu. Taimanninganut atuqtmariuvauktugut akitujumit ammalu pauqijunit piqutinut ammalu pijittirautinit, aktuqtausarailiquta silalirinirmit atuagarnut turaaqunut pauqijunik piqutinut ammalu pijirautinut qanuiliurautinit qaujisarnirmit kamagijaunngippata miklġiaqtiriniirmit aktuiniujunik taikkununga qanuiliurautiujuunut akitujariiqtillugi tamakkua uummaqquutiliriniq, niqit ammalu ingirrajuliriniq. Naammaktumi paungmut akiqatittinirmit atuagat ilaqaraliit turaangaqasiutijunik qaujisautiksani miklġiaqtiriniirmit anginiqsamit akinginnut paungmut akiqatittirmuungajunik atuqtaugajaqtumit kiinaujjannnginniqsajunut iglumuiqatigiingujunut.

Uuktuuti 9. Uummaqputiqattiarniq Inuvialuit Nunangani: Gaasituinnarmi piliriangujunnarninganut qaujisarniq

Inuvialuit

Uummaqputiup akingit akitujut ammalu akittuvalliajut taikani Inuvialuit Nunangani, nunaliujut atuqattaqtut uqsualungnit tikititauvaktunit. Inuvialuit Kuapuriisakkut qiniqtut akikilligiaqtittijumanirmut inuunasuarnirmut akinit nunalingmiutanut ammalu nangminirijaujunut qinirnikkut naliiraarutiksanit aviktuqsimajumi uummaqputitaarviujunnaqtumi igasiutimi inangiqsinirmut.

Inuvialuit Kuapuriisakkut sivuliqtijut piliriangujunnarninganut qaujisarnimit qaujinasunnirmut pitaqatuinnariaqarninganut gaasituinnarmi pivalliatittinirmut taikani Ualinirmiut nunangani, kiinaujaqaqtitaulluti ammalu ikajuqsuqtaulluti Kanatami Ukiuqtaqtumi Kiinaujjanirmut Pivalliatittinirmut Tuttarvingani ammalu Nunatsiaq Gavamakkunginnik.

Gaasituinnarmi piiqsijunnaqpata, pivalliatittiniq taassuminga ikajuutiksami atuinnautittigunnarajaqtuq salumajumi uummaqputiqaqtittiinnanirmi, iqqanaijaaksanit, ammalu ikajuqsunirmut makimatitaugunnaqtuni kiinaujjanirmut sivuniksami Inuvialuit Nunangani.

Piliriangujunnarninganut qaujisarniujut pijariiqtaulauqtuq Julai 2018-mi, ammalu qaujjaujut turaangajut pijjutiksaqarunnarnirmut, kiinaujjanirmut piliriangujunnarninga, ammalu pivaallirutaautuinnarialingnik nunalingni ammalu aviktuqsimajuni qimirrujavalliajut nalunaiqsinirmut kingullirmit qanuiliuriarnirmut.

5. Ilanga II: Sivulliutijauqujaujut, Atuqtaujumajut turaagaksait amma Qanuiliuriarutit

Iluittuulingajumit piliriaqaqtugut kamagijaqarnirmit kasuumanirijanginnik tallimanut sivulliujujaujariaqalluataqtunut nalunaiqsimajattinni qanuiliuriarnirmit (takulugu **Ajjiinguaq 1: Inungnut piliriangujunit silalirinirmit qanuiliuriarnirmit sapujjisimanirmit inuusirijattinni ammalu makitatitassauninga nunalitta**). Pijariatujunit kasuumaniaqtaqaqtuq taakkununga sivulliutijauqujaujusimajunit turaagaqaqłutik inuit nangminiq nalunaiqsijumalluti silalirinirmit isumaliuririmit, niqiqainnariaqarniq ammalu uummaqqutiqaainnariaqarnittinnik, kasuumaningit avatiup ammalu Inuit aanniaqaqtailimaningit ammalu qanuinnaggiariaraqarninginnut, ammalu nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigarijaujut aktuqasiutijuni silaup asijjiqpallialirninganut Inuit Nunangani. Silaup asijjiqpallianinganut angijumi ammalu ajjiingittuni atuqsimajugut, ammalu qanuiliuriarutit atuligtittinirmit taakkununga turaagaksaujunit aviktuqsimajunut turaanganiaqtut. Kajusiinnaqtumi piliriaqaqsimajut saqqiinirmi aviktuqsimajuni silalirinirmit parnautini atuni tisamani Inuit nunangita aviktuqsimaninginni. Aviktuqsimajuni atuqtausimajut ammalu parnautiit pimmaruqataungmijut tusaumajuliririrmit ammalu ikajuqsuiniurmit nunarjuarmi quttingniujumi aqqiksuiniurmit silataaningaaqtunik ajauqtuijunit ammalu qanuiliurutaumajunut Inuit Nunangani.

Naammaktuni piliriqatigiinnijunit aqqiksuqsimajuqaqpat Inungnut, Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani ukiuqtaqtun-gatalu gavamanginnik, ammalu piliriqatigiiktut taakkualu pilirijimariit katujjiqatigiingit, sanajulirijikkut ammalu ilinniarviujunit, turaagarijaujut attuaqasiutijut atuni sivulliujujauqujaujusimajunik atugaksaujut ammalu tikiumajaujunnaqtu qilammiulaakkut (2019), ammalu akunniqsuqtukkut (2022). Nalunaiqsimangmijavut kasuumanijuuq taassumunga turaaqtaunasuktumut arraagunut tisamanut parnautiujunit ammalu niriugijattinni ungasiktumuungajunut aniguqtaujunit. Qaujisalaaqtavut taakkua qilammiulaakkut turaagarijavut 2020 pigiarngarningani ammalu aqqigiasiluta akunniqsuqtumi turaagarijattinnik taimaigiaqaqpaata nalunaiqsinirmit tukimuaqatiqaraluarmangaatta ungasiktumuungajunit aniguqtaujunit, taimailingalirluta qaujigiarvigikkannir-lutigu kajusinirijanga Parnautiup atuligtitauninga 2022 pigiarngarningani. Qaujisarniqalaurluta turaalaarmijugut tukisiu-maniqarniqsaulirluta qanuq ammalu naukkut silalirinirmit qanuiliuriarutit qaujisarnikkut piusivaalliqsimangmangaat Inuit nunalingita qanuinnaggiariaraqarninginnik.

1. Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinirmit isumaliuririmit

2. Piusivaalliqtitauluti kasuumaqatigiinngit inuit ammalu avatilirinirmit aanniaqarnangittulirinirmit ammalu qanuinnaggiarnirmit aniguqtaujut katujjiqatigiinikkut Inuit aanniaqarnangittulirinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmit atuagarnik ammalu piliriangujunit

3. Mikligniaqtauluni silamut atuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut

4. Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit taakkununga silamut surattijanngittuni nutaanit sanaluti, aqqigiasiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immi asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit

5. Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnirmit aqqigiarutiksaniit turaangalirluti Inuit nangminiq uummaqqutiqalirluti

Ajjinguaq 6: Kasuumaatigiiktut Inungnut Silalirinimut Sivullitijauqujaujut

SIVULLIJJAUJARIALIK 1: Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimaniqarnirmi aturunnarmi silalirinimut isumaliurinimut

Inuit kikitaisimajummariusimangmata piqataunimut Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani, ammalu ukiuqtaqtumi silalirinimut isumaliurinimut. Qaujimattiarinimut inuit ikajuutiqtattiarun-naringinnik silalirinimut isumaliuqtaujunit, ammalu atuinnaqarviuttialuti nunalingni inungnut piuniqpaanit titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni ammalu pijittiraunit, piviqaqtaugiaqtaqtugut ammalu ajurunniiqtitaluti ilauttiarluta. Ajurunniiqtitaukkannirningit, aqqiksuqsimajumit ammalu tukisigiarutiksani tunisinimut pimmarivut pivaallirutiqarnimut silalirinimut isumaliurinimut Inuit Nunangani ungataanilu piusivaalliqittinikkut silalirinimut qaujisarnimut ammalu ilinniarnilirinikkut turaagaksaujunit, ajurunniiqtittinimillu atuttianimut Inuit qaujimanirijanginnik.

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 1.1 Sannginiqsauliqtitaluni Inuit nangminiq piliriaqarumaningit silaup asijjiqpallianinganut isumaliurinimut, atuagaliurnimut ammalu qaujisarnimut piliriniujunit
- 1.2 Aulattinimut ammalu ikajuqsunimut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik
- 1.3 Saqqijaaqtittiluti Inungnut piliriangujunit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnimut ammalu nauttiqsurnirmi

QANULIURIARUTIT

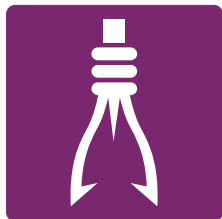
- 1.1.1 Ajauqtuinimut atuagarnut ammalu pilirijusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutaunut
- 1.2.1 Qaujimattiarinimut aviktuqsimajut parnautiit aqqiksimagaluarmangaatta ammalu kasuumaluti atuliqtauninganut Kanatami Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautimut
- 1.3.1 Qaujimattiarinimut silalirinimuungajut tukisigiarutiksani atuinnauluti Inulimaanut tusaumatittinimut qaujisaqtaunikuujuunik aturluti isumaliurinimut
- 1.3.2 Aqqiksuluti marruiliqqangajukkut silaup asijjiqpallianinganut tukisigiarutiksani tusaumaqatigiinimut piusittiavaulaanut Inungninngaaqtunik nunalingni nunarjuarmut quttingniujumut
- 1.3.3 Saqqiiluti Inuit nunaqutinginnik ammalu ukiuqtaqtulimaami silaup asijjiqpallianinganut tauqsiiqattautijunnaqsinimut
- 1.3.4 Aqqiksuluti atuqtauniaqtumit atuutiqaqtumut pilirivvingmut tusaumaqatigiinimut saqqippalliajunut Inungnut silaup asijjiqpallianinganut pigiarutiksaujunit ammalu kiujutauvalliajunut titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni Inungnik kiggaqtuijunut katujjiqatigiinik
- 1.3.5 Saqqijaaqtittiluti Inungnik sivuliqtialuti ammalu marruungnut saqqitaluni silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnimut ammalu nauttiqsurnirmi

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Inuit atuutilingnik piliriaksaqarluti silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutiqarnimut katiqatigiiktillugit Iliqqusirmuungattiaqtut, Inuktut ilinniarnilirinimut pigiarutiksaujut kasuumaluti nunaminngaaqtunik Inuit qaujimajanginnik kajusititauningit naammalluti ammalu atuinnauttialuti Inuit Nunalimaangani, ammalu nunarjuarmi inuit nunaanni inungnut asinginni ukiuqtaqtulimaami nunalirjuangujunit

Piuniqpaangajut qaujimajuni atuinnauningit, tamakkiinni Nunaqaaqaaqsimajuni ammalu Qaujisaqtulirinimut, atuinnauluti ammalu atuqtauluti silalirinimut isumaliurinimut Inuit Nunalimaangani ammalu Inuit Nunaanni

SIVULLIUJJAUJARIALIK 2: Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinirmut aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut aniguqtaujujut katujjiqatigiinnikkut aanniaqarnanggitulirinnikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmut atuagarnik ammalu piliriangujunut

Silaup asijjiqpallianinga ilisarijaujuq anginiqpaangulluni inungnut aanniaqarnanggituliririnnut isumaaluutaujunut arraaguni atuqtuni.¹⁶ Inulimaanut aanniaqarnanggituliririnnut qanuiliurutaujut ilaqarilii turaangallarittunik ammalu turaangallarinnngittunit silalirinirmut aktuiniujunik ajauqtuijunik avatilirinirmut asijjiurutaujunik kasuulajunik Inuit aanniaqarqtailimaninginnik ammalu qanuinnngittiarinnnginnik aaqkisuqsimmattiaqtukkut. Nunalittinnik aanniaqarnanggituliririnnut aaqkisuqsimmajut piliriaksaqalluataqtut aaqkisuinirmut ilaliutisimajunit pilirijjusiujujut aulattinirmut silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanggituliririnnut ulurianarutaujunik. Inungnut aanniaqarnanggituliririnnut isumaaluutaujut silaup asijjiqpallianinganut ilaqatut ulavisautinit inuusittinnut ammalu iliqqusirmut

piusiujujut, ulavisautiit atuinnaqarvunittinnik nunaminngaaqtunik ammalu niuviaksauvaktunit niqinit, ammalu inuujunniqtuqarniqsauqattalirningani ammalu aanniqtuqarniqsauvaliquni nalauttaagaksaujunniqtumit sikumi ammalu silaup qanuinnirijanginnut. Ulurianaqtumiingmijugut namiiqattalirninginnik, saqqigajuqattalirninginnik ammalu ulurianarninginnik niqiminngaaqtunik, imirminngaaqtunik, qupirrunik ammalu qitirullinninngaaqtunik aannianik; uqquunqsauvaliquni ammalu uviniup suraktininga; aniqtirinirmullu aksuruutiqarnirmut nutaanik timiup naammagivannngitanginnik ammalu napaaqtuqarvaluit ikuallaqattarninginnut hannalagasangnik ammalu tausantigasangnik maijulnik ungasingniqaraluaqtillugit nakinnaanginnik. Qininnasuktugut iliqqusirmut turaangattiaqtunik pilirijjusirnik tukisiumanirmut, mikligiaqtirinnut ammalu sungiutinirmut taakkuninga aanniaqarnanggituliririnnut aktuiniujunit ammalu sannginiqsauliqittinirmut qanuinnngittiarinirijattinni ammalu aniguijunnarnittinnik nutaami silamut ammalu avatimut atuliqtiluta.

Saqqiviusimajugut aanniaqarnanggituliririnnut aktuiniullariktunit nutaanit ammalu saqqippalliajunut avatilirinirmut sururnaqtunut aqquktisaujunut ammalu nuttiqattalirninginnut ammalu namiiqattalirninginnik pijjutigillugi tariup imaqarniqsaulirningani ammalu sijaqpassiit surattiqpallianinginnut. Taakkua aanniaqarnanggituliririnnut aktuiniujut, turaangallarikkaluaqpata ammalu turaangallarinnngikkaluaqpata, turaangalirutausuut ajiunngittunut ikpigijaunirmut ammalu isumakkut aksuruqtitaunirmut aktuiniujuniglu asiujisimanirmut namiigiaksattinni, iliqqusirmut piusiujujut asijjiqpallianinginnik ammalu attarnangittumi ingirrattiarunnaillinirmut uvvaluunniit nunakkut sikukkuluunniit. Kasuumaniaqatillugit silaup asijjiqpallianinga ammalu isumalirinirmut, taannalu uqausiuvangninga ammalu pimmaruuninga isumalirinirmut quttinniqaangulluni sivullititaujarialik Inungnut Kanatami ammalu nunarjuarmi, tamanna piliriangujuq aaqkisuqtausimaniaqtuq turaarutiujujut ammalu qanuiliurirutiujujut Kanatami Inungnik Imminiiqtailimatittinirmut Parnautingani aturluti, ammalu turaangaqasiutijuni nunarjuarmit pigiarutausimajunit.

ATUQTAUJUMAJUQ TURAAGAKSAQ

- 2.1 Qaujimattiarinnut silamut sungiutinirmut atuagait ilaqaraluaarmangaatta Inungnut turaangajunit aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut isumagijauqasiutijunit

QANULIURIARUTIT

- 2.1.1 Tukisiumaninqsaulirluti qanuilingarutauvallaiajunut silaup asijjiqpallianinganut inuusirmuungajut qanuilingarutaujut Inuit aanniaqarqtailimaninginnut
- 2.1.2 Ikajuqsunirmut nunalingni Inungnik sivuliqtiqarluti silalirinirmut aanniaqarnanggituliririnnut asijjiqarutinit piliriangujunut turaagaqarluti uumaniaqarvuijut aanniaqarqtailimaninginnik ammalu Inungnut aanniaqarnanggituliririnnut ammalu attanajjaqsimanirmut isumaaluutaujunut
- 2.1.3 Saqqiiluti Inungnut turaangajuni, iliqqusirminut naammaktuni, ammalu angummut arnarmuluunniit turaangajumi aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut nalunairutinit atuqasiutijunit silamut aktuqtausarainninginnut
- 2.1.4 Tititqauluti silaup asijjiqpallianinganut qanuijutaujunut Inungnut nunami ammalu tariup sikungani iliqqusirmut ammalu angunasunnirmut atuqtauvaktunit tukisiumaninqsaulirinnut turaangaqasiutijunit aanniaqarnanggituliririnnut aniguqtaujujut, ammalu piviqatittinirmut qaujisaunikuujunit silamut sungiutinirmut atuagaliunirmut

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Atuutiqaqtumi, ilaliujjisimajumi, iliqqusirmuungajumi ammalu arnarmut angummulluunniit turaangajumi inulimaanut aanniaqarnanggituliririnnut pilirijjusirnik turaangaluti silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut piunngittuni Inungnut aanniaqarnanggituliririnnut ammalu qanuinnngittiarinnut aniguqtaujujut

Inungnik sivuliqtiqarluti aanniaqarnanggituliririnnut sungiutinirmut pigiarutiksaujut makkuktut atuinnarvuniqsauniarmata nunaliarjuaunirmut, isumalirinirmut piusivaallirutaunut aniguqtaujujut ammalu nunaliit aniguijunnarqsinninginnut

SIVULLIUJJAULARIALIK 3: Mikfigiaqtauluni silamut aktuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut

Niqitaarviuvaktut Inuit Nunangani ilaqaqtut niuviaksauvaktuni niqini tikititauvaktunit nunalittinnut qallunaanit ammalu nunaminngaaqtunik angunaktauvaktunit avatittinni. Inungnut niqitaarviuvaktut pimmaruqataunginnaqtut Inuit asingminut tunniqsaiqattarninginnut ukpirijaujunut, iliqqusirminut ammalu qanuinnngittiarnimut, inuit niqingit tunngaviulluataunginnaqtuq inuusirijattinnut. Angunasungnivut, tunniqsauqattarnivut ammalu niriqattarnivut uumajunit tuttarviujuq qanuq atuqpangmangaatta pimmaruugijattinnik, qaujimanirijattinnik ammalu ajunnginnirijattinnik.

Silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujut niqitaarviuvaktunit ulurianarutautuinnangittut inulimaanut aanniaqarnanngittulirinimut, ulurianarutaujut inuusirmut, kiinaujjanimut ammalu iliqqusiup qanuinnngittiaqtauninganut nunalittinnik, niqiqainnaqpanngittuuqataujut nunaqaqqaasimajut nunalinginnik pivalliatiaqsimajunik nunalirjuani.¹⁷ Silaup asijjiqpallianinga ulurianarutaujuq niqitaarviuvaktunit pijjutiaqatutik asijjirniujunut angunasugviuvaktut ininginni, namiinninginnik ammalu pitaqaurninganut niqitaarviuvaktunit (nirjutit ammalu piruqtut), imiqtarviuvaktut suruksimalirningit uvvaluunniit imaqarunniirninginnik, asijjirniujut nunami niqitaarviuvaktut kamagijauninginnik ammalu tuqquqtaqattarninginnik piusiujuq, ammalu ajjirniutuinnarialingnik suruinimut aqquitiuvaktunut.¹⁸ Taakkua aksururnaqtut taimailingajut atuinnaqtaqanngiluarninganut ammalu akituluarninginnut niuviaksauvaktunit niqinit (ilagilugit uumattiarinnaqtut ammalu nutaangujjuumijut niqit).

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 3.1 Ikajuqsunirmut Inungnit iglumiuqatigiiktunit asiujisimajunit ammalu surattiqsimajunit angunasunnimut atuqtauqattaqtunit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunut
- 3.2 Qaujimattiarinimut niqinut atuqat, piliriangujut, parnautiit ammalu pijjittirautiit Inuit Nunangani atuqasiutigaluar-mangaatta Inungnut turaangajunit silaup asijjiqpallianinganut ammalu niqitaarviuvaktunut qaujisarniujunut

QANULIURIARUTIT

- 3.1.1 Nalunaiqsinirmut piviqarniujunit piusivaalliqittinimut makitatitassauninga angunasuktinut ikajurnimut piliriangujunut ammalu ajurunniirningit silalirinimut aniguijunnaqsininginnik inungnut angunasuktunut, ilagijauulluni taanna, Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittivalirinimut maannalisaulauqtuq saqqititaulauringa (2018 nunngunginni) Kanataup gavamakkunginnik angunasuktinut ikajurnimut tunniqqusiaq
- 3.2.1 Nalunaiqsinirmut silaup asijjiqpallianinganut tuavirnarjaujunut pijjauarialingnik ammalu amigarijaujunut niqitaarviuvaktunik Inuit atuqpaqtanginnik, ilagijauulluni Inuit ammalu niuvirviuvaktut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.2 Taimailingalirluni Inuit ilautitauluti aqqiumatittinimut ammalu kajusitittinimut qanuittutuinnarnik atuqarnik, piliriangujunut, ammalu pijjittirautinit aktuiniqatutunit Inuit niqiqainnariaqarninginnut
- 3.2.3 Sanaluti angunasuktinut attanajjaiqsimanimut ikajuutiksanit
- 3.2.4 Taimailingalirluni Inuit piqatauluti ammalu ilautitauluti aqqiumatittinimut silap ulurianarninganut tusaqtaujarialingnik Inungnut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.5 Ikajuqsuinirmi piliriqatigiittiarniujunit inulimaanut aanniaqarnanngittulirijunit ammalu nunalingni niqiqainnariaqarnimut piliriangujunut qaujisarnimut Inuit saqqijaarviuninginnik saqqippalliajunut niqiminngaaqtunik ammalu imirminngaaqtunik aittuutausuunik aannianit, surunaqtunit, ammalu qupirruarjungnik.

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Qaujisartuksat atuinnautitaujut iliqqusirmuungajunik naammagijauniqsaujunut niqittiavangnik atuinnautitaugaluarmangaat silamut aktuinitaqaraluaqtilugut

Silamut ulurianarutaujut atuinnaujunut niqittiavangnut niuviaksauvaktunut qaujisartaqtauluti ammalu mikfigiaqtauluti

SIVULLIJJAUJARIALIK 4: Amigarunniirluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit

Nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit amigarijaujuruat saqqijaaqsimajut Inuit Nunangani ammalu tamakkikasangnik nunagijaujunit Kanatami taimangani Inuit nunalirmiutauliqtillugit. Taakkua amigarniujut ilaqaqtut silamut aktuiniujunit, ilaqaqlutik aktuiniujunit immini saqqijaaqpaktunit suurlu sikuni. Saqqijaavagiiqtut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani attuqtausarait-tummarialuuligtuq pijjutiqaqluni silaup asijjiqpallianinganut turaangaqasiutijunut suurlu quanguin-naqtuq nunaup piujunniirninga, sijaqpassiit surattiliringinnut, silaup uunarningata asijjiqpalianinga, ammalu silaluqattarnimut qanniqattarnimullu asijjirutaujunut. Asijjiinirmit saqqijaaqtunit nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit qanuinniqsautuqullugit taakkununga aksuruutaujunut akitujummariuvuq. Maannaujuq nunalivut kigliqaqtumit atuinnaqarviujut kiinaujarnik, pilimmaksarnimut ammalu ilinniarnimut piviqarniujunut ajurunniirni-rijunnaqtattinnut ikajuqsunimut nunalingni pivalliatittinikkuq parnainirmit kamagijaaqtunit silaup asijjiqpallianirijanganut ammalu silamut aniguijunaqsinirmit nunalittinni nunaliit atuqpaktanginnut aulajunnaqullugit.

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 4.1 Qaujisaqtauluni silamut aktuqtausarainninginnik sanajausimajuni ammalu immini saqqijaaqtuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani qaujimattiarinimut Inuit tunngaviqaraluarmangaatta ammalu ikajuutiksani mikfgiaqtirinimut ammalu sungiutiqaasiutinimut
- 4.2 Nalunaiqsinirmit silalirinimut ulurianarutaujunik nunannguakkut ammalu attuqtausarainimut pijaujarialingnik ammalu nipiqtigijaunirmit ikajuutiksanut
- 4.3 Saqqiiluti sanasimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit manimasautinik silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti ammalu aqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani

QANULIURIARUTIT

- 4.1.1 Tusaumatittinirmi tukisigiarutiksani ammalu piuniqpaanit pilirijusirnik sanajausimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ulurianaqtunut nunanngualiuurnimut, aktuqtausarainimut qaujisarniit ammalu sungiutinimut parnainirmi Inuit Nunalimaangani asinginnillu ukiuqtaqtulimaami Inuit nunaqutinginnik
- 4.1.2 Ikajuqsuinirmi atuqasiutinirmit Inuit qaujimajatuqanginnik iglulirinimut maligaujunut ammalu pilirijusiujuunut
- 4.2.1 Ikajuqsuinirmi Inuit Nunalimaangani kiinaujaqaqtitaunimut ulurianaqtunut nunanngualiuurnimut ammalu attuqtausarainiujunik qaujisarnimut
- 4.3.1 Piliriaqarluti pitaqarunniqtittinimut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksanit Inuit Nunangani silamut surattijangittuni sanaluti
- 4.3.2 Taimalingalirluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqarluni ilaliutisimatittinimut Inungnut piliriangujunit silalirinimut ijaruvaujarnik
- 4.3.3 Aqqiksuinirmit ungasiktumuungajumi parnautimi asijjirutauvallianaqtunut silamut surattijangilluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqaqtittinirmit Inuit Nunangani, taakkualu qangatasuunut imaanilu ingirrajulirinimut, qarasaujatigut tusaumajulirijjutiit, iglulirinimut ammalu nunalingnik nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

Sanajausimajut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit silamut surattijangilluti, uummaqutini atunnginniqsauluti, makimatitaugunnaqtuni ammalu tikiomaluti iliqqusilirinimuungajuni ammalu atuqtaugumajuni.

Silamut surattijangilluti inuusirmut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu sungiutinimut ikajuutiksani uvattini ikajurniqaqpuq sungiutinimut immini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit qanuinnirijaujunit.

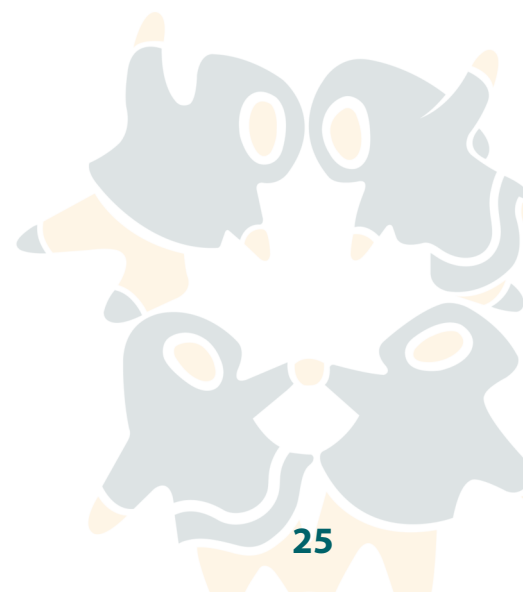
SIVULLIUJJAUJARIALIK 5: Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqutiqarnimut aaqqigiarutiksani turaangalirluti Inuit nangminiq uummaqutiqalirluti

Tamainni nunalivut kasuumangittut Nuas Amialikaup uummaqutitaarvinganut, taakkua kisiani inuuvik ammalu Tuktuujaaqtuq, kasuumajuqanngittuq Nuas Amialikaup Aqquktikutaanganut. Inuit katujjiqatigiingit kasuumatitausimanngittummariusimajut Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganilu uummaqquutilirinimut parnainirmit ullumimut kiinaujat unurniqsat tunijausimajut Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganilu angiqatigiitigut. Qaakkanniagut, nunalilimaat Inuit Nunangani pijittiraqtauvaktut angijuutauniqsanut nangminirijaujunut, ilangit maannaujuq nangminiq uummaqquutiliurutiqanngittut (IPP) maligarnik, kigliqatittikkanniqtuq Inuit ilaunirijanginnik maannaujuq

sivuniksamillu uummaqquutiliurutinut. Piliriqatigariaqatugut gavamanit saqqiinimut atuagarnik avatilirinimut uqsualungnut ikajurutuijut kamagijauttiaqtukkut ammalu upalungaijaqsimanikkut atuqtaukannirunnaqtut saqqiinimut uummaqquutilirinimut katiqsuqsimajunnaqtunut akikilligiarutautuinnangilluni nunalilimaattinnut, kisiani atuinnautitilluni nunalittinni atuttiarunnaqtumi ammalu makimatitaugunnaqtuni uummaqquutitaarviujunnaqtunik ungasiktumuungajumi. Pivaallirutiqarumajugut kiinaujaqatitaunikkut, pilimmaksaqtitaunikkut, ammalu iqqanaijaat saqqitauninginnut Inuit piqatauqullugit ammalu pivaallirullugit asiagungaaq uummaqquutilirinimut ammalu salumaniqsanik ullumisiutinik naliiraarutiksani. Piliriarijaujut saqqiinimut “pauqinginniqsauliqtittinimut” naammattarialik ammalu nalimugiirutauniluni Inungnut. Maannaujuq atuagat isumaqasiutismanngittut aktuiniujunik pauqijunut akiliqsuinimut akitujummariutillugu inuunasuarniujuq Inuit nunalinginnik.

Kajungiqsuqtaujugut sukkalijumi angigligiarninganut nangminiq uummaqquutiqalirnimut tikiutijausimajuq Alaskami ammalu Kalaañiup Nunaanni nunaliujuni ammalu qaujijumajugut piuniqpaanit pilirijjusiujuuni ammalu ilinniarvigilutigu asingit Inuit aviktuqsimajut nunalinginnik. Kisiani, ilisaqsijugut Kanatami ajiunngittummarialungmi uummaqquutilirinimut niurrutiqarnimut aaqkisuqsimajutiqatugut. Asiagungaaq uummaqquutiqarnimut aaqqigiarutiksani Inuit Nunangani tikiujumajuaanngittut kisiani amigarijaujut atuagalirinimut ammalu ajurunniirnimut kamagijauluti piliriqatigarluti Inungni.

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- 5.1 Ikajuqsuinirmi Inuit Nunanganut turaangajumit uummaqutilirinirmut atuagarnik, piliriaksanit ammalu kiinaujaqaqtitaunirmut kajusititauluti Inungnut makimatitaugunnaqtuni uummaqutilirinirmut pijaujarialingnik ammalu sivullitijauqujaujunit
- 5.2 Inuit nangminiqaqarsaulirluti, gavamalirijiuluti ammalu aulattiluti uummaqutiliurutinik Inuit nunalinginnik
- 5.3 Aaqqiksuluti ammalu tukisinaqsititauluni tauturrugarijaujumit Inungnut piliriangujunit asijjiqpallianijumit makimatitaugunnaqtuni uummaqutiqaqinnarnirmut sivuniksami Inuit Nunalimaangani
- 5.4 Ikajuqsuinirmi gavamalimaakkunni piliriniqtaqarluni Inuit uummaqutiqaqinnaqtitauninginnut ammalu nangminiqsurluti

QANULIURIARUTIT

- 5.1.1 Tukitaaqtittinirmut Kanatami Inungnut uummaqutilirinirmut sivullitijauqujaujunit
- 5.1.2 Sanniqisaulirluti Inungnut piliriangujunit aksuruutaujut ikajuqsunirmut nunaqqatituaqatigiinngittunik ilinniarnirmut salumaniqsanik uummaqutilirinirmut naliraarutiksani ammalu pauqijunut akiqaqtittinirmut aktuiniujunik
- 5.2.1 Tukitaaqtittiluti aqutiksani Inuit nangminiqaqarsaulirluti ammalu gavamalirijiuluti uummaqutiliurutinik (uummaqutilirinirmut atuagarnik, nangminiqaqarnirmut ammalu kiinaujalirinirmut uuktuutiit, kiinaujaqtaarnaqtut ammalu ikajuqsunirmut piliriaksaujut)
- 5.2.2 Sivumuarutauluni makimatitaugunnaqtuni uummaqutilirinirmut qaujisarnirmut ammalu pivalliatittinirmut piliriangujumit tunngaviqarluti Inuit Nunangani ammalu aaqqiumaluni atuliqtittinirmut inuusirmuungajuni ammalu aaqqiumajjutiksanut nutaannguqtitauvalliajunit ilaqarluti Inungnut nangminirijaujunit uuktuutinit
- 5.3.1 Ikajuqsunirmut uummaqutilirinirmut tukisiumanirmut, uummaqutini atunnginniqaunirmut ammalu uummaqutini piuqsuarnirmi piliriangujuni nunalingmi quttingniujumi
- 5.3.2 Ikajuqsuinirmi ilaakkuungajumi kiinaujaqaqtitaunirmut akiliinirmut uummaqutini tammaqsimajuqsuqtauninginnik ammalu atuutiqaqtitaunirmut aaqqigiasinirmut inulimaanut iglugijauvaktuni ikajurutaukkanniqtumi kiinaujarnut atuinnaujuni iglukiksaluarnirmut
- 5.4.1 Atuliqtittikkanninirmut iluittuulingajumit tautunnirmut uummaqutilirinirmut isumaaluutaujunik kasuumaniqsaujunut suurlu iglulirinirmut, niqiqainnariaqarnirmut, inuunasuarnirmut akinga, kiinaujanikkut pivalliatittinirmut ammalu avatilirinirmut

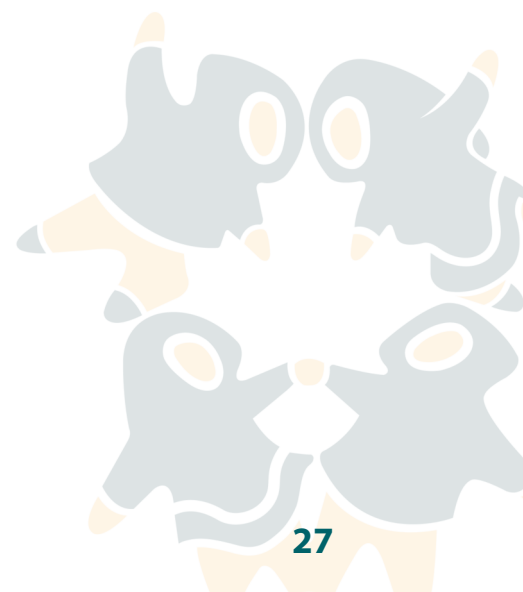
UNGASIKTUMUUNGAJUQ ANIGUQTAUJUQ

Tunngavigijaksat, makimatitaugunnaqtuni ammalu akituluangittuni uummaqutiliurutiit ilisimaluti tamainni Inuit nunalinginni.

6. Isua

Inuit ilisaqsivut tuavirnarjaujariaqarningani qanuiliuriarnirmut nunalivut sungiutijunnaqsiniarmata ammalu sannginiqsauliqtit-tiluti aniguijunnarninginnik maannaujuq ammalu saqqippaliarumaaqtunik aktuiniugajaqtunit. Nunarjuarmi pujurluit asijjiqtarunniiraluqaqata Paaris turaagaksanganut 2 °C-sialsiasmi, nunaqutivut aktuqtausimaniaqtuq kingunittinni ammalu maannaujuq pujurlungnut arraagunut 30-nut. Maannaujuq nunarjuarmiutaujogut uunarniqsauliqłuni 1 °C-sialsiasmik arraaguit 1900 pigiarngarninginnik. Nunaqutittinni, marruiqsuqtuni uunarniqsauliqtuq pijjutiqaqluni Inuit aviktuqsimajut nunangani. 80 pusantikasangnik Ukiuqtaqtuup sikunga arraagulimaamut sikuuliqtuq takunaqasiutilugu 1980 qitippasinginnik 45 pusan-timit Ukiuqtaqtuup sikunga arraagunut unuqtunut sikusimavalauqtuq. Pimmariuvu qaujimanirmit ajiunnginningit akunngingani 1.5 °C-sialsias ammalu 2 °C-sialsias nunarjuarmi aksurjuaraaluujuq. Ajiunnginningit sikuqanngittiammariktumi aujakkut 100 arraaguit anigujaraangamik taimaangunngingaaqluni qulit arraaguit anigujaraangamik uvvaluunniit marnguqpallianingani 38 pusantimik ungataanuluunniit quanguinnaqtumik nunami.

Ilisaqsijugut pitaqariarningani takujaulauqsimanngittuni asijjiurutaugialingnik nunarjuarmi kiinaujaniujumi. Taimailingaliqtilluta uvattinni iqqaitigiaqaqtugut kamaqaqtummarialungnik ammalu qanuiliuriarutaujunnaqtunik inulimaanut tuavirnaqtuqaliraimmat ammalu ulurianaqtuqammariliqtillugu isumaaluutunik tavvattautigi qanuiliuriarutaugiaqaqtillugit. Nunarjuarmiuqatigiit katiqatigiilauqsimajut nuqqaqtittinirmut anirniqarnanngittumit qaaqtajuumut aulajunnautit qaujisaqtauninginnut katiqatigi-ikkannilaurmijut 1980-nginni nuqqaqtittinirmut uutirnaqtunik silaluqattarningani ammalu anirniqarnaqpuup qutsinninga ammaqtitauttailimaninganut. Taimaassainnapaluk qanuiliuriaqarmijugut nuqqaqtittinirmut silamut uqquusivalliannaqtunik pujurlunik ammalu silaup asijjiqpallianinganut, ammalu ikajuqsunirmut nunalingnik aksuruliriqtunik aktuiniujunut silaup asijjiqpallialiringanut.

Ilaliujjausimajut

ILALIUJJAUSIMAJUQ A

Piliriqatigiittiarniqsauniq

Katujjiqatigarnirmik Inungnik Silalirinirmut Qanuiliurirutini Inuit Nunangani:

Aaqqiktausimaningit Gavamaujunut ammalu Gavamaunngittunut Timiqutigijaujunut

Ikajuqtigijaujuq Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnautinganut

Aaqqiktausimaningit kinamuungamma?

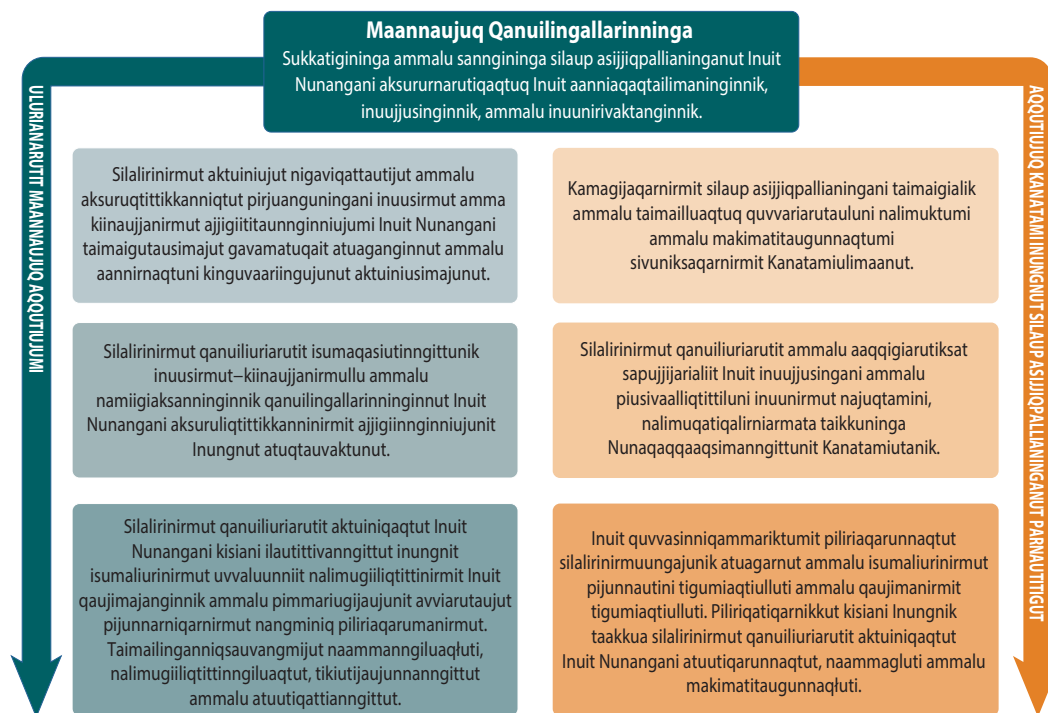
Kanatami ammalu nunarjuarmi timiqutigijaujut ammalu ilinniarviit pivagijjaqsimanirmirik saqqijaaqtittijut qanuiliuriarumanirmut silaup asijjiqpallianinganut, piliriqatigarnirmillu katujjiqatigiinnikkut kamagijjaqarnirmut silaup asijjiqpallianinganut Inuit Nunangani – Inuit nunaqutingit Kanatami. Ajauqtuqtavugut gavamait ammalu katujjiqatigiit uvattinni piliriqatigarnimaninginnut. Kajusiniqattiaqtut piliriqatigiinnijut tamarmik tukisiumaniqarialiit inuit aulattiningit ammalu isumaliurininginnik taakkualu tunngaviujut ammalu niriugijaujut taututtattinnik tunngaviuluti atuutiqaqtunut katujjiqatigiinirmut.

Taanna katujjiqatigiinnikkut aaqqiktausimaningit, ikajuqtigijaujuq Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnautinganut (“Parnauti”), turaangajuq ikajurutauluni saqqijaaqtunut ammalu sivuniksami katujjiqatiginiqaqtattinnik taakkualu:

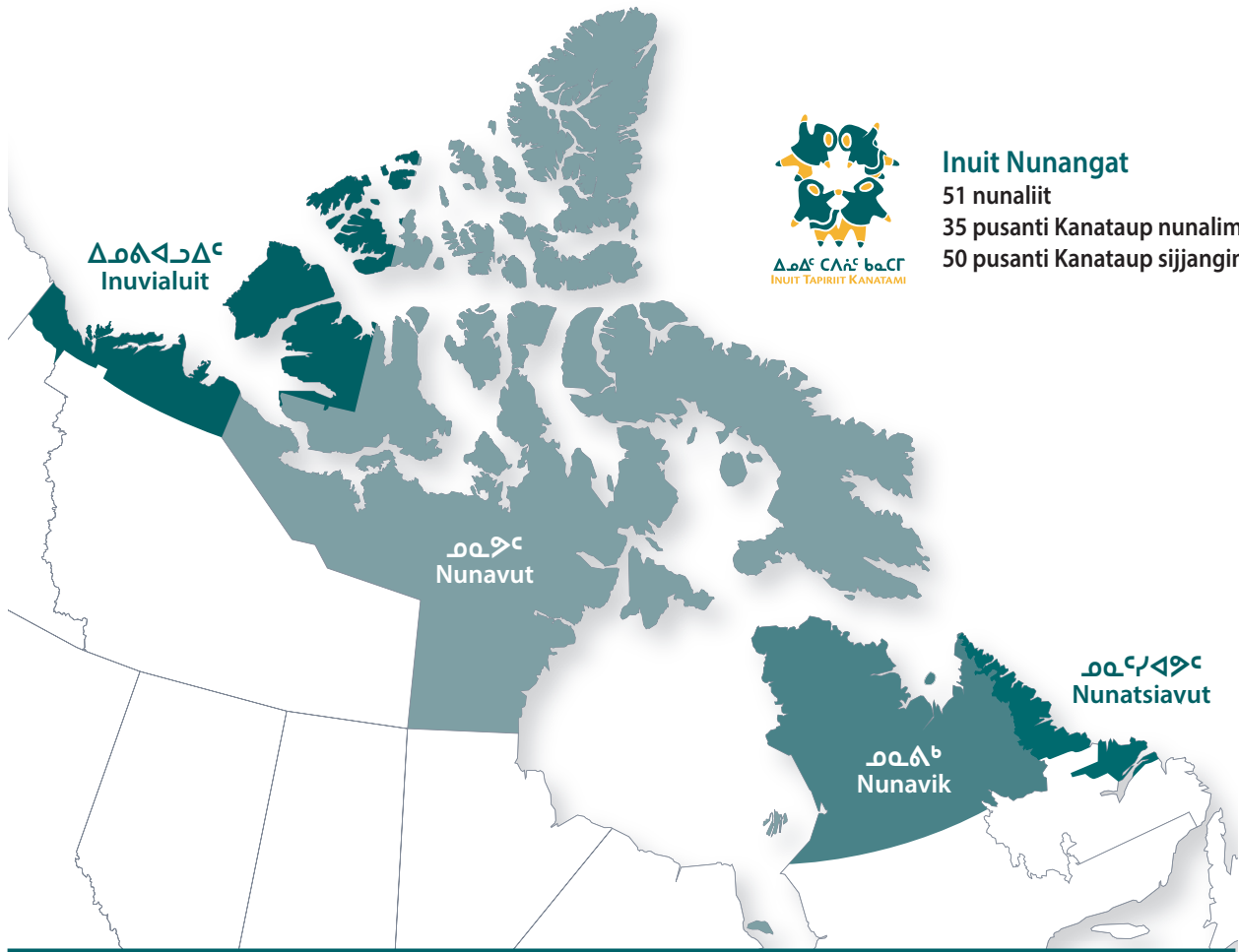
- Gavamatuqakkunni, Kanataup nigiani ammalu ukiuqtaqtungani gavamait
- Nunarjuarmi timiqutigijaujut
- Gavamaunngittut katujjiqatigiit
- Nangminiqaqtijut

Pigiarngarutiujuq ajauqtuunirmut atuutiqaqtuni piliriqatigiinnijunit quvvariaqsinirmut Inungnut piliriarijaujumanirmut silalirinirmut sivullitijauqujaujunut ammalu pigiarutiksaniit.

Qanuimma katujjiqatigariaqaqpat Inungnik? Marruuk aqqtiksaak silalirinirmut qanuiliurirutinut Inuit Nunangani

Inuit Nunangat: Naittuutiit sulijut

Inuit Nunangat

51 nunalit

35 pusanti Kanataup nunalimaangani

50 pusanti Kanataup sijjanginnik

Inuvialuit Nunanga

Pijunnautinut timiqutigijaujuq: Inuvialuit Kuapuriisan
Nunataaruti: 1984 Inuvialuit Kingulliqaami Angiruti;
Inuvialuit Nangminiġ Gavamaqarnimut Angiruti
kingulliqaapaqsuutinginniinningit aajiiqatiqarnimut
Angininga: 90,650 km²

Nunavik

Pijunnautinut timiqutigijaujuq: Makivik Kuapuriisan
Nunataaruti: 1977 Jaims Pai ammalu Kuapak Tarrangani Angiruti,
2008 Nunavik Inuit Nunataarutikkut Angiruti
Angininga: 443,000 km²

Nunavut

Pijunnautinut timiqutigijaujuq: Nunavut Tunngavik
Nunataaruti: 1993 Nunavummi Nunataarutikkut Angiruti
Angininga: 1,750,000 km²

Nunatsiavut

Pijunnautinut timiqutigijaujuq ammalu nangminiġ gavamanga:
Nunatsiavut Gavamanga
Nunataaruti: 2005 Laapatua Inuit Nunataarutikkut Angiruti
Angininga: 72,520 km²

Tukisiumaniqarniq Inuit aulattininginnik

Aviktuqsimajuni aulattinirmut pilirianguvaktut

Pijunnautivut ammalu aulattinirmut atuqpaqtavut tisamani aviktuqsimanirijattinnik Inuit Nunangani — Nunavik (Kuapak Tarrangani), Nunatsiavut (Laapatua Uangnangani), Nunavut ammalu Inuvialuit Nunanga (Nunatsiaq) — ilisarijaujuinnaujut ammalu sapujjausimajut nunataarutinut angirutinit. Kanatamiutat Inuit anginiqpaamit Gavamaunngittuti nunami nangminiqaqtiujut Kanatami. Pijunnautiqagtut nunaup qaangani, nunaup ataani, imaqutittinni ammalu imaqutiginnittattinni Ukiuqtaqtumi, taakkunungalu pijunnautinut tigumiaqtugut pijariatujumik isumaliurinirmut piliriaqanirmit ammalu kamagijariaqanirmit aulattinirmut nunaqatittinnik ammalu imaqutittinnik. Nunataarutivut, ajjigiipaluktillugit, ajjigiingimmijut; saqqiisimajut tisamanik ajjigiinngittunik aviktuqsimajumut turaangalluni aulattinirmut pilirianguviaqtunik. Nunataarutivut unuqtut ilisimaliraluaqtillugu 30 arraagut ungataanut, inuit kiggaqtuijingit ilinniaqtittijariaqasuut Kanataup gavamangani, Kanataup nigiani ukiuqtaqtungani ammalu inulimaanit qautamaapaluk pijunnautigijaujunik nunataarutittinnik.

Gavamatuqakkunni, Kanataup nigiani ammalu ukiuqtaqtungani gavamait qanuiliuriaqanasuktut tukisiu-manirmit ammalu kajusitittinirmut Inuit nunataarutinginnik.

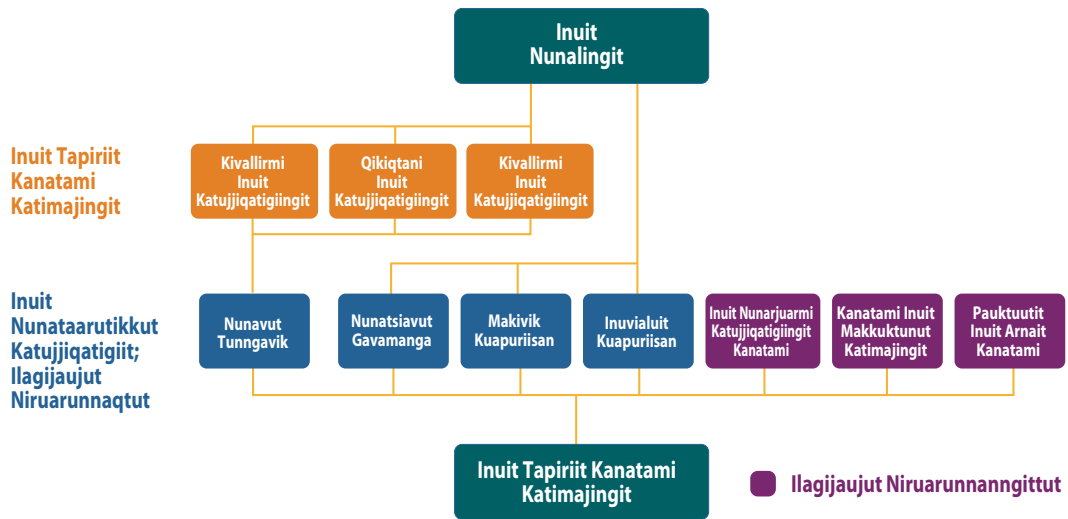
Gavamait qaliriiktut katujjiqatiqariialit Inuit aviktuqsimajut nunangani pijunnautinik tigumiaqtiujunik timiutitit qaujimmattiarinirmut inuit nangminiq piliriaqarumaningit ilisimaqasiutiluni piliriaksanut, atuagarnut ammalu pijittirautinut kajusititaujunut atuni Inuit aviktuqsimajut nunanginnik.

Kanatami Inuit kiggaqtuijingata katujjiqatigiingit: Inuit Tapiriit Kanatami (ITK)

Inuit Tapiriit Kanatami kiggaqtuijuvut pijunnautigijaujuni amma piliririjaujumajuni Inungnut Kanatami quttingniqaqłuni. Inuit Tapiriit Kanatami aulataujuq Katimajiujunut ilaqaqlutik pijunnautinik tigumiaqtiujunik timiujunit tisamat Inuit nunangita aviktuqsimaninginnik. Taimaak aaqkisuqsimatillugu, Inuit Tapiriit Kanatami sivumuaqtittisuut katiqsuqsimajunik Inungnik inigijaujuniittunik aaqkisuinirmut atuagarnik, maligarnik, ammalu piliriaksanut isumaliuqtaujunut aktuiniqaqtunik Inungnut. Atuliqujausimajut Kanatami inigijaujunut pivalliatitaujuktut pijariatuninganut/atuagaup quttingninganut Inuit Tapiriit Kanatami katimajiralaanginnut, suurlu Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Katimajiralaangit (NICCC), ammalu Katimajinu-uqattaqtut isumaliurinirmut. Aaqkisuqsimaningit Inuit Tapiriit Kanatami katimajiralaangit suurlu tarraqtuutiuvuq nunait aviktuqsimaninginnik kiggaqtuijujunik Inuit Tapiriit Kanatamikkut Katimajinginnik. Inigijaujut naammakpata nunarjuarmi uqallausiujunut, uqausiuvaktut nunarjuarmi katimaniujunit taakkununga Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami. Pitaqallilirningani nutaannguqtitausimajumi Inuillu Kanataup gavamakkungillu piliriqatigiinngit tukiqaqpuq Kanataup gavamanga piliriaqatiqariialik katujjiqatiqarlutik Inuit Tapiriit Kanatamikkunni quttiktummaringnik Kanatami atuagarnik pivalliatittinirmut aktuiniqaqtunik Inuit pijunnautinginnik, suurlu silaup asijjiqpallianinganut atuagarnut ammalu qanuiliurarinut. Inuit Tapiriit Kanatami aksuruutiqaqtut sulit qaujimmattiarinirmut Inuit piliriqatualutik naammaktumi quttingniujumik pimmarjuunik Kanatami uqallausiqatillugit.

Kanataup gavamanga ilaujarialit ammalu piliriqatiqarlutik Inuit Tapiriit Kanatamikkunni qanuittuinnarnik Kanatami atuagarnik aktuiniqaqtumit Inuit pijunnautinginnik, sulirirarniujuq piliriqatigiinianirmut nutaannguqtitausimajumi Inuillu Kanataullu gavamakkungit katujjiqatigiinnginnut.

Inuit Tapiriit Kanatami aulattiningita aaqquqsimaningit

Inuit Nunangani Atuagarnut Iniksaq

Inuit atausiulluti inuuvut atausirmik iliqqusiqaqłutik, aaqquqsuisimalluti aulattinirmut. Inuit Nunangani atuagarnut iniksaq ilisaqsivuaq atausiuqatigiiniqput inuulluta ammalu qaujimattiarinirmut Kanataup gavamangata atuagangit ammalu piliriaksangit nalimuktumit atuinnaluti tamainnut Inungnut. Nutaannguqtitausimajukkut Inuillu Kanataup gavamakkungillu piliriqatigiinngit, Inuit aksuruutiqaqsimajut Kanataup gavamakkungit atuliquullugit Inuit Nunangani atuagarnut iniksami ikajuqsunirmut nangminiq piliriaqarumanirmut ammalu isumagijunnaiqsigiellanirmut.

Ajjiunngittut pijunnautiit ammalu iliqqusirijaujuq Inungnut, ammalu nangminiq piliriaqarumanirmut turaangalluni silaup asijjiqpallianinganut ammalu silalirinirmut atuagarnut, ikajuqtuqtauniqpaangujut Inuit Nunangani atuagarnut iniksatigut.

Qanuq uvattinni piliriqatiqarunnarmangaat kamagijaqarnimut silaup asijjiqallianinganut

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqallianinganut Parnauti aqqiksuiuvuq silalirinimut sivullitijauqujaujunut ammalu turaagarjaujunik Inungnut.

Tauturruugarijavut:

Makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalingit piliriqatigiilutik sila asijjiqallialiqtillogu imailiurnimut:

- Ajjiinginniujuunik aniguinimut;
- Ungasiktumuungajut kajusiniqattarnimut;
- Sanniqisaulirluni aanniaqarnanngittuliriniq ammalu qanuinnngittiarniq; ammalu
- Kajusitauluti kasuumanijut Inuit iliqqusinganut, inuujusinganut ammalu avatinganut.

Pijjutigijavut:

1. Aqqiksuiurnimut nunalingni, aviktuqsimajunit, Kanatami, ammalu nunarjuarmi silalirinimut atuagarik.
2. Sivumuarutiqarnimut Inungnut piliriangujunut silalirinimut qaujisarnimut, atuagaliurnimut ammalu qanuiliurariutinit piliriqatigiinniujukkut tikumajunit uvattinnut ajjiunngittumit, irnginnaq, piruqalliajumi ammalu unuqtunit Inungnut pijaujarialingnik.

Pivalliatittinimut piuttiaqtuni katujjiqatiqarnimut quvvariaqtittijumit Inungnut piliriangusimajuni

Sivumuaqpallianimut tunngavigijavut:

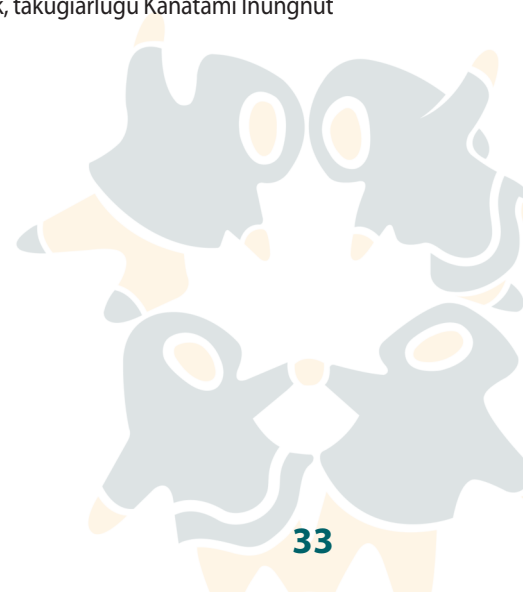
Silaup asijjiqpallianinganut sivullitjauqujavut

Inuit piliriqataujumallariktut aaqiqsuiqataunirmit silalirinirmuungajunik atuagarnik ammalu qanuiliuriarutinit ilautitsittianiar-mata ammalu atuutiqattiarluti uvattinnut, ammalu piusivaallirutaaluti inuusittinnut. Piliriqatigiittiarluta, pivalliatittijunnam-mariktugut tallimaujunit kasumaqattautijunik silalirinirmut sivullitjauqujavunit:

Qaujigiakkannirit

Qaujigiakkannirumaguvit qanuiliuriarutinit piliriangujunnaqtunik piliriqatigarnikkut Inungnik, takugiarlugu Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti.

ILALIUIJJAUSIMAJUQ B

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti Tamainni Takulugu

TAUTURRUUGARIJAVUT

Makimatitaugunnaqtuni Inuit nunalingit aaqquqsuqsimajut kasuumaninginnut iliqquqsipput, inuusiqtut ammalu avativut katujjiqatigiinningit sila asijjiqpalliaqitillugu aniguinirmi ajjiqititaunnginnirmit, kajusittinirmit ungasiktumuungajumi kajusittiarnirjavut, ammalu sannginiqsaulitittinirmit aanniaqattailimanittinni ammalu qanuinnngittiasuarnittinni

PIJUTIGIJAVUT

1. Aaqquqsuqsimajut nunalingni, aviktuqsimajunit, Kanatami, ammalu nunarjuarmi silalirinirmit atuagarnik.
2. Sivumuarutiqarnirmit Inungnut piliriangujunit silalirinirmit qaujisarnirmit, atuagaliurnirmit ammalu qanuiliurirutinit piliriqatigiinniujukkt tikiumajumit ajjiunngittumit, irnginnaq, piruqpalliajumi ammalu unuqtunit pigiaqatattinni.

SIVUMUAQPALLIANIRMUT TUNNGAVIGIJAUJUT

Pijunnautiit ammalu Nangminiq piliriaqarumanikkut
Sivuliqtiuniq ammalu Aniguijunnarnirmit
Ungasiktumuungajut ammalu Iluittuulingajut

SIVULLIUTIJAUQUJAUJUT

1. **QAUJIMANIQARNIRMI AMMALU AJURUNNIQTITTINIRMI**
Sivumuarutauluni Inuit ajurunniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinirmit isumaliurirmit
2. **AANNIAQARNANNGITTULIRINIQ, QANUINNGITTIARNIQ AMMALU AVATILIRINIQ**
Piusivaalliqtitaulluti Inuit ammalu avatilirinirmit aanniaqarnanngittulirirmit ammalu qanuinnngittinirmit aniguqtajut katujjiqatigiinikkut inuit aanniaqarnanngittuli rinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmit atuagarnik ammalu piliriangujunit
3. **NIQITAARVIUVAKTUT**
Miklgiqatqauluni silamut aktuqtaujun-narninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut
4. **NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT**
Amigarunniirluti nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit taakkununga silamut surattijangilluti nutaanit sanaluti, aaqqigiasiluti saqqijaaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inungnik sivuliqtiqarluti sungiutivallianingit immi asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit
5. **UUMMAQQUTILIRINIQ**
Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnirmit aaqqigiarutiksani turaangalirluti Inuit nangminiq uummaqqutiqaarluti

ATUQTAUJUMAJUT TURAAGAKSAIT

- Quvvariaqtauluni nangminiq piliriaqarumanikkut**
- 1.1 Sannginiqsauliqtitauluni Inuit nangminiq piliriaqarumaningit silaup asijjiqpallianinganut isumaliurirmit, atuagaliurnirmit ammalu qaujisarnirmit piliriangujunit
  - 1.2 Aulattinirmit ammalu ikajuqsunirmit aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik
  - 1.3 Saqqijaaqtittiluti Inungnut piliriangujunit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauttiqsunirmi
- Atuagarnit Aaqqigiasinirmit**
- 2.1 Qaujimattiarinirmit silamut sungiutinirmit atuagait ilaqaraluarmangaatta Inungnut turaangajunit aanniaqarnanngittulirirmit ammalu qanuinnngittinirmit isumagijauqasiutijunit
- Amigarijaujut kamagijauluti**
- 3.1 Ikajuqsunirmit Inungnit iglumiugatiiktunit asiujisimajunit ammalu surattiqsimajunit angunasunnirmit atuqtaugattaqtunit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit
  - 3.2 Qaujimattiarinirmit niqinut atuagait, piliriangujunit, parnautiit ammalu pijittirautiit Inuit nunangani atuqasiutigaluarmangaatta Inungnut turaangajunit silaup asijjiqpallianinganut ammalu niqitaarviuvaktunut qaujisarniujunit
- Ulurianaqtumiititsittailimaniq**
- 4.1 Qaujisatqauluni silamut aktuqtausarinninginnik sanajausimajuni ammalu immi saqqijaaqtuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani qaujimattiarinirmit Inuit tunngaviqaraluarmangaatta ammalu ikajuutiksani miklgiqatirirmit ammalu sungiutiqasiutinirmit
  - 4.2 Nalunaiqsinirmit silalirinirmit ulurianaqarutajunik nunannguakkt ammalu attuqtausarinirmit pijaujarialingnik ammalu nipiqutigijaujunit ikajuutiksani
  - 4.3 Saqqiiluti sanasimajuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit manimasautinik silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti ammalu aaqqigiasiluti saqqijaa-vagiiqtuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani
- Pijaujarialiit qaujisatqauluti**
- 5.1 Ikajuqsunirmit Inuit Nunanganut turaangajumit uummaqqutilirirmit atuagarnik, piliriaksanit ammalu kiinaujaqatitaunirmit kajusititauluti Inungnut makimatitaugunnaqtuni uummaqqutilirirmit pijaujarialingnik ammalu sivullitjauqujaujunit
  - 5.2 Inuit nangminiqarniqsaulirluti, gavamalirijiuluti ammalu aulattiluti uummaqqutilirirmit Inuit nunalinginnik
  - 5.3 Aaqquksuiluti ammalu tukisinaqsititauluni tauturruugarijaujunit Inungnut piliriangujunit asijjiqpallianiumit pitaqainnarnianingnik makimatitaugunnaqtuni uummaqqutiqaunirmit sivuniksami Inuit Nunalimaangani
  - 5.4 Ikajuqsunirmit gavamalimaakkunni piliriniqtaqarluni Inuit uummaqqutiqaunnaqtitauninginnut ammalu nangminiqsurluti

QANULIURIARUTIT

Atuqtaunisaqulitigiarlugu Inuit qaujimanirijangit

- 1.1.1 Ajauqtuunirmut atuagarnut ammalu pilirijusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpallianinganut isumaliuratauunut
- 1.2.1 Atuqtaunasulluni pivalliatittinirmut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujuunik
- 1.3.1 Qaujimattiarinirmut silalirinirmuungajut tukisigiarutiksats atuinnauluti Inulimaanut tusaumatittinirmut qaujisaqtaunikuujunik aturluti isumaliurinirmut
- 1.3.2 Aaqkiksuluti marruiliqqangajukkut silaup asijjiqpallianinganut tukisigiarutiksant tusaumaqatigiinirmut piusittivavulaanut Inungninngaagtunik nunalingni nunarjuarmut quttingniujumut
- 1.3.3 Saqqiiluti Inuit nunaqutinginnik ammalu ukiuqtaqtulimaami silaup asijjiqpallianinganut tauqsiiqattautijunnaqsirnut
- 1.3.4 Aaqkiksuluti atuqtauniaqtumit piviqaqittijumi atuutiqaqtumut pilirivvingmut tusaumaqatigiinirmut saqqippalliajunut Inungnut silaup asijjiqpallianinganut pigiarutiksaujunut ammalu kiujjutaavalliajunut titiraqsimajuni qaujisaqtaunikuni taimaigiaqaqtillugu Inuit katujjiqatigiikkunginnut
- 1.3.5 Saqqijaaqtittiluti Inungnik sivuliqtigiarluti ammalu marruungnut saqqitauluni silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauittiqsurnirmi

Ikajuqsunirmut aanniaqarnangittulirinirmut ammalu iliqqusirmut kinaugiaksanginnik

- 2.1.1 Ajauqtuunirmut atuagarnut ammalu pilirijusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpallianinganut isumaliuratauunut
- 2.1.2 Ikajuqsunirmut nunalingni Inungnik sivuliqtigiarluti silalirinirmut aanniaqarnangittulirinirmut asijjiqarutinit piliriangujunut turaagaqarluti uumaniqarvujut aanniaqatqailimaninginnik ammalu Inungnut aanniaqarnangittulirinirmut ammalu attanajjaiqsimanirmut isumaaluutaujunut
- 2.1.3 Saqqiiluti Inungnut turaangajuni, iliqqusirminut naammaktuni, ammalu angummut arnarmuluunniit turaangajumi aanniaqarnangittulirinirmut ammalu qanuinnigittinirmut nalunairutinit atuqasiutijunit silamut aktuqtausarainninginnut
- 2.1.4 Titiqtauluti silaup asijjiqpallianinganut qanuijutaunut Inungnut nunami ammalu tariup sikungani iliqqusirmut ammalu angunasunnirmut atuqtauvaktunit tukisiumaniqarniqsaunirmut turaangaqasiutijunit aanniaqarnangittulirinirmut aniguqtaunut, ammalu piviqaqittinirmut qaujisaunikuujunit silamut sungiutinirmut atuagaliurnirmut

Niqitaarviuvaktut sannginiqsauliqtitauluti

- 3.1.1 Nalunaiqsunirmut piviqarniujunit piusivaalliqtitinirmut makitatitassauninga angunasuktinut ikajurnirmut piliriangujunut ammalu ajurunniirningit silalirinirmut aniguijunnaqsininginnik Inungnut angunasuktunut, ilagijaulluni taanna, Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinirmut maannalisaulauqtuq saqqititaulauninga (2018 nunngunginni) Kanataup gavamakkinginnik angunasuktinut ikajurnirmut tunniqqusiaq
- 3.2.1 Nalunaiqsunirmut silaup asijjiqpallianinganut tuavirnarjaujunik pijaujarialingnik ammalu amigarijaujunut niqitaarviuvaktunik Inuit atuqpaktanginnik, ilagijaulluni Inuit ammalu niuvirviuvaktut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.2 Taimailingalirluni Inuit ilautitauluti aaqquimatittinirmut ammalu kajusittinirmut qanuittutuinnarnik atuagarnik, piliriangujunut, ammalu pijittirautinit aktuiniqaqtunit Inuit niqqainnariaqarninginnut
- 3.2.3 Sanaluti angunasuktinut attanajjaiqsimanirmut ikajuutiksant ilagijauluti qinirirmut ammalu annaumaksinirmut ammalu tariurmit pijittirautinik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu ajurunniqtittinirmi
- 3.2.4 Taimailingalirluni Inuit piqatauluti ammalu ilautitauluti aaqquimatittinirmut silap ulurianarninganut tusaqtaujarialingnik Inungnut niqitaarviuvaktunit
- 3.2.5 Ikajuqsunirmi piliriqatigiitarniujunit inulimaanut aanniaqarnangittulirijunit ammalu nunalingni niqqainnariaqarnirmut piliriangujunut qaujisarnirmut Inuit saqqijaarviuninginnik saqqippalliajunut niqiminngaqtunik ammalu imirmingaaqtunik aittuutasuunik aannianit, sururnaqtunit, ammalu qupirruarjungnik

Aksuruqtittiluti asijjiqutaujunnaqtunik nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit asijjirniujunut

- 4.1.1 Tusaumatittinirmi tukisigiarutiksani ammalu piuniqpaanit pilirijusirnit sanajausimajuni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ulurianaqtunut nunanngualiurnirmut, aktuqtausarainirmut qaujisarniit ammalu sungiutinirmut parnainirmi Inuit Nunalimaangani asinginnillu ukiuqtaqtulimaami Inuit nunaqutinginnik
- 4.1.2 Ikajuqsunirmi atuqasiutinirmut Inuit qaujimaqatqanginnik iglulirinirmut maligaujunut ammalu pilirijusiujuunut
- 4.2.1 Ikajuqsunirmi Inuit Nunalimaangani kiinaujaqatqatunirmut ulurianaqtunut nunanngualiurnirmut ammalu attuqtausarainiujunik qaujisarnirmut
- 4.3.1 Piliriaqarluti pitaqarunniqtittinirmut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit akiliksanit Inuit Nunangani silamut surattijangittuni sanaluti
- 4.3.2 Taimailingalirluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqarluni ilalutisimatittinirmut Inungnut piliriangujunut silalirinirmut ijaruvaujarnik
- 4.3.3 Aaqkiksunirmut ungasiktumuungajumi parnautimi asijjirutaavallianaqtunut silamut surattijangilluni nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit kiinaujaqatqittinirmut Inuit Nunangani, taakkualu qangatasuunut imaanilu ingirrajulirinirmut, qarasaujatigut tusaumajulirijutiit, iglulirinirmut ammalu nunalingnik nunaliit atuqpaktanginnik aulajunnaqullugit

Atuqtaunasulluti salumaniqsaujut uummaqquutilirinirmut naliiraarutiksaujut

- 5.1.1 Tukitaqattittinirmut Kanatami Inungnut uummaqquutilirinirmut sivullitijauquajujunit
- 5.1.2 Sannginiqsaulirluti Inungnut piliriangujunut aksuruutaujut ikajuqsunirmut nunaqatqatigiangittunik ilinniarnirmut salumaniqsanik uummaqquutilirinirmut naliraarutiksant ammalu pauqijunut akiqaqtittinirmut aktuiniujunik
- 5.2.1 Tukitaqattittiluti aqquittisanit Inuit nangminiqarniqsaulirluti ammalu gavamalirijuluti uummaqquutiliruritik (uummaqquutilirinirmut atuagarnik, nangminiqarnirmut ammalu kiinaujalirinirmut uuktuutiit, kiinaujaqtaarnaqtut ammalu ikajuqsunirmut piliriksaujut)
- 5.2.2 Sivumuarutauluni makimatitaugunnaqtuni uummaqquutilirinirmut qaujisarnirmut ammalu pivalliatittinirmut piliriangujunut tunngaviqarluti Inuit Nunangani ammalu aaqquimaluni atuliqittinirmut inuusirmuungajuni ammalu aaqquimajjutiksant nutaanngutitavalliajunut ilaqarluti Inungnut nangminirijaujunut uuktuutinut
- 5.3.1 Ikajuqsunirmut uummaqquutilirinirmut tukisiumanirmut, uummaqquutini atunnginniqsaunirmut ammalu uummaqquutini piusuarinirmi piliriangujuni nunalingmi quttingniujumi
- 5.3.2 Ikajuqsunirmi ilaakkuungajumi kiinaujaqatqatunirmut akiliinirmut uummaqquutini tammaqsimaqsiuqtauninginnik ammalu atuutiqaqtunut aaqqigiasinirmut inulimaanut iglujijauvaktuni ikajurutaukkanniqtumi kiinaujarnut atuinnaajuni iglukiksaluarnirmut
- 5.4.1 Atuliqittikkanninirmut iluittuulingajumit tautunnirmut uummaqquutilirinirmut isumaaluutaujunik kasuumaniqsaujunit suurlu iglulirinirmut, niqqainnariaqarnirmut, inuunasuarnirmut akinga, kiinaujanikkut pivalliatittinirmut ammalu avatilirinirmut

UNGASIKTUMUUNGAJUT ANIGUQTAUJUT

PILIRIQATIQRNIRMIK

- Inuit, taakkualu innammarit, arnait, makkuktut ammalu inuit timimigut ajurutiliit, atuutilingnik piliriaksaqarluti silaup asijjiqapallianinganut isumaliurutiqrnirmut katiqatigiikillugit

QAUJIMAJAUTTIANIQAANGUJUT

- Piuniqaangajut qaujimajauniit atuinnauningit silalirinirmut isumaliurinirmut

AANNIAQARNANNGITTULIRINIRMUT ANIGUQTAUJUT

- Atuutiqaqtumi ammalu ilaliujjisimajumi iliqqusirmuungajumi pilirijjusirnik aaqqiksuqtausimajuni aanniaqarnanngittulirijjini silaup asijjiqapallianinganut aktuiniujut piujunniqitsikkanniniangimmata aanniaqarnanngittulirinirmut aniguqtaujunik
- Atuutiqaqtumi, ilaliujjisimajumi, iliqqusirmuungajumi ammalu arnarmut angummulluunniit turaangajumi inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut pilirijjusirnik silaup asijjiqapallianinganut aktuiniujut piunngittuni Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut aniguqtaujunik
- Inungnik sivuliqtiqarluti aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksaujut makkuktut atuinnararviuniqsauniarmata nunaliarujjaunirmut, isumalirinirmut piusivaallirutaunit aniguqtaujunik ammalu nunaliit aniguijunaqsinninginnut

NIQIQAINNARIAQARNIQ

- Qaujisarutiksats atuinnautitaujut iliqqusirmuungajunik naammagijauniqsaujunit niqittiavangnik atuinnautitaugaluarangaat silamut aktuinitaqaraluaqtillugu
- Silamut ulurianarutaujut atuinnaujunut niqittiavangnut niuviaksauvaktunut qaujisaqtauluti ammalu mikfigiaqtauluti

MAKIMATITAUGUNNAQTUNI NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT

- Sanajausimajut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit silamut surattijanngilluti, uummaqutini atunnginniqaqsaqtauluti, makimatitaugunnaqtuni ammalu tikiumaluti iliqqusilirinirmuungajuni ammalu atuqtaugumajuni
- Silamut surattijanngilluti nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit ammalu sungiutinirmut ikajuutiksaniit uvattini ikajurniqaqpuq sungiutinirmut immiini asijjiqapalliajunut nunaliit atuqpaktangit aulajunnaqullugit qanuinnirijaujunit

NANGMINIQ UUMMAQQUTIQRNIRMIK

- Tunngavigijaksat, makimatitaugunnaqtuni ammalu akituluangittuni uummaqquutiliurutiit atuinnauluti tamainni Inuit nunalinginni

ILALIUJJAUSIMAJUQ C

Kanatami Inungnut Silaup Asijjiqpallianinganut Parnauti – Atuliqtittinirmut Parnauti

1. QAUJIMANIQARNIRMI AMMALU AJURUNNIQTITTINIRMI: Sivumarutauluni Inuit ajuruniiqtitauningit ammalu qaujimanigarnirmi aturunnarmi silalirinirmut isumaliurinirmut

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuriarutit	Kajusititaujarialik(liit)
1.1 Sanniqinisaqliqtitaluni Inuit nangminiq piliriarqarumaningit silaup asijjiqpallianinganut isumaliurinirmut, atuagaliurnirmut ammalu qaujisarnirmut piliriniujunit	1.1.1 Ajauqtuinirmut atuagarnut ammalu pilirijjusirnut Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarangaag silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutaunumut	<p>Tikillugu 2020, Inungnut silalirinirmut qaujisarniq, atuagaliurniq ammalu isumaliurniq tukimuqaqtiqattiaqtut Kanatami Inungnut Parnautiujuuq Qaujisarnirmut (NISR) pivalliatittinirmut Inuit maligialinginnik nangminiqarnirmut, aulattinirmut, atuinnaqarviunirmut, atuqatigiinnirmut ammalu asiujittaulimanirmut Inungnut turaangajunik titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni (Kanatami Inungnut Parnautiujuuq Qaujisarnirmut qanuiliuriaruti 4.3)</p> <p>Tikillugu 2021, Inungnut turaangajut qanuiliuriaruti, nalunairutiit ammalu atuagat kamagijauttirluti Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu (FPT) silalirinirmut pigiarutiksant ammalu Inuit kiggaqtuijiujut ilauqatauluti aulattinirmut tamainnik Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu silalirinirmut piliriaksanik ammalu kiinaujarnik atuqtaujunik Inuit Nunangani.</p> <p>Tikillugu 2022, atausirminngaaqtuq Kanataup gavamakkunginnik inungnut silalirinirmut sungiutinirmut kiinaujaqatitaunirmut atuliqtitaunumut</p>
1.2 Aulattinirmut ammalu ikajuqsunirmut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik	1.2.1 Atuqtaunasulluni pivalliatittinirmut aviktuqsimajuni Inungnut silaup asijjiqpallianinganut parnautiujunik	<p>Tikillugu aujaq 2019, Inungnut silaup asijjiqpallianinganut aulattinirmut ammalu piliriniujumut nunanngualiuurnirmut ikajuutiksamit katujjiqatigiinniujujut Inungnit kiggaqtuijiujunik katujjiqatigiinniujujut ammalu silataaningaaqtunik katujjiqatigiinniujujut pijariiqtausimalirluni</p> <p>Tikillugu ukiaksaq 2019, qaujisarnirmut aqqiktausimaningit Parnautiup atuliqtitauninganut ilisimaliqtuq qimirrujaujunnasqinirmut pilirianguningani pijariiqtauluni atuni kiinaujat arraagugata isuani</p>
1.3 Saqqijaaqtittiluti Inungnut piliriangujunit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauttiqsurnirmi	1.3.1 Qaujimmattiarinirmut silalirinirmuungajut tukisigiarutiksant atuinnauluti Inulimaanut tusaumatittinirmut qaujisaqtaunikujunik aturluti isumaliurinirmut	<p>2019-mi, katujjiqatigiinniujujut aqqiksuqsimaluti Inungnut kiggaqtuijiujunit katujjiqatigiinniujujut ammalu Kanatami Pilirivvingat Silalirinirmut Pijittirarnirmut nalunaiqsinirmut naliat Inungnuungajut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni ammalu silalirinirmut pijittirautiit pijaujariialit ammalu tauqsinirmut tiki-umajaujunnarmangaat taikuuna Kanatami Pilirivvingat Silalirinirmut Pijittirarnirmut</p> <p>Tikillugu 2020, Inungnut silalirinirmut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni pijaujariialit titiqtasimajut ammalu qaujisarniujuq titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni atuinnauninginnik pijariiqtausimalirluni</p> <p>Tikillugu 2022, qaujisaraksaujunik piusivaallirutaunumut pitaqauqtuq atuinnaqarviunirmut silalirinirmut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni Inungnut isumaliuriniujunit</p>
	1.3.2 Aaqqiksuluti marruiliqqangajukkt silaup asijjiqpallianinganut tukisigiarutiksant tusaumaqatigiinnirmut piusittivaaulaanut Inungninngaaqtunik nunalingni nunarjuarmut quttingniujumut	<p>Pigiarnanginani 2020, Inungnut silaup asijjiqpallianinganut qarasaujukkt ikiaqqivitaqalirluni Inuit tunniqsaujunnarniarmata Inungnut piliriangusimajunik nunalingni, aviktuqsimajuni ammalu nunarjuarmut silalirinirmut pigiarutaunumut ammalu piuniqpaanik pilirijjusiujuunik</p> <p>Tikillugu 2022, qaujisaqtauninga Inungnut silaup asijjiqpallianinganut qarasaujukkt ikiaqqivik pijariiqtausimalirluni, ammalu nalunaiqsijjuq qanuq atuqsimangmangaatta Inungnut silaup asijjiqpallianinganut tauqsinirmut ammalu piliriqatigiinnirmut</p>
	1.3.3 Saqqiilutit Inuit nunaqtinginnik ammalu ukiuqtaqtulimaami silaup asijjiqpallianinganut tauqsiiqattautijunnaqsinirmut	<p>Tikillugu 2020, arraagunut unuqtunut piliriarqanirmut parnautimit saqqiinirmut Inungnut silaup asijjiqpallianinganut tauqsinirmut piviqarniujuunik ilisisimaluti</p> <p>Tikillugu 2022, Inungnut silaup asijjiqpallianinganut tauqsinirmut piliriarqanirmut parnauti tamainnik atuliqtitaunumut</p>
	1.3.4 Aaqqiksuluti atuqtauniaqtumit piviqatitittijumi atuqtaunumut pilirivvingmut tusaumaqatigiinnirmut saqqippalliajunut Inungnut silaup asijjiqpallianinganut pigiarutiksaujunut ammalu kiujju-tauvallaiajunut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni taimaigiaqatillugu Inuit katujjiqatigiikkunginnut	<p>Tikillugu 2020, Inungnut aviktuqsimanijuunungajumik titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni atuqatigiinnirmut maligialingnik turaangaluti Inungnut silalirinirmut tukisigiarutiksant atuqatigiinnirmut nalunaiqtausimaliqtut</p> <p>Tikillugu 2022, Inungnut silalirinirmut titiraqsamajuni qaujisaqtaunikuni atuqatigiinnirmut maligialit tamainnik atuliqtitaunumut</p>
	1.3.5 Saqqijaaqtittiluti Inungnik sivuliqtiqarluti ammalu marruungnut saqqitauluni silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmi ammalu nauttiqsurnirmi	<p>Tikillugu 2020, Inungnik sivuliqtiqarluti silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmut ammalu nauttiqsurnirmut piliriangujut iliraqsimalirluti Inuit Tapiirit Kanatamikkut silaup asijjiqpallianinganut qarasaujukkt ikiaqqivungani</p> <p>Tikillugu 2022, inungnut turaangajumit silaup asijjiqpallianinganut qaujisarnirmut ammalu nauttiqsurnirmut ilinniarniqtaqarluni Inuujuq qaujisaqtiit ammalu atuagaliuqtiit Inuit Nunanganingaaqtunik pilirijunit tusaumaqattautiqatigiigutitigut ammalu atuqatigiinnirmut qaujisarnirmut ammalu nauttiqsurnirmut aksururutaunumut ammalu piviqarniujuunik</p>

2. AANNIAQARNANNGITTULIRINIQ, QANUINNGITTIARNIQ AMMALU AVATILIRINIQ: Piusivaalliqtitauluti Inuit ammalu avatilirinirmut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut aniguqtaujut katujjiqatigiinikkut Inuit aanniaqarnanngittulirinikkut, ilinniarnilirinikkut ammalu silalirinirmut atuagarnik ammalu piliriangujunit

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliurariatit	Kajusitaujarialik(liit)
2.1 Qaujimmattiarinirmut silamut sungiutinirmut atuagait ilaqaraluarmangaatta Inungnut turaangajunit aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut isumagijauqasiutijunit	2.1.1 Ajauqtuinirmut atuagarnit ammalu pilirijisurnit Inuit qaujimaningit nalimuktumit atuqtaugaluarmangaq silaup asijjiqpallianinganut isumaliurutaujunut	2019-mi, Inuit aanniaqarqatallimaninginnut sungiutinirmut atuagarnik pivalliatitaujuq nalunaiqsilluni turaangaqasiutijunit aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu silamut sungiutinirmut atuagarnit isumaaluutaunijunit, ilagilunigit aktuiniujut silaup asijjiqpallianinga ilaakkuungajunik aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut Inungnut atuqtauvaktunit 2019-mi, aaqkisuqsimajuq qimirrujauninga qanuilingarutauvalliajunit silaup asijjiqpallianinganut Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut pijariiqtaujut Pigiarnangningani 2020, katujjiqatigiiluti Inungnik kiggaqtuijujut katujjiqatigiit ammalu Aanniaqarnanngittulirijikkut Kanatami Kanatami silaup asijjiqpallianinganut aanniaqarnanngittulirinirmut qaujisarniujumit (niriugijaujuq 2021-mi saqqilaaqtuq) ilisimalirluni ilaqattarluni Inungnut turaanga-junik ulurianarutaujunik ammalu aktuqtausarainnaqtunik
	2.1.2 Ikajuqsunirmut nunalingni Inungnik sivuliqtigarluti silalirinirmut aanniaqarnanngittulirinirmut asijjiqarutinil piliriangujunit turaagaqarluti uumaniaqarvujut aanniaqarqatallimaninginnik ammalu Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu attanajaiqsimanirmut isumaaluutaunijunit	Tikillugu 2020, qanuilingalirninginnik paippaamik nalunairisimajumi amigarijaujunik ammalu pijaujarialingnik nunalingni aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut piliriaksanut Inuit nunalinginnut saqqitaisumaluni Tikillugu 2021, Inuit katujjiqatigiingit piliriqatigaqtut inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu ilinniarnilirinirmut pilirijimmaringnik atuqasiutinirmut Inungnik sivuliqtigaqtutik ammalu Inungnik ikajuqtiqaqtutik saqqiunirmut aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut qaujisarnirmut ammalu atuagarnik inulimaanut aanniaqarnanngittulirinirmut tusaumatittijutinut ammalu ilinniarnilirijikkut ilinniartiksanginnut Tikillugu 2022, aviktuqsimajuni Inungnik sivuliqtigarluti ammalu saqqiqaasiutituli aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksats tusaumajjutiksats ammalu kajusigiarutiit nunarjuap ukiuqtaqtungani aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksant
	2.1.3 Saqqiiluti Inungnut turaangajuni, iliqqusirminut naammaktuni, ammalu angummur arnarmuluunniit turaangajumi aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu qanuinnngittiarnirmut nalunairutinil atuqasiutijunit silamut aktuqtausarainninginnut	Tikillugu 2020, Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarniup aaqquimaninga nalunaiqsivuuq turaagtaujunik apiqqutinil ikajurniqarniaqtunit aksuruutaunijunit nauttiqsurnirmut silamut aktuqtausarainnirmut Inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut Tikillugu 2022, Inuit katujjiqatigiingit piliriqatigaqtuq inulimaanut aanniaqarnanngittulirijikkunni nauttiqsurnirmut silamut aktaqtausarainiujut inungnut aanniaqarnanngittulirinirmut ammalu aanniaqarnanngittulirijikkunnut, taakkualu qaujjaunikuujut atuliqasiutituli Inungnut turaangajunik aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut atuagarnik
	2.1.4 Titigtaulutit silaup asijjiqpallianinganut qanuujutaujunut Inungnut nunami ammalu tariup sikungani iliqqusirmit ammalu angunasun-nirmut atuqtauvaktunit tukisiu-maniqarniqsaunirmut turaangaqasiutijunit aanniaqarnanngittulirinirmut aniguqtaujunit, ammalu piviqatittinirmut qaujisaunikuujunit silamut sungiutinirmut atuagaliunirmut	2019-mi, Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarnirmut aaqquimaninginnut uqaullausiit ilaqaqtut qaujinasunnirmut apiqqutinil turaangajunit nalunaiqsinirmut kasuumaniujunik silaup asijjiqpallianinganut ammalu asijjirniujunit qangakkut ammalu aksuruninga silamit iliqqusir-muungajunik ammalu angunasunnirmut qanuiliurutinut Tikillugu 2022, Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarniq nuattivalliasimaliqtut titiraqsi-majuni qaujisaqtaunikuni piviqatittijumit takuqasiutinirmut aktuqtautitiningit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunit Inungnut nunami ammalu tariup sikungani atuinnaqarvunirmut ammalu aanniaqarnanngittulirinirmut aniguqtaujunit (isumaliriniq ilagijauluni) Tikillugu 2022, pijaksaminik pijariiqsijut qaujimmattiarinirmut Kanataumiutaujut Inuit uqausiksangit nunarjuarmut aanniaqarnanngittulirinirmut sungiutinirmut pigiarutiksant ilaqarluti tavvan-gaaqsimajunik Inungnut Aanniaqarnanngittulirinirmut Qaujisarnirmut qaujjaunikunit sivumuaq-pallianirmut

3. NIQITAARVIUKTUT: Mikilgiqtauluni silamut aktuqtaujunnarninginni Inuit ammalu niuviaksauvaktut niqitaarviuvaktut

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuritutit	Kajusitaujarialik(liit)
3.1 Ikajuqsunirmut Inungnit iglumiqatigiiktunit asiujisimajunit ammalu surattiqsimajunit angunasunnirmut atuqtauqtaqtunit silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunut	3.1.1 Nalunaiqsinirmut piviqarniujunit piusivaalliqittinirmut makitatitassauninga angunasuktinut ikajurnirmut pilliriangujunit ammalu ajurunniirngit silalirinnirmut aniguijunaqsininginnik Inungnut angunasuktunut, ilagijjaulluni taanna, Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinnirmut maannalaisalauqtuq saqqititaulauringa (2018 nunngunginni) Kanataup gavamakkunginnik angunasuktinut ikajurnirmut tunniqqusiaq	2019-mi, aaqiqksuiluti tukisigarutimi paippaarmi silaup asijjiqpallianinganut aktuqtausarainnaqtunut ammalu sungiutigiaqarnirmut pijaujarialingnik Inungnut angunasuktinut atuinnautitaulunilu uqaqatigiinnirmut Nuvipiri 2018-mi pigiarnangina Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinnirmut (NNC) angunasuktinut ikajuqsunirmut ikajuusiaksaq Tikillugu 2020, pivagijjaqsimaluni Inuit Nunalimaangani qaujisarnirmut aksuruutaujunit silaup asijjiqpallianinganut ajunnginnijumut angunasuktinut ikajurnirmut piliriaksauvaktunut ikajuusiaksanit atuinnautittinirmut Inungnut angunasuktinut sila pijjutigilugu asajjivaktunit, kiinaujalirinnirmut naliiararutiksani Inungnu pilliriangujunit silamut sungingutinirmut ikajuutiksani ikajuqsuqtunit aniguijunaqsininginnik Inuit angunasuktiujut ammalu taanna qaujisarniujut atuinnautitauluti Kanataup Ukiuqtaqtungani Niqittiavalirinnirmut uqaqatigiinnijunut Tikillugu 2021, pijagijjaqtauluni unikkaaliaq nalunaiqsiluni turaagaksaujut atuliquausimajunit makitatitassauningit angunasuktiit ikajuqsuqtauninginnut piliriaksaujut ammalu ajunnginnirjangit kamagijjaqarnirmut silamut aktuqtausarainirmut angunasuktinut Tikillugu 2022, atuliquausimajut atuliqititauluti unikkaaliama turaangalluni makitatitassauningit angunasuktiit ikajuqtauninginnut piliriaksanit ammalu qanuiliuritutit kamanirmut silamut aniguijunaqsininginnik angunasuktiujut
3.2 Qaujimmattiarinnirmut niqinut atuagat, pilliriangujut, parnautiit ammalu pijittirautiit Inuit Nunangani atuqasiutigaluarman-gaatta Inungnut turaangajunit silaup asijjiqpallianinganut ammalu niqitaarviuvaktunut qaujisarniujunut	3.2.1 Nalunaiqsinirmut silaup asijjiqpallianinganut tuavarnarijaujunik pijaujarialingnik ammalu amigarijaujunut niqitaarviuvaktunik Inuit atuqpaqtanginnik, ilagijjaulluni Inuit ammalu niuvirviuvaktut niqitaarviuvaktunit	Tikillugu 2020, tamainni silaup asijjiqpallianinganut aktuqtausarainirmut qaujisarniq Inuit niqiqainnariaqarninginnut pijariiqtaujuq, ilaqaqtuq isumagijjaqasiutinirmut tuqquinirmut ammalu aullaqtitinirmut Inuit niqinginni ammalu niuviaksauvaktunit niqinut, ammalu turaangaqasiutijut atuliqittinirmut (saqqittumaagtumi) Kanatami Inuit Niqiqainnariaqarnirmut Parnautimi
	3.2.2 Taimailingalirluni Inuit ilautitauluti aaqqiumatittinirmut ammalu kajusitittinirmut qanuittutuinnarnik atuagarnik, pilliriangujunit, ammalu pijittirautinut aktuiniqatqunit Inuit niqiqainnariaqarninginnut	2019-mi, Inungnut Aanniaqarnangittulirinnirmut Qaujisarniup aaqqiumaninga ilaqaqtuq uqausiqarnirmut apiqqutautuinnarialingnik ikajurniqarajaqtunit aksuruutaujunit nauttiqsurnirmut aktuiniujunik silaup asijjiqpallianinganut Inungnut niqitaarviuvaktunut 2022-mi, Inungnut turaangajut niqiqainnariaqarnirmut atuagat, piliriaksat ammalu pijittirautiit atuqasiutijut qaujjaunukunit tunngaviqarluti qanuiliuritutit turaangalluni aniguijunaqsinirmut Inungnut niqitaarviuvaktunut silaup asijjiqpallianinganut aktuiniujunut
	3.2.3 Sanaluti angunasuktinut attanajaiqsimanirmut ikajuutiksani ilagijjauluti qinirinnirmut ammalu annamaksinirmut ammalu tariurmit pijittirautinik nunaliit atuqpaqtangit aulajunnaqullugit ammalu ajurunniiqtittinirmi	2019-mi, Inuit katujjiqatigiit ikajuqsuqtut tariurmi attanajaiqsimanirmut ammalu qinirinnirmut annamaksinirmullu nunaliit atuqpaqtangit aulajunnaqullugit ammalu pilimmaksainirmut pivaallirutauluni Inungnut angunasuktinut ammalu Inungnut niqitaarviuvaktunut Tikillugu 2020, Inungnit kiggaqtuijut katujjiqatigiit ikajuqsuttarluti Imarmialirijikkut ammalu Sikusiutikkut nutaaq saqqitaujuq ukiuqtaqtumi ammalu Tariurjuarni Sapujjisanimarmut Parnautimi ilaqarluni niqiqainnariaqarnirmut Inuit Nunangani tuttarviuluni sivullutitjauquajujunit
	3.2.4 Taimailingalirluni Inuit piqatauluti ammalu ilautitauluti aaqqiumatittinirmut silap ulurianarninganut tusaqtaujarialingnik Inungnut niqitaarviuvaktunit	Tikillugu 2020, atuliqititauinga Kanatami Inuit Niqiqainnariaqarnirmut Parnauti ilaqaqtut silalirinnirmut ulurianarutaujunit uqausiqarnirmut qanuiliuritutit Tikillugu 2022, Inuit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsunirmut inulimaanut aanniaqarnangittulirijikkunni kamagijjaqarnirmi niqiqainnariaqarnirmut isumaaluutaujunit Inuit Nunangani ilaqarluni Inungnut turaangajunit silalirinnirmut ulurianarutaujunit uqausiqarnirmut piliriarijaininik
	3.2.5 Ikajuqsunirmu pilliriqatigiittiarniujunit inulimaanut aanniaqarnangittulirijunit ammalu nunalingni niqiqainnariaqarnirmut pilliriangujunit qaujisarnirmut Inuit saqqijaarviuninginnik saqqippalliajunut niqiminngaaqtunik ammalu imirmingaaqtunik aittuutausuunik aannianit, sururnaqtunit, ammalu qupirruarjungnik	2019-mi, Inungnit kiggaqtuijut katujjiqatigiit ikajuqsurluti aulattinirmut aniguqtaujunit Kanatali-maami piliriniujumut uumajut aanniaqatqailimaninginnik (kingulliqpaqsiulauqtut Juuni 2018-mi) qaujisakkanninirmut kasuumaqatigiinnijunik Inungnit ammalu uumajut aanniaqatqailimaninginnik Tikillugu 2020, qaujisarutimi pijariiqsiluti atuagarmuungajunit nunaliup Inunginnut ammalu niqiqainnariaqarnirmut pigiarutaujunit ammalu qaujisarnirmut Inuit saqqijaarviuninginnik niqimut ammalu imarmut silalirinnirmut ulurianarutaujunit

4. NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT: Amigarunniirluti nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aaqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliurirutit	Kajusititaujarialik(liit)
<p>4.1 Qaujisaqtauluni silamut aktuqtausarainninginnik sanajausimajuni ammalu immini saqqijaagtuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani qaujimat-tiariarnimut Inuit tunngaviqara-luarmangaatta ammalu ikajuutik-sanit mikligiaqtirinimut ammalu sungiutiqasiutinimut</p>	<p>4.1.1 Tusaumatittinirmi tukisigiarutiksani ammalu piuniqpaanit pilirijjusirnik sanajausimajuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit ulurianaqtunut nunannqualiurnir-mit, aktuqtausarainnimut qaujisarniit ammalu sungiutinimut parnainirmi Inuit Nunalimaangani asinginnillu ukiuqtaqtulimaami Inuit nunaqutinginnik</p>	<p>2019-mi, Inuit katujjiqatigiingit ikajuqsurluti Inungnut turaangajunik pilimmaksarnimut kiinau-jaqqtitauluti ikajuqsunimut aulattinimut ukiuqtaqtuup tariungani attanajjaiqsimanimut ammalu piqutitaanirmit nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit</p> <p>Tikillugu 2020, katujjiqatigiinniujug Kanatami Inulimaanut Nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Aaqqiumatittinimut Aktuqtausarainimut Katimajiralaangit (PIEVC) ammalu Inungnik kiggaqtuijiujug katujjiqatigiit ilisimaliqtug ammalu turaagaqaqtutik pivalliatittinimut Inungnut turaangajuni pilim-maksautini atuqtauluni Kanatami inulimaanut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Aaqqiumatit-tinimut Aktuqtausarainimut Katimajiralaangita maligialinginnik atuliqasiutijumik silalirinimut ulurianarutajunik nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit pivalliatittinimut</p> <p>Tikillugu 2020, Inuit katujjiqatigiingit kajusiniqattiaqtumi ikajuqsusimajut Kanatami Sungiutinimut Aaqqisuqsimajuq Iluittuulingajuq Ukiuqtaqtumi Sungiutinimut Katujjiqatiqarnimut pijariiqsinimut piliriangujunnarninganut qaujisarnimut saqqiinimut silalirinimut ammalu nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit qimirruattiarnimut atuqtaujunnaqtumi turaagaqarluni silalirinimut ammalu inu-usirmuungaajuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kajusiniqattiaqsimanngittunit ammalu sungiutinimut Inuit Nunalimaangani</p> <p>Tikillugu 2022, Inuit Nunangani silalirinimut ammalu inuusilirinimut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit qimirrujauttiarningit atuqtaujunnaqtut ikajurniqaqpuq kiinaujaqaqtittinimut ammalu pivalliatittinimut isumaliurinimut Inuit Nunalimaangani</p>
<p>4.2 Nalunaiqsinimut silalirinimut ulurianarutajunik nunanguakktu ammalu atuqtausarainimut pijaujarialingnik ammalu nipiqtutigijainimut ikajuutiksant</p>	<p>4.2.1 Ikajuqsuinirmi Inuit nunalimaangani kiinaujaqaqtitaunimut ulurianaqtunut nunannqualiurnimut ammalu atuqtausarainiujunik qaujisarnimut</p>	<p>Tikillugu 2020, Inuit katujjiqatigiingit aaqqiksuisimajut katujjiqatiqarnimut Atuqtaujarialingnut Katimajinginnik Kanatami saqqiinimut Inungnut turaangajunik tusaumajulirinimut piqutinit ammalu pilimmaksainimut ukiuqtaqtumi nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit iglurjuanut atuqtaujarialingni aaqqikuqtausimaluti Ukiuqtaqtumi Nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Atuqtaujarialingnut Pigiartuksamut</p> <p>Tikillugu 2021, Inuit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsunimut Inuit Nunanganut turaangajumit Kanataup gavamakktu Silamut Surattijangittuni Iglurjuanut ammalu Tunngavilluatat Inulimaanut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit pigiarutiksaq, atuqausitiluni Inuit qaujimanirijanginnik silamut surattijangittuni ukiuqtaqtumi iglurmuanut ammalu nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit aaqqiumajjutiksanginnut maligialingnik ammalu maliganginnut (taakku Silamut Surattijangittuni Iglurjuanut Ammalu Tunngavilluatat Inulimaanut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit pigiaru-tiksaq sivumuarutaujuq Kanatami Qaujisaqtiit Katimajinginnut ammalu Nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Kanatami)</p> <p>Tikillugu 2022, Inungnut turaangajuq pilimmaksainimut ukiuqtaqtumi nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit iglurjuanut atuqtaujarialiit atuinnautitaujuq nunalingnut Inuit Nunalimaangani</p>
		<p>Tikillugu 2020, pijariqtauluni piliriaqanirmit unikkaaliami avviarutajunit ammalu piviqarniujunut aturnimut ulurianarniujunut nunannqualiangusimajuni nunalingnut Inungnut sungiutisimanimut parnainimut ammalu tuavirnaqtulirinimut aulattinimut parnainimut</p> <p>Tikillugu 2022, Inuit katujjiqatigiingit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsunimut tauqsiiqattautinimut Inungnut pilirijimaringnut tunniqsaunimut, atuqatigiinnimut piulaanik pilirijjusiujuunik ammalu katujjiqatigiiluti aktuqtausarainimut qaujisarniujunik ammalu ulurianaqtunut nunannqualiangusi-majunut pilimmaksainimut ammalu tuavirnaqtulirinimut aulattinimut parnainimut</p>

4. NUNALIIT ATUQPAKTANGIT AULAJUNNAQULLUGIT: Amigarunniirluti nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunangani taakkununga silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti, aqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni sanasimajuni, ammalu Inuit sungiutivallianingit immiini asijjiqpalliajunut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuriarutit	Kajusititaujarialik(liit)
4.3 Saqqiiluti sanasimajuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit manimasautinik silamut surattijangittuni nutaanit sanaluti ammalu aqqigiaqsiluti saqqijaavagiiqtuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit Inuit Nunalimaangani	4.3.1 Piliriaqarluti pitaqarunniqtittinirmut nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit akiliksani Inuit Nunangani silamut surattijangittuni sanaluti	2019-mi, aqqiqsulluti unikkaaliami nalunaiqsinirmut avviarutaujunik ammalu piviqarniujunik asijjiivalliaqsinirmut silamut surattijangittuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut Inuit Nunangani Tikillugu 2020, atuqtauluni asijjiivalliaqsinirmut silamut surattijangittuni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut unikkaaliami pivalliatittinirmut atuliqujaujunik parnausimajukkt aniguinirmut avvirutinit ammalu aturniqsauluti piviqarniujunik Tikillugu 2022, Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu gavamat atuagangit nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut Inuit Nunangani ilaqarluni manimasaarijuitinik ukiuqtaqtumi silamut surattijangittuni sanajausimaniujunut ammalu aqqigia-rutiksanut
	4.3.2 Taimailingalirluni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqtaqarluni ilaliutisimatit-tinirmut Inungnut piliriangujunit silalirinirmut ijaruvaujarnik	2019-mi, ikajuqsurluti Inuit Nunalimaangani nunaliit piqutinginnik aulattinirmut piliriaksamut (kiinaujat ammalu pilimmaksarniq) tusaumajaujunut nunalingnik nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattitaunirmut isumaliuqtaujunik ammalu sungiutiniujunit silaup asijjiqpallianinganut Tikillugu 2020, Inungnik kiggaqtuijut katujjiqatigiit piliriqatigaqsimajut Tunngaviujumit Kanataup Nunalinginnit ammalu turaangaqasiutijuni Kanataup nigiani ukiuqtaqtunganillu nunalingni tunngav-ijut qaujimmattiarinirmut Inungnut turaangajut pilimmaksautiit ammalu ajurunniiqsautiit nunalingni piqutinit aulattinirmut pivalliarutauluti Tikillugu 2022, quvvasippalliajumi takuksaujuqtaqtuq nunalingni nunaliit atuqpektangit aulajunnaqul-lugit parnainirmut Inuit Nunangani ilaqaqtuni Inungnik silamut surattijangittuni sanajauvalliajunit ammalu kiinaujaqattitaunirmut isumaliuqtiunirmut
	4.3.3 Aqqiqsuinirmut ungasiktumuungajumi parnautimi asijjirutavullianiaq-tunut silamut surattijangilluti nunaliit atuqpektangit aulajun-naqullugit kiinaujaqattinirmut Inuit Nunangani, taakkualu qangatasuunut imaanilu ingirrajulirinirmut, qarasaujatigut tusaumajulirijjutiit, iglulirinirmut ammalu nunalingnik nunaliit atuqpektanginnik aulajunnaqullugit	2019-mi, Inuit kajusiniqattiaqsimajut ikajuqsuunirmut ilautittinirmut asijjiivalliaqsinirmut nunaliit atuq-pektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattitauniit ilaliutisimaluti sivullititjauqujaujunit Ukiuqtaqtumut Atuagait Aqqiqsuqsimaninginnut Tikillugu 2020, Inuit katujjiqatigiingit piliriaqqaqsimajut ammalu saqqiisimajut aqqiktausimajumit iluittuulingajumut Inuit Nunangani nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit parnautimut Tikillugu 2022, Inungnut nalunaiqtausimajut asijjiivalliaqsinirmut, aviktuqsimaqatigiiktunut ammalu silamut surattijangilluti nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit kiinaujaqattinirmut tukimuaru-tauluti iluiliqauttiaqtumit Inuit Nunangani nunaliit atuqpektangit aulajunnaqullugit parnautimut ilautittijumi katujjiqatigijaulluataqtunit taakkualu Kanataup gavamakkunginni, Kanataup nigiani ukiuqtaqtumillu gavamangit, nunalingni katujjiqatigiit ammalu pivalliatittinirmut kuapuriisat

5. UUMMAQQUTILIRINIQ: Ikajuqsurluti aviktuqsimajuni ammalu nunalingni piliriangujunit uummaqqutiqarnimut aaqqigiarutiksani turaangalruti Inuit nangminiq uummaqqutiqalruti

Atuqtaujumajut turaagaksait	Qanuiliuritutit	Kajusititaujarialik(liit)
5.1 Ikajuqsuinirmi Inuit Nunanganut turaangajumit uummaqqutilirininimut atuagarnik, piliriaksanit ammalu kiinaujaqaqtitaunirmut kajusititauluti Inungnut makimatitaugun-naqtuni uummaqqutilirininimut pijaujarialingnik ammalu sivullitjauqujaujunut	5.1.1 Tukitaaqtittinimut Kanatami Inungnut uummaqqutilirininimut sivullitjauqujaujunut	Tikillugu 2020, ikajuutiksait atuinnaujut ikajuqsuinirmut aviktuqsimajunit ilautitaunirmut Kanatami uummaqqutilirininimut atuagarnut uqaqatigiinniujujut Tikillugu 2020, uujaujarmut Inuit Nunangani Uummaqqutilirininimut unikkaaliami pijariiqtauluni, arraagutamaat nutaannuguriaqitaluni Tikillugu 2022, Kanatami Inungnut ilinniarniqarluni tukitaaqtittinimut Kanatami Inungnut uummaqqutilirininimut sivullitjauqujaujunut kajusititauluni qimirrujaluni uummaqqutilirininimut unikkaaliami, igasiutiup akinga, ammalu aqqutiksant unikkaalianit
	5.1.2 Sannginiqsaulirluti Inungnut piliriangujunit aksuruutaajut ikajuqsuinirmut nunaqatiuqatigiinnigittunik ilinniarnimut salumaniqsanik uummaqqutilirininimut naliraarutiksani ammalu pauqijunut akiqaqtittinimut aktuiniujunik	Tikillugu 2020, unikkaaliangusimajuq igasiutiup akinganut Inuit Nunangani piliriangusimajunit katiqsuiniqsauinimut taakkuninga akinginnik Tikillugu 2021, Kanatamiut Inuit uummaqqutilirininimut piliriqatigiiktut pulaqarluti nunalingni nunaminngaaqtunut uummaqqutinut piliriangujunit Alaskami ammalu Kalaallip Nunaanni kajusititauluni Tikillugu 2022, kiinaujanirmut qaujisarniq(niit) aktuiniujunut pauqijunut akiqaqtittinimut Inuit inuunasuarninginnut turaangaqasiutitluni 2020-mi qimirruniujujut Kanataup pauqijunut akiqaqtittinimut atuqtaujumi taanna 2022-mi qimirruniujuq
5.2 Inuit nangminiqarniqsaulirluti, gavamalirijuluti ammalu aulattitluti uummaqqutilirininimut Inuit nunalinginnik	5.2.1 Tukitaaqtittitluti aqqutiksani Inuit nangminiqarniqsaulirluti ammalu gavamalirijuluti uummaqqutilirininimut (uummaqqutilirininimut atuagarnik, nangminiqarnimut ammalu kiinaujalirininimut uuktuutiit, kiinaujaqtaarnaqtut ammalu ikajuqsuinirmut piliriaksaujut)	Tikillugu 2020, Inungnut uummaqqutilirininimut atungaaliqtittinimut aqqutiksant unikkaaliaq atuinnaujuq Tikillugu 2021, Kanataumiutanut Inungnut ilinniarniqtaqarluni uummaqqutilirininimut piliriangujunit kiinaujaqaqtittinimut ammalu aulattinimut kajusititaujuq Tikillugu 2022, atausirmingaaqtuq Inungnut turaangalluni uummaqqutilirininimut kiinaujaqaqtitaunirmut ilisimaliqtuq asijjiirunnarnimut atuagarnik, kiinaujarnik ammalu piliriaksanit piliriangujunit ammalu akaunaaqtittitluni nunaqatiuqatigiinnigittut aaqkisuqsimajanginnut Inuit Nunangani
	5.2.2 Sivumuarutauluni makimatitaugunnaqtuni uummaqqutilirininimut qaujisarnimut ammalu pivalliatittinimut piliriangujunit tunngaviqarluti Inuit Nunangani ammalu aaqqiumaluni atuliqtit-tinimut inuusirmuungajuni ammalu aaqqiumajjutiksant nutaannugqititavalliajunut ilaqar-luti Inungnut nangminirijaujunut uuktuutit	Tikillugu 2020, uujaujarmut Inuit Nunangani uummaqqutilirininimut unikkaaliaq pivalliatittinimut pitaqannigittumit titiraqtaugiarnngarummi Inuit Nunangani uummaqqutilirininimut qaujisarnimut aaqkisuqsimajuni Tikillugu 2021, uummaqqutilirininimut nalunairutiit ammalu turaaqtaujut aaqkisuqtausimajut Inuit Nunangani suurlu Inuit nangminiqarninginnik aulautilingnut piqutini, pusantinga atuliqtaqtunik uummaqqutilirininimut, pusantimi atunnginniqsaurinimut uummaqqutini, aktuiniujuq akinganut inuunasuarnimut, ammalu kiinaujanirmut pivalliatittinikkut aniguqtaujunit Tikillugu 2022, kingulliqpaqsulirluti Inuit Nunangani uummaqqutilirininimut qaujisarnimut aaqkisuqsimajuni
5.3 Aaqkisuuluti ammalu tukisinaqsititauluni tauturuugarijaujumit Inungnut piliriangujunit asijjiqallianiujujut pitaqainnarniarninganik makimatitaugunnaqtuni uummaqqutiqaqinnarnimut sivuniksami Inuit Nunalimaangani	5.3.1 Ikajuqsuinirmut uummaqqutilirininimut tukisiumanirmut, uummaqqutini atunnginniqsaurinimut ammalu uummaqqutini piqsuarnirmi piliriangujuni nunalingmi quttingniujumi	Tikillugu 2020, pijariiqtauluni amigaksininginnut qaujisarnimut ikajuutiksant pijaujarialingnik sivul-liutjauqujauvalliajunut Inuit nunangita aviktuqsimajunit uummaqqutilirininimut sivumuarutaujunut ammalu ikajuqsuinirmut makimatitaugunnaqtuni kiinaujarnik ikajuqsuinirmut piliriarijajunit
	5.3.2 Ikajuqsuinirmi ilaakkuungajumi kiinaujaqaqtitaunirmut akiliinimut uummaqqutini tammaqsimajuqsuqtauninginnik ammalu atuutiqaqtituni aaqqigiasinimut inulimaanut iglugijauvaktuni ikajurutaukkanniqtumi kiinaujarnut atuinnaujuni iglukiksaluarnimut	Tikillugu 2019, qaujimagiatitluti Kanataup gavamakkinginnngaaqtut kiinaujat atuinnaluti uummaqqutilirininimut tammaqsimajuqsuqtaujunut ammalu aaqqigiarutaujunut Inuit Nunangani Tikillugu 2020, ikajuqsurluti ullumisiutit ammalu uummaqqutini atunnginniqsaurinimut atuqasiutinimut uummaqqutilirininimut tammaqsimajuqsuqtaujunit ammalu aulattiarninganut aaqqigiarutiksant, taimaigunnaqtiliglu, atuliqtitinikkut Inuit Nunangani Iglulirininimut Parnautimi
5.4 Ikajuqsuinirmi gavamalimaakkunni piliriinqtaqarluni Inuit uummaqqutiqaqinniqtauninginnut ammalu nangminiqsurluti	5.4.1 Atuliqtitikkanninimut iluittuulingajumit tautunnimut uummaqqutilirininimut isumaaluu-taujunik kasuumaniqsajunut suurlu iglulirininimut, niqqaqinnar-iaqarnimut, inuunasuarnimut akinga, kiinaujanikkut pivalliatit-tinimut ammalu avatilirininimut	Tikillugu 2022, atuni Inungnik kiggaqtuijujut katujjiqatigiit aaqkiksimalutik "uummaqqutilirininimut pilirijimmarit" tusaumajulirininimut pijaujarialingmik ajjigiinnigittunut uummaqqutilirininimut titiqaqtinut

Qaujimaajuarialit

- 1 Nunarjuarmi Katimajit, "The Paris Agreement" (Paaris Angiruti), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>.
- 2 Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer, eds., *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (Titiraqtilluatauqatigiiktut, R.K. Pachauri ammalu L.A. Meyer, titiraqtijut., *Silaup Asijjiqpallianinganut 2014: Isumaliuqtausimajunut Unikkaaliambut Tunijaujut Piliriqatigiiktunut I, II ammalu III taassumunga Tallimangani Qaujisarnimut Unikkaaliangujumi Gavamauqatigiingittutnut Katimajit Silaup Asijjiqpallianinganut*) (Jiniiva, Suitsulan: Gavamauqatigiingittutnut Katimajit Silaup Asijjiqpallianinganut, 2014), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.ipcc.ch/report/ar5/syr/>; Arctic Council, *Arctic Resilience Report*, eds. Marcus Carson and Garry Peterson (Ukiuqtaqtumi Katimajit, *Ukiuqtaqtumi Aniguijunaqsinirmut Unikkaaliaq*, titiraqtijut Marcus Carson ammalu Garry Peterson) (Staakhuum, Suiitan: Staakhuum Avatilirivvingat ammalu Staakhuum Aniguijunaqsinirmut Pilirivvingat, 2016), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.sei.org/mediamanager/documents/Publications/ArcticResilienceReport-2016.pdf>.
- 3 2016-mi, akunninganiilauqtuq Inuit ukiungit 27.7-ngulauqtut takuqasiutilugu 40.5 ukiuqalauqturli Kanatamiulimaat takulugit. Akunninginni 2006 ammalu 2016, inuit inugiarningit unuqsivaallilauqtut 29.1 pusantimi takuqasiutilugu unuqsivaallirningit 10.9 pusantimi katillugit Kanatami inugiarniujunit; Kiglisiniaqtikkut Kanatami, "The Aboriginal Population in Canada, 2016 Census of Population" (Nunaqaaqaaqsimajut inugiarningit Kanatami, 2016 inugiarniujut naasaqtausi-maningit) (Aatuvaa, Aantiuriu: Kiglisiniaqtikkut Kanatami, 2017), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2017027-eng.htm>.
- 4 Gérard Duhaime and Roberson Édouard, "Monetary Poverty in Inuit Nunangat," *Arctic* 68 ("Kiinaujarnik Ajuqsarniq Inuit Nunangani," *Ukiuqtaqtuq* 68), naasautaa 2 (2015): 223–32, <https://doi.org/10.14430/arctic4481>; Jean Robitaille et al., *The Cost of Living in Nunavik in 2016, Research Report – Revised and Expanded Version (Akinga Inuunasuarnimut Nunavingmi 2016-mit, Qaujisarnimut Unikkaaliaq – Aaqqigiaqsimajuq ammalu Angigligiaqsimajuq Titiraqsimaninga)* (Kuapak, Kuapak: Kanatami Qaujisarnimut Iksivautaq Asinginnik Tautuqasiutinirmut Nunaqaaqaaqsimajut Qanuilinganirijanginnik, Lavaal Silattuqsarvigjuaq, 2018), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <http://www.chaireconditionautochtone.fss.ulaval.ca/documents/pdf/THE-COST-OF-LIVING-IN-NUNAVIK-IN-2016-REVISED-AND-EXPANDED.pdf>.
- 5 Ashlee Cunsolo Willox et al., "Examining Relationships between Climate Change and Mental Health in the Circumpolar North," *Regional Environmental Change* 15 ("Qaujisarnimut Aktuqatigiinninginnik Silaup Asijjiqpallianinga ammalu Isumalirininirmut Silarjuaalimaami Ukiuqtaqtumi," *Avikuqsimajuni Avatiup Asijjiqpallianinga* 15) (2015): 169–82, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, http://www.lamentfortheland.ca/wp-content/uploads/2014/09/CC-Circumpolar-MH_Cunsolo-Willox-et-al.-Online.pdf.
- 6 James Ford et al., "Climate Change and Inuit health: Five Lessons for Adaptation," *American Journal of Public Health* 104 ("Silaup Asijjiqpallianinga ammalu Inuit Aanniaqatailimaningit: Tallimat Ilinniarutiksatsungitutinirmut," *Amialigaup Titiraqsimajuqutingit Inulimaanut Aanniaqarnangittulirinirmut* 104), S3 (2014): e9, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4035894/>.
- 7 P. Carlsson et al., *Influence of Climate Change on Transport, Levels, and Effects of Contaminants in Northern Areas (Silaup Asijjiqpallianinganut Qanuujutaujut Ingirraninginnut, Quttingninginnut, ammalu Aktuiniujunut Surunaqtunik Ukiuqtaqtuup Ininginnik)* – Ilanga 2 (Aaslu, Nuavai: Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq, 2016), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.amap.no/documents/doc/influence-of-climate-change-on-transport-levels-and-effects-of-contaminants-in-northern-areas-part-2/1561>.
- 8 Vladimir Romanovsky et al., "Changing permafrost and its impacts," in *Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic (SWIPA) 2017, Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP)* ("Quanguinnaqtuq nunaup asijjiqpallianinga ammalu aktuiniirijangit," Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi (SWIPA) 2017, Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq (AMAP)), (Aaslu, Nuavai: Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq, 2017), 65–102, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.amap.no/documents/doc/snow-water-ice-and-permafrost-in-the-arctic-swipa-2017/1610>.
- 9 Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), *Snow, Water, Ice and Permafrost. Summary for Policy-makers* (Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq (AMAP), *Aputi, Imaq, Siku ammalu Quanguinnaqtuq nuna. Naigligiaqsimajuq Atuagaliuqtinut*) (Aaslu, Nuavai: Ukiuqtaqtumi Nauttiqsurnimut ammalu Qaujisarnimut Piliriangujuq, 2017), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.amap.no/documents/doc/Snow-Water-Ice-and-Permafrost-Summary-for-Policy-makers/1532>.

- 10 *Aputimi, Imarmi, Nilangmi ammalu Quanguinnaqtumi nunami Ukiuqtaqtumi Qaujisarnirmit 2017* takuqasiutilauqtut aniguqtaujut marruungnik ajjigiinngittuni silamut uqquusivalliannaqtut pullaqaqtigininganut uukturanguaqtunik, silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqaurningani (RCP) 4.5 ammalu silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqaurningani (RCP) 8.5. Taikani Silamut Uqquusivalliannaqtumut Pitaqaurningani (RCP) 4.5 ukturautiujuq, mikfigiarutiit pujurlungnut nuqqangatisijjuumilisuuq silamut uqquusivalliannaqtut pullaqaqtigininga anirnimi tikillugu 2100 ammalu nuqqangatitaulirluni arraagunit atuqtattinnik isunginnik nunarjuap uunagajungninga uquuniquksaulirluni 1.7°-sialsiasmit 3.1 °C-sialsiasmut quttingniqsaujunit sanajulirigvigjuani pitaqalaunngitillugu quttingniujut. Taimailingatillugu silamut uqquusivalliannaqtumut pitaqaurningani (RCP) 8.5 quvvasiktumi pujualungnik aniatittinirmut taimaatuinnaq kajusittinirmut uukturautiulluni, turaangalirutaulluni nunarjuarmi asijijattumi uunarniqarnirmit uqquusivaallirutaumik 3.8°-sialsiasmit 6 °C-sialsiasmut tikillugu 2100.
- 11 Inuit Circumpolar Council Canada, *The Sea Ice Never Stops: Circumpolar Inuit Reflections on Sea Ice Use and Shipping in Inuit Nunaat* (Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami, *Tariup Sikunga Nuqqalauqsimanngittuq: Nunarjuarmi Inuit Tautuktamigut Tariup Sikungata Atuqtauninga ammalu Usikattarniq Inuit Nunaanni*) (Aatuaa, Kanata: Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami, 2014), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.sdwg.org/wp-content/uploads/2016/04/Inuit-Response-to-AMSA-Final-Report.pdf>.
- 12 Maligluti taassuminga Nunarjuarmi Katimajiiit Nalunaiqtauningit Pijunnautit Nunaqaqqaqsamajunut: "Ikpigusuttialiiit pijunnautigijaujunut ammalu pijaujarialingnik nunaqaqqaqsamajut innamaringinnut, arnanginnut, makkukunginnut, surusinginnut ammalu inungnut timimigut ajurutiaqtunut." (titiraqsamajut 21 & 22), Nunarjuarmi Katimajiiit, "Nunarjuarmi Katimajiiit Nalunaiqtauningit Pijunnautit Nunaqaqqaqsamajunut," atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, http://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.18_declaration%20rights%20indigenous%20peoples.pdf.
- 13 Tunngasuvvingat Inuit, *An Urban Inuit-specific Approach to Poverty Reduction in Ottawa (Nunalipaujangmi Inungnut Turaangajuq Ajuqsarunniqtittinirmut Aatuaami)* (Aatuaa, Kanata: Tunngasuvvingat Inuit, 2016); Kiglisiniaqtikkut Kanatami, *The Housing Conditions of Aboriginal People in Canada: Census of Population (Iglulirinirmut Qanuilinganiujuq Nunaqaqqaqsamajunut Kanatami: Inugiarniujuq Naasaqtausimaningit)* (Aatuaa, Kanata: Kanataup Gavamanga, 2016), Titiraqsamajut naasautaa 98-200-X2016021, atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <http://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/as-sa/98-200-x/2016021/98-200-x2016021-eng.pdf>.
- 14 Inuit Tapiriit Kanatami, *National Housing Strategy Submission (Kanatami Iglulirinirmut Parnauti Tunijauninga)* (Aatuaa, Aantiuriu: Inuit Tapiriit Kanatami, 2016), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, <https://www.itk.ca/wp-content/uploads/2016/11/ITK-National-Housing-Strategy-Submission-2016-1.pdf>.
- 15 Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit nunarjuarmi katujjiqatigiingit Kanatami, *Inuit and the Right to Food: Submission to the United Nations Special Rapporteur on the Right to Food for the Official Country Mission to Canada (Inuit ammalu Pijunnarniqarnirmit Niqimut: Tunijaujuq taassumunga Nunarjuarmi Katimajiiit Unikkaaliuqti Pijunnarniqarnirmit Niqiqarun-narnirmit Nunalirjuarmut Kanatami)* (Aatuaa, Aantiuriu: Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit Nunarjuarmi Katujjiqatigiingit Kanatami, 2012), atuinnautitaujuq Tisipiri 20, 2018, http://www.inuitcircumpolar.com/uploads/3/0/5/4/30542564/icc.itk.inuit_and_the_right_to_food-for_un_rapporteur_on_the_right_to_food.pdf.
- 16 Anthony Costello et al., "Managing the Health Effects of Climate Change," *Lancet* 373 ("Aulattinirmit Aanniaqarnangittulirinirmut Aktuiniujunit Silaup Asijjiqpallialirninganut," *Laansat* 373), naasautaa 9676 (2009): 1693–733, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)60935-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)60935-1).
- 17 Renata Rosol et al., "Prevalence of Affirmative Responses to Questions for Food Insecurity: International Polar Year Inuit Health Survey, 2007–2008," *International Journal of Circumpolar Health* 70 ("Pitaqarningani Ikajuqsuqtunit Apiqquataujunut Niqiqainnariaqarnirmit: Nunarjuarmi Ukiuqtaqtuup Arraagungani Inuit Aanniaqarnangittulirinirmut Qaujisaqtauningit, 2007–2008," *Nunarjuarmi Titiraqtausimajut Ukiuqtaqtumi Aanniaqarnangittulirinirmut* 70), naasautaa 5 (2011): 488–97, <https://doi.org/10.3402/ijch.v70i5.17862>; Catherine Huet, Renata Rosol, and Grace M. Egeland, "The Prevalence of Food Insecurity Is High and the Diet Quality Poor in Inuit Communities," *The Journal of Nutrition* 142 ("Pitaqarningani Niqiqainnariaqarniujuq Quttiktummarialuk ammalu Nirijauvakt Naammangiluaqtut Inuit Nunalinginnik," *Titiraqtausimajut Nirijaksattivalirinirmut* 142), naasautaa 3 (2012): 541–7, <https://doi.org/10.3945/jn.111.149278>.
- 18 Inuit Tapiriit Kanatami, *An Inuit-Specific Approach for the Canadian Food Policy Report (Inungnut Turaangajuq Pilirijusiujuq Kanatami Niqilirinirmut Atugaup Unikkaalianga)*, (Aatuaa, Kanata: Inuit Tapiriit Kanatami, 2017).

ᐃᓄᐃᑦ ᑕᐱᓃᑦ ᑲᓄᑕᑦ
INUIT TAPIRIIT KANATAMI

 75 Albert St., Suite 1101
Ottawa, ON Canada K1P 5E7

 613-238-8181

 @ITK_CanadaInuit

 InuitTapiriitKanatami

 @InuitTapiriitKanatami

---

 www.itk.ca